

**Асоціація працівників професійних охоронних структур
Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»
юридичний факультет Херсонського державного університету**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ
І ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ :
ДРУГІ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Тернопіль-Київ-Херсон

2011

Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції і охорони права власності : другі юридичні читання : [збірник наукових праць] / за ред. В.В. Галуцька. – Тернопіль-Київ-Херсон: ВАТ "Херсонська міська друкарня", 2011. – 56 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (протокол № 1 від 28.10.2011 р.)

Редакційна колегія:

Галуцько Валентин Васильович, д.ю.н., доцент, Голова ради асоціації працівників професійних охоронних структур в Тернопільській області (голова);

Новіков Микола Михайлович, к.ю.н., заступник завідувача кафедри галузевого права Юридичного факультету Херсонського державного університету (заступник голови);

Олефір Віктор Іванович, д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, проректор Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Стратонов Василь Миколайович, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, декан Юридичного факультету Херсонського державного університету;

Фрицький Юрій Олегович, завідувач кафедри Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Єщук Ольга Михайлівна, к.ю.н., доцент кафедри адміністративного та господарського права Херсонського державного університету (відповідальний секретар).

До збірника увійшли тези Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції і охорони права власності : другі юридичні читання», яка відбулася 1 листопада 2011 р. У матеріалах конференції висвітлені теоретичні та практичні аспекти у цій сфері, запропоновані напрямки удосконалення законодавства та організаційної діяльності.

Призначається для осіб, які займаються правотворчим процесом, посадових осіб суб'єктів владних повноважень, викладачів та студентів вищих навчальних закладів, суддів та широкого кола читачів, які цікавляться проблемами охорони права власності та запобіганням і протидією корупції.

© Асоціація працівників професійних охоронних структур в Тернопільській обл.

© Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

© Юридичний факультет Херсонського державного університету

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	5
ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ.....	7
Valentyn Galunko ABOUT COLLATERALITY OF RIGHTS AND FREEDOMS OF OFFICIALS OF PUBLIC AUTHORITY...7	
Фрицький Ю.О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ.....7	
Вахонєва Т. М. ПЛАГІАТ ЯК РІЗНОВИД ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....9	
Апанасенко К.І. ДОЗВІЛЬНІ ЦЕНТРИ І ЦЕНТРИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....10	
Буздуган Я.М. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТИПУ «ЛІКАРНЯНА КАСА».....13	
Віхляев М. Ю. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ЯК РІЗНОВИДУ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....14	
Єщук О.М., Саунін Р.Д. ПРОГРЕСИВНИЙ ДОСВІД ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ.....17	
Андрущенко Т. С. ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ ДОГОВОРІВ ЩОДО УТРИМАННЯ ПОВНОЛІТНІМИ ДІТЬМИ СВОЇХ НЕПРАЦЕЗДАТНИХ БАТЬКІВ.....20	
Закурін М. К. ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ДОБОРУ СУДДІВ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ.....22	
Ващук Я. МЕЖІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ.....23	
Білаш О. В. РАННІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «РЕЛІГІЙНИЙ ЗЛОЧИН».....26	
Бойко А. В. ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ.....27	
Василяка О.К. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОМЕРЦІЙНОЮ ТАЄМНИЦЕЮ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....28	
Палієнко У.О. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СФЕРІ НОТАРІАТУ.....29	
Граділь А.О. ПРОБЛЕМА УНІФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ОФОРМЛЕННІ ДОРОЖНЬО- ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД.....30	
Марченкова С. О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ: ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ.....32	
Галунько А.В. ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ.....33	
СЕКЦІЙНІ ДОПОВІДІ.....	35

Дудченко Є. ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ.....	35
Дьяченко Н. ПРО СУСПІЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ДИТИНОЮ.....	38
Зверева Ю. КОНТРОЛЬ ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ КОНЦЕНТРАЦІЄЮ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ.....	39
Кикоть І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЯ.....	40
Кіценюк А. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	42
Коверда А. ДО ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	43
Оробченко Я. ТОРГІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНОСТЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ.....	45
Савицький Д. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	46
Серебрянський В. СТАТУС ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	47
Сімакова С. ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ.....	48
Слюсар А. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ.....	51
Хафізова Л. ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБІВ, СЛУЖБОВИХ ЗЛОВЖИВАНЬ ТА МОЖЛИВИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ ПРИ СТВОРЕНІ СІМ'Ї.....	52
Черноморченко Д. ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	53
НАШІ АВТОРИ.....	55

ВСТУПНЕ СЛОВО

В умовах динамічного розвитку суспільних відносин в Україні вагомою є потреба громадського супроводу соціальних, економічних та політичних реформ, метою яких є побудова розвинутого громадянського суспільства, правової держави, які б реально забезпечували високі стандарти прав і свобод людини і громадянина. Усі попередні реформи, які проводились в нашій державі, не досягли поставлених результатів через те, що вони здійснювались для народу, але без його активної участі. А чиновники усіх рівнів, реформаторські ініціативи вищих органів державної влади нівелювали, вихолощували і в кінці кінців використали з метою забезпечення корпоративних чи особистих потреб.

Тим самим, вагомою проблемою не дієвості різноманітних реформ, які проводились у нашій країні є недієвість охорони права власності. Так як забезпечення дієвого захисту права власності, у всіх сферах суспільного життя є підґрунтям усіх інших прогресивних настанов суспільства.

Іншою, похідною від першої є проблема запобігання та протидії корупції. Корупційні діяння та неналежний захист права власності нерозривно пов'язані. Як показує світовий досвід, у тих країнах де панує повага до чужої власності і зафіксований самий низький рівень корупції (Велика Британія, Данія, Ісландія, Канада, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Фінляндія) і навпаки самими корупційними країнами є ті, в яких органи державної влади і громадськість не створили належного правового механізму охорони права власності (Сомалі, Ангола, Ємен, Камбоджа, Ірак).

Відповідно провідним завданням МНПК була мобілізація вчених та студентів на широке висвітлення проблем у сфері охорони права власності та запобігання і протидії корупції. На наш погляд, мета конференції досягнута, у тезах доповідей науковці висвітлили найбільш актуальні проблеми в аналізованій сфері та запропонували слушні пропозиції щодо удосконалення законодавства та організаційною діяльності суб'єктів владних повноважень

щодо охорони права власності та протидії корупції. Особливо порадували студенти, які написали хоча і не бездоганні з погляду юридичної техніки праці, але щирі, і такі що дають можливість свіжим поглядом поглянути на ці виклики.

Тези доповідей будуть корисними для осіб, які займаються правотворчим процесом, посадових осіб суб'єктів владних повноважень, викладачів та студентів вищих навчальних закладів, суддів та широкого кола читачів, які цікавляться проблемами охорони права власності та запобігання і протидії корупції.

Редакційна колегія

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

Valentyn Galunko

ABOUT COLLATERALITY OF RIGHTS AND FREEDOMS OF OFFICIALS OF PUBLIC AUTHORITY

Availability of the apparatus of public authority is an integral attribute of any state. In democratic rule-of-law states the single source of state authority is people. However, after legalization in the process of elections or appointment the officials of public authority receive the right within the scope provided by the Constitution and the laws of the country to act at their own option. The purpose of such activity may be ensuring of rights and freedoms of a human and a citizen. But in view of reasons, officials of public authority abuse the powers conferred pursuing corporate or personal purposes. All abovementioned leads to violation of rights and freedoms of common citizens and business entities.

It is very complicated to prevent the indicated corruptive displays in democratic society as it is complicated to prove the change of official's orientation from the purpose of servicing to people to satisfaction of his personal interests. Reasoning from the general type of legal regulation "Everything that is not prohibited by law is allowed".

The indicated principle works fine in respect of common citizens who do not have any public status. But to use it in relation with officials would be erroneous.

It is irrefutable in jurisprudence that officials of public authority have to use the second type of legal regulation in their activity, that is "Everything that is not directly allowed by law is prohibited". But there arises a question, how we should treat an official of public authority under conditions when he formally does not fulfill his administrative duties? Should we treat him as an official who has a right to act according to the second type of legal regulation, or should we treat him as a private person who is allowed to do everything what is not prohibited by law?

From our point of view the answer to this question is as follows.

A human who has voluntarily displayed his will to devote his life to public service to people and during the performance of his public duties and in the most of cases of his private life is entitled to observe the second type of legal regulation, to pursue the actions which are directly allowed by law and all the other are to be considered prohibited for him. The indicated limitations and clear legal regime of activity are determined within the principles of public service, administration duties (functions, rights and duties), code of professional ethics, juridical responsibility of officials, etc.

The next one is that officials are to be public, in other words - opened for society. Their material status, availability of material values, income and expenses, family problems cannot be closed information. Almost whole personal life of the public person has to be open for society.

A refuse of an official to render information about himself and members of his family to the journalists of mass media, public organizations, lawyers and other representatives of general public are to lead to deprivation of a right to hold a public posts in any authorities. Analogical lustration is to be applied in relation to those officials who have not given reasonable explanation related to the origin of their material benefits (availability of shares of enterprises, accommodation, cars, expenses for rest, etc.).

The application of the indicated lustration is to be performed by a specially authorized body of the state on corrosion control in administration order under the appeals of the citizens, mass media, and public organizations. In the case if the person does not object against the deprivation of a right to hold public post and does not disputes the decision of specially authorized body of the state on corrosion control, he is released from further criminal prosecution.

But the person is entitled to put the decision of specially authorized body in issue. However he has an opportunity to confirm the lawfulness of the property and benefits which are at his possession, use or disposal, to ground the morality of his conduct at work and in everyday life. In this case the court may revoke the decision of specially authorized body on corrosion control or to leave it valid. In the latter case the person falls within criminal prosecution.

Thus, a human, who wants to become an official of public authority, has to understand that he voluntarily has to limit his personal rights and freedoms. He becomes a public person – "A servant of people". He is to have an open work and everyday life, to confirm the sources of receiving of material benefits and services. For all these the society has to provide such official of public authority with income and benefits which would be sufficient for comfort life in this society in this time.

Фрицький Ю.О.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Як відомо, конституційно-правова відповідальність є особливим видом соціальної відповідальності особи, об'єднань громадян тощо і має досить складний політико-правовий характер, оскільки вона пов'язана з такими соціальними явищами, як народ, нація, держава, влада, політика. Даний вид відповідальності настає за

конституційний делікт (правопорушення), яке виявляється в особливих негативних наслідках для суб'єктів конституційного правопорушення.

Об'єктом правопорушення є політико-правові суспільні відносини, що регламентуються нормами конституційного права України. Сутність цих правовідносин полягає в тому, що вони є найбільш важливими, основоположними, такими що базуються на ідеях і практиці волевиявлення народу, і, завдяки чому об'єктом правопорушення можуть бути владовідносини в сфері реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні, видання актів державних органів, Президента України, виборчих прав громадян, референдумів тощо.

Суб'єктами конституційно-правової відповідальності можуть бути: органи державної влади, державні органи, вищі посадові особи, органи і посадові особи місцевого самоврядування, фізичні особи.

Формами (санкціями) конституційно-правової відповідальності є: скасування або призупинення нормативно-правового акта, який не відповідає конституції; дострокове припинення повноважень відповідних органів або посадових осіб; визнання виборів або результатів референдумів недійсними; відповідальність депутатів перед чи парламентом перед місцевою радою; офіційне визнання роботи державних органів, посадових осіб незадовільною (у тому числі шляхом висловлювання вотуму недовіри уряду; дострокове розформування органа нижчого підпорядкування тощо).

Вказівки на можливість застосування таких санкцій містяться у відповідних нормах Конституції України, наприклад, у статтях: 81,87, 111, 115, 118, 126 тощо. Втім, вичерпні форми конституційно-правової відповідальності вищезгаданих суб'єктів можуть бути визначені лише за умови більш чіткого закріплення в Конституції України прав основного суб'єкта - народу, перед яким повинні нести відповідний вид відповідальності усі вищезгадані органи і посадові особи.

Народ же практично не може контролювати роботу державних чиновників і суддів, а також відкликати народних депутатів, оскільки вони, завдяки виборам, одержують вільний мандат. Тобто застосовувати до них відповідні санкції конституційно-правової відповідальності неможливо. Таким чином, конституційно-правова відповідальність щодо згаданих органів та осіб обмежена, а окремі санкції до них може застосовувати лише Президент України.

Конституційно-правова відповідальність у цілому безумовно є юридичною відповідальністю в широкому сенсі слова. Проте, виділяється і конституційна відповідальність у вузькому (власному) сенсі слова, яка полягає, насамперед, у притаманному лише їй колі суб'єктів і санкцій. Прикладом даного виду є положення ч.1У ст.81 Конституції України, відповідно до якого, у випадку невиконання вимог щодо несумісності депутатського мандату з іншими видами діяльності повноваження народного депутата України припиняються достроково на підставі закону за рішенням суду.

У свою чергу, конституційно-правова відповідальність поєднується з кримінальною, адміністративною та іншими видами відповідальності. Тому підставою до притягнення до конституційно-правової відповідальності може бути порушення як норм конституційного права, так, наприклад, і норм кримінального законодавства. Так, вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину є підставою для усунення його з посади в порядку імпічменту (ст. 111 Конституції України). На наш погляд, це положення протирічить статті 8 Конституції України, згідно з якою в Україні визначається і діє принцип верховенства права, а норми Конституції є нормами прямої дії. Тому, притягання до відповідальності Президента України в повинно відбуватися не на підставі імпічменту, а на загальних засадах притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Як відомо актуальним питанням сьогодення є скасування депутатської недоторканості щодо народних депутатів та депутатів місцевих рад. Одночасно, згідно зі ст. 105 Конституції України, Президент України користується правом недоторканості на час виконання повноважень. Виходячи з цього, доцільно було б, щоб в наступних змінах Конституції України, положення про притягнення до кримінальної відповідальності Президента України у разі вчинення ним державної зради або тяжкого злочину безпосередньо кореспондували з підставами дострокового припинення його повноважень.

Конституційно-правова колективна відповідальність повинна поєднуватися з персональною відповідальністю, перш за все, Прем'єр-міністра, віце-прем'єр міністр; міністрів на підставі оцінки їх діяльності протягом здійснення ними своїх повноважень. Адже не секрет, що за всі роки існування незалежної України жодний з урядовців не був притягнутий до кримінальної відповідальності, адміністративної чи інших видів відповідальності за шкоду, яку він заподіяв державі, завдяки своїй бездіяльності.

Водночас, слід зазначити, що зовсім до останнього часу не визначені види конституційно-правової відповідальності окремої гілки державної влади, наприклад, і зокрема, суддів, голови і членів Конституційного суду України.

Таким чином, як засіб забезпечення приписів правових норм, завдяки перерахованим вище підставам, конституційно-правова відповідальність реалізується:

- безпосередньо в рамках конституційно-правових відносин;
- через конституційно-правові норми в сполученні, об'єднанні з нормами інших галузей права;
- на підставі норм інших галузей права, які забезпечують виконання приписів норм конституційного права;
- у результаті порушення норм інших галузей права, зокрема, кримінального;

підставою застосування конституційно-правової відповідальності є те, що норми відповідних галузей права не порушуються, але відповідний орган чи посадова особа залучаються до політичної відповідальності.

Згадані підстави впливають на форми (санкції) конституційно-правової відповідальності. До них, зокрема, відносяться: відповідальність депутатів перед Верховною Радою України; усунення з поста або з посади; дострокове припинення повноважень державних органів і органів державної влади або посадових осіб; вимушена відставка посадових осіб; достроковий розпуск органу державної влади; скасування або призупинення дії актів державних органів або посадових осіб; визнання виборів до представницьких органів недійсними; втрата народним депутатом мандата у зв'язку з відмовою скласти присягу; відповідальність особи, що впливає зі стану громадянства; невиконання рішень Конституційного Суду України органами державної влади, посадовими особами тощо.

Проте, такі санкції, як відповідальність органу або посадової особи за бездіяльність, недосягнення поставлених цілей і завдань, які впливають з передвиборної програми Президента України, народних депутатів, депутатів місцевих рад тощо; неефективна робота органів і посадових осіб, а, особливо, висловлення довіри або недовіри щодо вищої посадової особи, уряду, суддів повинні застосовуватися не органами і посадовими особами один до одного, а народом на підставі проведення всеукраїнського референдуму і референдумів Автономної Республіки Крим і міських референдумів.

Вахонєва Т. М.

ПЛАГІАТ ЯК РІЗНОВИД ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Захист авторських прав є важливим компонентом правової охорони інтелектуальної власності в Україні та за кордоном. Різні види порушення авторських прав призводять не тільки до майнових втрат конкретних суб'єктів права інтелектуальної власності, а й впливають на економічний, духовний та інтелектуальний розвиток країни в цілому.

На практиці можливі різноманітні порушення авторських та суміжних прав, однак окремі види порушень визначені авторським законодавством, і, одним із найбільш розповсюджених порушень є плагіат, що, згідно із Законом України „Про авторське право і суміжні права”, визначається як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (п. „в” ст. 50) [1].

Порушення авторських прав шляхом плагіату в Україні стало настільки розповсюдженим і майже неконтрольованим явищем, що плагіат в деяких сферах інтелектуальної діяльності розглядається не як правопорушення, а як „складова частина науки”. Так, окремі дослідники права інтелектуальної власності зазначають, що: „елементарне списування при підготовці дисертацій, монографій, підручників, статей стає майже нормою, і, тому, як наслідок, - низька якість кандидатських і докторських дисертацій, відсутність реальної відповідальності за плагіат, девальвація наукових ступенів і вчених звань, падіння престижу науки тощо” [2, С. 12]. Більш того, є досить очевидним, що проблема плагіату не дуже охоче обговорюється публічно в наукових колах або на офіційному рівні і, мабуть, основною причиною цього є те, що окрему групу осіб від науки це влаштує, оскільки надає їм додаткові можливості для швидкого збагачення.

Однак, не дивлячись на вищезазначені обставини та реалії сьогоденного наукового буття, досить часто доводиться стикатися із зверненнями та претензіями авторів, які знаходять у чужих творах уривки із своїх раніше оприлюднених чи опублікованих творів. При цьому абсолютно відсутня інформація про справжнього автора використаного іншою особою тексту.

Право на використання твору та право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами є виключними майновими правами автора твору і відчуження цих прав здійснюється лише за домовленістю сторін на підставі авторського договору (ст. 15, ст. 31 Закону України „Про авторське право і суміжні права”). Право авторства відноситься до особистих немайнових права автора, яке не підлягає відчуженню і передбачає визнання іншими особами зазначеного права за автором, шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору (ч. 1 п. 1 ст. 14 вищезазначеного Закону).

Закон України „Про авторське право і суміжні права” визначає випадки обмеження майнових прав авторів, що надають можливість іншим особам у певних обсягах, вільно, без дозволу автора, використовувати чужий твір, але за умови обов'язкового зазначенні імені автора. Так, наприклад, без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються, а також допускається використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру тощо (ст. 21 вищезазначеного Закону).

Таким чином, виходячи із закріпленого законодавством визначення плагіату та передбачених законодавством особистих немайнових, майнових прав авторів та їх обмежень, можемо говорити, що плагіат це

повне або часткове привласнення оригінальних результатів інтелектуальної творчої діяльності однієї особи іншою особою, що призводить до порушення особистих немайнових та (або) майнових прав справжнього автора. Причому згідно із Законом України „Про авторське право і суміжні права” привласнення як правопорушення (плагіат) передбачає здійснення оприлюднення чи опублікування чужого твору. Оприлюдненням, у даному випадку, є дія, що робить чужий твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо під чужим іменем. Опублікування, у свою чергу, є випуск в обіг виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час тощо під чужим іменем.

На нашу думку, порушенням авторського права у вигляді плагіату, є не тільки оприлюднення (опублікування) твору під чужим іменем (без зазначення імені автора), а й саме створення твору. І якщо таке порушення буде доведено до оприлюднення (опублікування), то порушник вже може притягатися до відповідальності. Адже, згідно із діючим авторським законодавством, авторське право виникає з моменту створення твору, тому і виявлення плагіату і притягнення до відповідальності за це правопорушення можливе до оприлюднення чи опублікування твору.

Своєрідним різновидом плагіату є, так звані, компіляції, які є плагіатом у замаскованому вигляді, тобто коли чужий твір (твори) використовується не у оригінальному (незмінному) вигляді, а у поєднанні частин різних творів чи переміщенні текстових фрагментів одного твору та їх поєднанні з текстовими фрагментами інших творів. Кожному науковцю є зрозумілим, що компіляції, при виконанні певних видів наукових робіт, це пряме порушення авторських прав інших осіб та різновид плагіату, однак законодавство чітко не закріплює такі дії як різновид порушення авторських прав.

Наступним проблемним питанням є можливість вільного використання авторських творів іншими особами. Отже, закон дозволяє використання без згоди автора, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, цитат з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою. Проблемним є те, що виправданість обсягу вільного використання чужого твору в кожному конкретному випадку може бути різною і досить важко встановити наявність чи відсутність порушення у цьому відношенні. Отже, навіть використання чужого твору із зазначенням імені автора і джерела запозичення можна вважати плагіатом у широкому розумінні цього поняття, якщо справді суттєво перевищений можливий обсяг такого запозичення у відповідності із поставленою метою. Таким чином, на нашу думку, слід законодавчо виокремити добросовісне та недобросовісне вільне використання чужих творів із встановленням відповідальності за, відповідно, недобросовісне використання.

Досліджуючи порушення авторських прав щодо запозичення чужих творів, слід звернути увагу на можливість плагіату конкретних творів у незмінному або частково незмінному вигляді та можливість здійснення плагіату ідей. Отже, згідно із ч. 3 ст. 8 Закону України „Про авторське право і суміжні права” правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури тощо. Закріплення законодавством вищезазначеної норми надає недобросовісним авторам значні можливості у використанні чужих досліджень шляхом їх переписування своїми словами, що безспірно можна вважати різновидом плагіату та значним порушенням авторських прав.

Всі розглянуті питання є проблемними і потребують подальшого дослідження і розроблення пропозицій щодо шляхів їх вирішення.

Література:

1. Закон України „Про авторське право і суміжні права” від 23.12.93 р. // ВВР України. - 1994. - № 13, Ст. 64.
2. Йосип Богдан Плагіат як явище наукового буття // Юридичний вісник України. – 28 червня – 4 липня 2008 року. - № 26, С. 12.

Апанасенко К.І.

ДОЗВІЛЬНІ ЦЕНТРИ І ЦЕНТРИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: АКТУАЛЬНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Важливою запорукою ефективної роботи суб’єктів господарювання та гарантією прав і свобод громадян виступає чіткий, законодавчо детально врегульований механізм надання органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами адміністративних послуг. Як вказується у науковій літературі [1, с. 75], необґрунтовані, недоцільні, непрозорі процедури видачі документів дозвільного характеру є сприятливим підґрунтям для поширення корупції в цій сфері і зловживання владою або службовим становищем окремих посадових осіб. Тому актуальним вбачається розгляд питання про правові основи функціонування в Україні дозвільних центрів і центрів надання адміністративних послуг („єдиних офісів” і подібних структур).

Ідея організації дозвільних центрів, „єдиних офісів” та інших аналогічних утворень запозичена Україною зі США та Канади. Так, у США у 1970-ті роки почали діяти „єдині офіси”, пізніше вони з’явилися у Канаді [2].

Крім того, ефективним є функціонування у США універсальних консультаційних служб для підприємців - центрів комплексного юридичного обслуговування підприємців у структурі органів місцевого самоврядування (у багатьох випадках функції центру комплексного юридичного обслуговування підприємців виконує омбудсмен у справах малого бізнесу, котрий перебуває у приміщенні міського голови, міського управляючого або організації, що відповідає за економічний розвиток). Традиційно такі центри виконують функцію інформаційного бюро для бізнесменів, у зв'язку з чим центри володіють інформацією щодо всіх питань, пов'язаних із плануванням і розвитком, які можуть цікавити або непокоїти підприємців: місцеві економічні показники, статистика ринку праці, місцеві плани розвитку, земельні ресурси, будівельні норми й правила, всі аспекти фінансування й інша корисна ділова інформація. Центр повинен забезпечити швидкий доступ до цієї інформації. Окрім допомоги підприємцям, центри комплексного юридичного обслуговування підприємців надають важливі послуги ще й місцевій владі: статистичні відомості, отримані від центрів, можна використовувати як основу для узагальнених звітів про кількість, характер та географічний розподіл усіх запитів, що надходять від підприємців. Відомості від центрів сприяють визначенню короткотермінових тенденцій у підприємницькій сфері та потенційних проблем, які можуть перешкоджати розвитку бізнесу [3, с. 236 - 237].

Поняття „єдине вікно” та „єдиний офіс” в Україні почали використовувати у 2002 – 2004 рр., коли розпочалось запровадження нової системи проходження дозвільно-погоджувальних процедур підприємцями [4]. Так, уже у 2002 році в Івано-Франківську, Миколаєві, Херсоні були створені „єдині офіси” з обслуговування підприємців. До цих офісів підприємці могли подавати заяву на отримання дозволу, зобов'язуючись працювати без шкоди для довкілля та держави, і отримувати тимчасовий дозвіл, на підставі якого розпочиналась відповідна господарська діяльність; протягом місяця вирішувалось питання про надання чи відмову в наданні підприємцю дозволу [2].

До моменту прийняття Закону України „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 6 вересня 2005 р. (який визначив єдину схему видачі документів дозвільного характеру місцевими дозвільними органами за принципом організаційної єдності, однак не передбачив функціонування дозвільних центрів як відокремлених структур) в Україні вже було створено понад 330 дозвільних центрів, станом на 20 жовтня 2005 р. – 654 дозвільні центри [5]. На той час вони були засновані у всіх районах та містах обласного підпорядкування Вінницької, Волинської, Київської, Івано-Франківської, Сумської, Кіровоградської, Миколаївської, Хмельницької, Херсонської, Тернопільської, Рівненської, Полтавської, Закарпатської областей та у місті Севастополі. На початку 2009 року в Україні функціонувало біля 700 дозвільних центрів [6].

Поняття дозвільного центру вперше було визначено у постанові Уряду України „Про заходи щодо упорядкування видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності” від 21 травня 2009 р. № 526 (п. 2 додатка 2): дозвільний центр – це робочий орган відповідної міської ради (її виконавчого органу, зокрема Київської міської держадміністрації), районної та районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, в якому представники місцевих дозвільних органів та адміністратор провадять діяльність з видачі, переоформлення та анулювання документів дозвільного характеру, видачі їх дублікатів за принципом організаційної єдності. На рівні закону категорія дозвільного центру аналогічним чином була визначена в Законі „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” в редакції Закону від 11 лютого 2010 р. (абз. 12 ст. 1). Як роз'яснив Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва у своєму Листі від 14 березня 2011 р. № 2543, робочий орган не є структурним підрозділом районної державної адміністрації або міського виконавчого комітету, а лише організаційним утворенням, яке забезпечує відповідну роботу місцевого дозвільного органу та державного адміністратора з питань видачі документів дозвільного характеру (переоформлення, видача дублікатів, анулювання) суб'єктам господарювання.

На сьогоднішній день діяльність дозвільних центрів має досить солідну правову базу. До числа нормативно-правових актів, що розвивають положення профільного закону про діяльність дозвільних центрів, крім постанови Уряду України від 21 травня 2009 р. № 526, належать такі накази Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва: „Про затвердження Положення про державного адміністратора та порядок його взаємодії з місцевими дозвільними органами, суб'єктами господарювання” від 5 грудня 2005 р. № 116; „Про Тимчасовий порядок формування, ведення та користування реєстром документів дозвільного характеру” від 18 квітня 2006р. № 39; „Про Порядок погодження кандидатур на призначення та звільнення з посади державного адміністратора” від 8 вересня 2010 р. № 286 тощо. Розпорядженням Уряду України від 22 квітня 2009 р. № 449-р „Про затвердження плану заходів на 2009 рік щодо удосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності” (позиція 12 Плану) запроваджена паспортизація дозвільних центрів з наступним розміщенням відповідних паспортів на сайті Держкомпідприємництва з метою інформування громадськості про їх діяльність.

Наказом Держкомпідприємництва України від 26 серпня 2010 р. № 274 започатковано проведення щорічних Всеукраїнських конкурсів „Кращий дозвільний центр” [7]. Найкращим дозвільним центром в Україні на даний час вважається Єдиний дозвільний центр у Харкові [8]. У вказаному центрі запроваджена система електронної черги, документи передаються державному адміністратору протягом 2-15 хвилин після надходження, контроль за строками проходження документів забезпечується програмою документообігу; до роботи у центрі залучені представники 17 регіональних і 10 місцевих дозвільних органів.

Як вказують спеціалісти Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [4; 9], завдяки функціонуванню дозвільних центрів у 2-3 рази скорочуються грошові та часові витрати підприємців на отримання документів дозвільного характеру. За експертними оцінками, через дозвільні центри зараз здійснюється видача понад 80% документів дозвільного характеру місцевими дозвільними органами. Однак ефективній роботі дозвільних центрів перешкоджає небажання окремих місцевих дозвільних органів взаємодіяти з державними адміністраторами, забезпечувати їх необхідною інформацією. Це особливо стосується територіальних органів МВС України, земельних органів, управлінь охорони культурної спадщини, охорони праці [6; 10]. Багато центрів забезпечують надання консультацій, не займаючись організацією надання документів дозвільного характеру [11].

На даний час розпочалась інтенсивна робота місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо створення центрів надання адміністративних послуг. Як і в ситуації з дозвільними центрами, вони починають створюватись в умовах законодавчого вакууму. Запровадження системи надання адміністративних послуг громадянам і юридичним особам за принципом „єдиного вікна” передбачається Концепцією розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р. Указом Президента України „Про заходи із забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб щодо одержання адміністративних (державних) послуг” від 3 липня 2009 р. № 508/2009 (пп. 5 п. 2) Кабінету Міністрів України доручалось забезпечити створення у шестимісячний строк, з урахуванням вітчизняного та іноземного досвіду, єдиних офісів з надання адміністративних (державних) послуг. Хоча загальні засади надання адміністративних послуг зараз визначені в ряді постанов Уряду України (від 1 липня 2009 р. № 724, від 17 липня 2009 р. № 737, від 27 січня 2010 р. № 66, від 11 жовтня 2010 р. № 915, від 5 січня 2011 р. № 33, а також наказі Головного управління державної служби України від 26 листопада 2009 р. № 351), діяльність центрів з надання таких послуг залишається нерегульованою. Тому такі центри по суті є лише „пілотними” проектами, що діють виключно в порядку експерименту з ініціативи місцевих органів державної влади [12]. Проте за будь-яких обставин очевидним є факт дії принципу організаційної єдності („єдиного вікна”) у відносинах з надання адміністративних послуг. Згідно з Тимчасовим порядком надання адміністративних послуг, затвердженим постановою КМУ від 17 липня 2009 р. № 737 (абз. 7 п. 1), різновидом адміністративних послуг є видача дозволів та інших документів дозвільного характеру.

З 1 січня 2012 р. набирає чинності Закон України „Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом „єдиного вікна”. Цей Закон регулює відносини між суб’єктами інвестиційної діяльності, регіональними центрами з інвестицій та розвитку і уповноваженими органами з надання адміністративних послуг щодо підготовки і реалізації інвестиційних проектів. Вказані відносини також базуються на принципі „єдиного вікна”, згідно з яким регіональні центри з інвестицій та розвитку на підставі звернення зацікавленого суб’єкта інвестиційної діяльності забезпечують направлення наданих цим суб’єктом документів до уповноважених органів з надання адміністративних послуг, організують отримання документів від уповноважених органів і забезпечують видачу суб’єкту комплексу документів, які дають право на реалізацію інвестиційного проекту.

Таким чином, на сьогоднішній день сформованою є правова база діяльності дозвільних центрів і регіональних центрів з інвестицій та розвитку, що працюють за принципом „єдиного вікна”. На підставі указу Президента України в державі створюються єдині центри надання адміністративних послуг. За своїми ознаками, суттю та змістом діяльність з видачі документів дозвільного характеру, діяльність щодо реалізації інвестиційних проектів за принципом „єдиного вікна” є різновидами адміністративних послуг. Тому найбільш зваженим підходом для організації надання усіх адміністративних послуг є створення єдиних центрів надання адміністративних послуг, підрозділами яких можуть виступати дозвільні центри та регіональні центри з інвестицій та розвитку, в рамках яких за принципом організаційної єдності („єдиного вікна”) надаватимуться всі види адміністративних послуг суб’єктам господарювання і громадянам. Основним кроком для реалізації такої мети має бути прийняття закону про адміністративні послуги з одночасним внесенням змін до Законів „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” і „Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом „єдиного вікна”, якими буде передбачено функціонування єдиних центрів надання адміністративних послуг.

Література:

1. Труш І. Закон України „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”: проблеми його запровадження // *Право України*. – 2006. – № 12. – С. 75 – 79.
2. Табаченко О. Дозвіл на... дозвіл // *Урядовий кур’єр*. – 2002. – № 202. – 31 жовтня. – С. 7.
3. Блейклі Е.Дж. Планування місцевого економічного розвитку. Теорія і практика. Вид. 2-е/ Пер. з англійської Анжела Кам’янець. – Львів: Літопис, 2002. – 416 с.
4. Андреев О. Принцип „єдиного вікна”: що це таке? // *Урядовий кур’єр*. – 2011. – № 8. – 18 січня. – С. 6.
5. Рішення колегії Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 20 жовтня 2005 р. № 3 „Про заходи щодо реалізації Закону України „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” // ІАЦ «ЛІГА:ЗАКОН».

6. Єгорова І. Для підприємців – помічник і порадник // *Голос України*. – 2009. - № 31. – 20 лютого. – С. 8.
7. Конкурс для дозвільних центрів // *Урядовий кур'єр*. – 2009. - № 11. – 23 січня. – С. 7.
8. Галаур С. Піклування чиновників подобається підприємцям // *Урядовий кур'єр*. – 2011. - № 117. – 1 липня. – С. 7.
9. Дозвільна система: шлях вдосконалення // *Урядовий кур'єр*. – 2007. - № 7. – 16 січня. – С. 8.
10. Ксенз Л. Бизнес с местным колоритом // *Деловая столица*. – 2006. - № 45. – 6 ноября. – С. 17.
11. Андреев О. Реформування дозвільної системи: етапи і проблеми // *Урядовий кур'єр*. – 2008. - № 105. – 10 червня.
12. Виговський В. Стартували пілотні проекти // *Урядовий кур'єр*. – 2011. - № 105. – 10 червня. – С. 10.

Буздуган Я.М.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТИПУ «ЛІКАРНЯНА КАСА»

Для залучення додаткових коштів на фінансування галузі охорони здоров'я впродовж останніх років активно створюються лікарняні каси. Нормативно-правовою основою для їх функціонування стали Конституція України (ст. 36), Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16.09.1997 року, «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 року, Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення медичної допомоги населенню України» від 08.08.2000 року та інші нормативно-правові акти.

Лікарняні каси стали одним із напрямів реформування системи охорони здоров'я, який виникає як реакція населення на обмежені можливості державного фінансування забезпечення якісної та доступної медичної допомоги. Лікарняні каси являють собою громадські об'єднання фізичних та юридичних осіб, які створюються і функціонують на добровільних засадах і спільності інтересів для поліпшення надання медичної допомоги своїм членам, особлива увага при цьому спрямовується на медикаментозне забезпечення лікувального процесу. Сьогодні лікарняні каси отримали друге дихання як громадські об'єднання, які готові самостійно на засадах громадсько-солідарної участі забезпечувати своїх членів доступною і якісною медичною допомогою. За інформацією обласних управлінь охорони здоров'я вони створені в більшості областей України. Метою їх створення є залучення коштів населення для забезпечення членів лікарняних кас медикаментами при наданні амбулаторно-поліклінічної допомоги, для проведення діагностичних обстежень та при лікуванні в умовах стаціонару.

Основним джерелом формування коштів лікарняних кас є внески засновників та їхніх членів, добровільні внески та пожертви підприємств, установ, організацій та окремих громадян. Дані моніторингу лікарняних кас свідчать про позитивну динаміку їх розвитку в Україні. Також можна відмітити, що членство у лікарняних касах передусім є привабливим для соціально незахищених верст населення і дає змогу певним чином зменшити особисті витрати громадян пов'язані з лікуванням. Спостерігається також позитивна динаміка зростання обсягів акумульованих коштів. Розмір щомісячних внесків кожною лікарняною касою встановлюється самостійно.

Як підтверджує вітчизняний та зарубіжний досвід, діяльність вищезазначених інституцій сприяє ефективному використанню фінансових ресурсів, оскільки до контролю залучаються члени лікарняних кас, що підвищує його результативність та забезпечує цільове спрямування наявних коштів. Керівники лікарняних кас переконані, що у майбутньому навіть за умови впровадження страхової медицини такі каси продовжать своє існування як альтернативне джерело фінансового забезпечення охорони здоров'я. Навіть Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 29 травня 2002 року (справа про безоплатну медичну допомогу) зазначив, що безоплатність медичної допомоги не виключає можливості через фінансування охорони здоров'я за рахунок розвитку позабюджетних механізмів залучення додаткових коштів, у тому числі і шляхом створення лікарняних кас (фондів, спілок), діяльність яких має регулюватись законом. Тому ми поділяємо точку зору науковців С. Стеценка, В. Стеценка, І. Сенюти, які наголошують на необхідності розробки і прийняття Закону України «Про лікарняні каси», який зможе забезпечити максимальну прозорість їх функціонування.

На наш погляд, діяльність лікарняних кас необхідно орієнтувати на загальні принципи організації охорони здоров'я в Україні. Керівництво цих організацій повинно співпрацювати з місцевими органами управління.

На сьогодні, з досвіду діяльності благодійних організацій типу «Лікарняна каса», можна зробити такі висновки:

благодійна лікарняна каса на сучасному етапі є альтернативним джерелом залучення позабюджетних коштів для надання медичної допомоги населенню;

дає змогу забезпечити повноцінною стаціонарною медичною допомогою членів лікарняних кас;

організаційно-правова структура лікарняної каси дозволяє залучати широкі кола її членів до контролю за використанням коштів і є найбільш прозорою порівняно зі страховими компаніями і благодійними фондами;

в подальшому досвід розвитку лікарняних кас може стати у нагоді при запровадженні системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

На сьогоднішній день, через недостатність фінансування комунальних закладів охорони здоров'я, існує серйозна проблема доступності та надання медичної допомоги жителям сільської місцевості, що прямо

залежать від вчасного прибуття медичного працівника (лікаря, фельдшера, медичної сестри) на терміновий виклик до хворого, тобто забезпечення працівників автотранспортом. В зв'язку з цим, держава зустрілася з необхідністю залучення добровольців, які за допомогою власних транспортних засобів допоможуть вирішувати ці проблеми. Це також один із способів благодійної діяльності в галузі охорони здоров'я. Тому необхідно підтримувати таку ініціативу з боку держави (наприклад, зараховувати таку діяльність, якщо вона є постійною, при визначенні трудового стажу).

Отже, благодійна діяльність сьогодні набуває дедалі більшого значення у розв'язанні гострих соціальних проблем - благодійні організації, фонди роблять значний внесок в охорону здоров'я населення. Одним із результатів усвідомлення необхідності пошуку додаткових джерел фінансового забезпечення охорони здоров'я стало збільшення кількості благодійних організацій медичного спрямування.

Література:

1. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації»
2. Закон України «Про об'єднання громадян»
3. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки – крок до реформування галузі: Матеріали конференції / М-во охорони здоров'я України; Укр. ін-т громадського здоров'я; Управління охорони здоров'я Закарпатської облдержадміністрації. – К., 2006. – 208 с.
4. Стеценко С. Г. Медичне право України: Підручник. / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.

Віхляєв М. Ю.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ЯК РІЗНОВИДУ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Поступовий розвиток України як демократичної правової держави супроводжується в Україні розвитком громадської активності у особі її уповноважених представників – різноманітних вітчизняних громадських організацій. Не є виключенням з цього правила і правничі громадськість України, яка складається з вітчизняних юристів, які з кожним роком все активніше приймають участь у діяльності професійних правничих громадських організацій України як всеукраїнського, так місцевого масштабу. Ефективність функціонування вказаних громадських організацій безпосередньо залежить від оточуючого середовища, в якому вони здійснюють свою діяльність. Якість властивостей цього середовища забезпечується, у тому числі, і органами державної влади шляхом здійснення відповідного цілеспрямованого впливу на нього. Сучасний розвиток державного регулювання діяльності професійних правничих громадських організацій не встигає за розвитком їхньої активності та потребує якісного оновлення та вдосконалення. У зв'язку з цим вбачається за необхідне з'ясувати сутність адміністративно-правового регулювання порядку створення та подальшої діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні як одного з різновидів адміністративно-правового регулювання та державного регулювання відповідно.

Під професійними правничими громадськими організаціями у цій статті необхідно розуміти некомерційні, недержавні, добровільні об'єднання правників (юристів), засновані на членстві та на основі сумісної діяльності, самоорганізації, самооплати, самоврядування з метою задоволення професійних інтересів її членів, які створені та функціонують відповідно до Конституції України, Закону України «Про об'єднання громадян» та власних внутрішніх нормативних актів [1, с. 115].

У правовій літературі як раніше, так і на сьогоднішній день спостерігаються певне розмаїття поглядів щодо співвідношення державного управління, державного регулювання, правового регулювання та адміністративно-правового регулювання, де найбільш дискусійним є питання розмежування двох понять «державне управління» та «державне регулювання». Спостерігається як певне ототожнення державного управління та державного регулювання, так і аргументоване визнання цих двох понять різними за своїм змістом, через що вважаємо за необхідне розглянути різноманітні найбільш поширені точки зору до вказаних понять як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-адміністративістів. Так, С.В. Ківалов визначає державне управління «як засновану на законі організуючу, юридично-владну діяльність органів виконавчої влади (апарату державного управління), яка полягає у безпосередньому керівництві соціально-політичним, соціально-культурним і господарським будівництвом». У цьому аспекті, на його думку, державне управління включає в себе планування, видання правових актів, підбір кадрів, координацію і контроль [2, с. 161]. Він вважає, що з організаційної точки зору державне управління – це владний упорядковуючий вплив суб'єкта управління (держави та її спеціальних органів або посадових осіб) на об'єкт управління (суспільство, громадян та ін.). Т.О. Коломоець вважає, що державне управління – це вид соціального управління, вид специфічної діяльності держави, що дістає вияв у функціонуванні її органів, які впливають на суспільні відносини з метою їх урегулювання відповідно до державних інтересів [3, с. 97]. Ю.П. Битяк в своїх наукових працях також зазначає, що державне управління є різновидом соціального управління та є специфічною діяльністю держави за свою суттю, вказуючи, що його складовими є прийняття рішень, їх виконання та контроль за реалізацією. На його

думку, виконавча та розпорядча діяльність є двома сторонами державного управління [4, с. 8-9]. Цікавою та досить близькою за змістом до попередніх думок є точка зору В.К. Колпакова щодо визначення поняття «державне управління», а саме «як специфічної діяльності держави, що дістає вияв у функціонуванні її органів, які безперервно, планомірно, владно і в рамках правових установлень впливають на суспільну систему з метою її вдосконалення відповідно до державних інтересів» [5, с. 10]. В.Б. Авер'янов визначає державне управління як «певний вид діяльності органів держави, яка має владний характер і передбачає насамперед організуючий і розпорядчий вплив на об'єкти управління шляхом використання певних повноважень» [6, с. 64-65].

На відмінно від державного управління державне регулювання є відносно новим поняттям для вітчизняної науки, яке набуло широко вжитку лише з середини ХХ століття. Юридична енциклопедія за редакцією Ю.С. Шемшученка визначає державне регулювання як здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам в суспільстві. В енциклопедії також акцентується увага, що за своєю змістовною сутністю державне регулювання ширше, ніж поняття державне управління, оскільки останнє для досягнення своїх цілей застосовує насамперед адміністративні методи [7, с. 118]. В.Б. Авер'янов також розглядає поняття «державне регулювання» як більш широке, ніж поняття «державне управління». На його думку, державне регулювання передбачає не тільки вплив на об'єкти управління, а й вплив на суспільне середовище цих об'єктів. Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Причому державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів, створюючи можливість діяти найбільш ефективно [6, с. 64-65]. Російський вчений Ю.О. Тихомиров вважає державне управління одним із проявів та функцій державного регулювання в широкому розумінні, та визначає його як встановлення та забезпечення державою загальних правил, загальних правил поведінки (діяльності) суб'єктів суспільних відносин та коректування їх в залежності від мінливих умов. На його думку, окрім державного управління, функції державного регулювання доповнюються всебічним контролем за виконанням правових вимог, координацією та встановленням загального напрямку діяльності учасників відносин, захистом їх законних інтересів та прав, визначенням та нормативним закріпленням пріоритетів, встановлення порядку ліцензування тощо [8, с. 376].

Проте, існує протилежна точка зору, що державне регулювання є складовою державного управління. Так, наприклад Т.М. Кравцова розглядає державне регулювання як окрему галузь державного управління, яка являє собою цілеспрямовану організуючу діяльність органів держави, що реалізується за допомогою специфічних, притаманних лише їй правових форм і методів, які держава може застосувати лише у сфері підприємництва [9, с. 4]. На думку Л.Л. Попова, не управління є частиною регулювання, а регулювання є частиною управління, тобто його функцією. На його думку, суть регулювання полягає в упорядкуванні, налагодженні, в підляганні певному порядку, у забезпеченні правильної взаємодії, у створенні умов для нормальної роботи [3, с. 99].

Німецький вчений-адміністративіст Ебергард Шмідт-Асманн вважає, що регулювальне публічне адміністрування, яке слід вважати близьким за змістом до вітчизняного розуміння державного регулювання, являє собою діяльність органів публічної адміністрації, спрямовану на відвернення небезпек. Він вважає, що регулювальне публічне адміністрування здійснюється саме наглядовими адміністративними органами за допомоги точкових заходів втручання, особливо за допомогою видання приписів, заборон та проведення вступних контрольних дій у сферах, які в усьому іншому розвиваються за своїми власними закономірностями [10, с. 192].

Досить слушною у цій дискусії співвідношення понять «державне управління» та «державне регулювання» є думка Т. О. Коломовець, яка підкреслює, що вони мають спільні та відмінні риси. Подібність державного управління та державного регулювання полягає у тому, що вони спрямовані на досягнення єдиної мети управління: упорядкування соціальних об'єктів та соціальних процесів, переведення їх із одного стану в інший. Відмінність же полягає у використанні специфічних методів управлінського впливу [3, с. 99].

Ретельний аналіз обох вищезгаданих понять дає підстави вважати більш обґрунтованою точкою зору, що державне управління є складовою державного регулювання. При цьому слід зазначити слушну думку В.Б. Авер'янова, що державне регулювання не може бути використане без застосування методів безпосереднього впливу на об'єкти управління, і тому державне регулювання зрештою неможливо без державного управління [6, с. 64-65].

Державний вплив, який здійснюється на сферу діяльності професійних правничих громадських організацій, є, головним чином, саме державним регулюванням, оскільки вказані громадські організації безпосередньо не підпорядковані суб'єктам державного управління та потребують лише створення відповідного середовища для полегшення умов їх діяльності та збільшення рівня їх громадського впливу як представників правничої спільноти у суспільстві.

В демократичному суспільстві державне регулювання, так само як і державне управління, не може здійснюватися без чітко визначеного законодавством порядку їх здійснення, меж, обмежень та способів захисту об'єктів регулювання або управління від неправомірних рішень суб'єктів їх здійснення. Державне регулювання

та правове регулювання є пов'язаними та взаємозалежними явищами. На думку О. Ф. Скакун, правове регулювання – це здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток [11, с. 463]. Правовому регулюванню підлягають різноманітні сфери суспільних відносин як приватного, так публічного характеру, у тому числі, відносини, які формуються у процесі державного управління та державного регулювання. Останні у своїй сукупності є досить вагомою складовою предмету адміністративного права. Одночасно правове регулювання є одним із способів здійснення державного регулювання та державного управління, який дозволяє встановлювати варіанти та межі дій об'єкту регулювання та управління, а також заборони певних дій, надавати загальнообов'язковий легальний характер владним приписам суб'єктів регулювання та управління. Отже, на підставі зроблених висновків одночасно як серед різновидів правового регулювання, так і серед різноманітних видів державного регулювання можна виокремити більш вузьке адміністративно-правове регулювання. Ю. Тихомиров зазначає, що адміністративно-правове регулювання в якості різновиду державного регулювання є механізмом імперативно-нормативного упорядкування організаційної діяльності суб'єктів та об'єктів управління та формулювання стійкого правового порядку їх функціонування шляхом застосування норм адміністративного права [8, с. 379]. І його варто підтримати, оскільки адміністративно-правовому регулюванню підлягає одночасно діяльність і суб'єктів, і об'єктів управління саме під час їхньої взаємодії як в рамках регулюючого впливу суб'єктів на об'єктів, так і поза ним.

Спираючись на детальний аналіз співвідношення понять «державне управління», «державне регулювання», «правове регулювання» та «адміністративно-правове регулювання» та їх сутності можна стверджувати, що адміністративно-правове регулювання порядку створення та діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні – це впорядкований цілеспрямований вплив держави за допомогою нормативно-правових актів на суспільні відносини у сфері започаткування та подальшої діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні, який сприяє створенню та поліпшенню середовища їх функціонування, передбачає регулювання порядку взаємовідносин засновників професійних правничих громадських організацій із державними органами щодо започаткування, а також цих професійних правничих громадських організацій із державними органами під час їх подальшого функціонування. Отже, адміністративно-правове регулювання спрямоване на врегулювання саме моделі відносин засновників професійних правничих громадських організацій із державними органами щодо підготовки документів для реєстрації, проходження реєстраційних процедур тощо, а також із цими вже зареєстрованими професійними правничими громадськими організаціями із державними органами під час подальшого функціонування цих організацій (облікові процедури, контролювання діяльності, притягнення до адміністративної відповідальності тощо).

Література:

1. Віхляєв М.Ю. Професійні правничі громадські організації як суб'єкт адміністративно-правових відносин: поняття, ознаки, класифікаційний розподіл / М. Ю. Віхляєв // Митна справа. – 2009. – № 5, ч. II. – С. 109-115
2. Административное право Украины: Учебник / Под общей ред. С.В. Кивалова. – Х.: «Одиссей», 2004. – 880 с.
3. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.О. Коломоєць. – К.: Істина, 2008. – 457 с.
4. Административное право Украины: Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец. / [Ю.П. Битяк, В.В. Богуцкий, В.Н. Гарашук и др.] ; под ред. проф. Ю.П. Битяка. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Харьков: Право, 2003. – 576 с.
5. Колпакова В. К. Адміністративне право України: Підручник / Валерій Костянтинович Колпаков – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 736 с.
6. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т.: Т. 1. (Загальна частина) / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: Юрид. думка, 2005. – 624 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Т.2. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1999. – 744 с.
8. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса / Юрий Александрович Тихомиров. – М.: Оринформцентр, 1998. – 798 с.
9. Кравцова Т.М. Правова природа державного регулювання підприємницької діяльності / Т.М. Кравцова // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – №8. – С. 3-6
10. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права / Ебергард Шмідт-Ассманн [пер. З нім. Г. Рижков, І. Сойоко, А. Баканов]; відп. ред. О. Сироїд. – [2-ге вид., перероблене та доповнене]. – К.: «К.І.С.», 2009. – 552 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія держави і права / Ольга Федорівна Скакун. – Харків: Консул, 2001. – 655 с.

Для ефективного покращення адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми в Україні слід враховувати позитивний досвід інших держав в зазначеній вище сфері та використовувати його найкращі напрацювання з трансформуванням до національної специфіки.

Формування в Україні інформаційного суспільства і входження її в число провідних технологічно розвинутих країн світу неможливі без широкого використання в усіх сферах життя нових інформаційних технологій [1, с. 204], а цю сферу слід врегулювати також на законодавчому рівні.

Аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми слід розпочати, з країни- правонаступниці СРСР — Російської Федерації [2]. Відповідно до наказу Роспатенту від 24 червня 2011 № 73 «Про розроблення та затвердження адміністративних регламентів Федеральної служби з інтелектуальної власності з надання державних послуг» розроблено проект адміністративного регламенту надання Федеральною службою з інтелектуальної власності державної послуги з організації прийому, реєстрації та перевірки заявок на державну реєстрацію програм для електронних обчислювальних машин [3]. Цим регламентом на Федеральну службу з інтелектуальної власності покладено обов'язок надавати державні послуги з організації прийому, реєстрації та перевірки заявок на державну реєстрацію програм для електронних обчислювальних машин [4]. Згідно розпорядження Уряду РФ від 1 грудня 2008 № 1791-р "Про реорганізацію федеральної державної установи "Федеральний інститут промислової власності Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам" і федеральної державної установи "Палата по патентних суперечках Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам" у формі приєднання другого до першого", предметом і метою діяльності утвореного в результаті реорганізації федеральної державної установи "Федеральний інститут промислової власності Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам" є проведення підготовчих робіт для здійснення Роспатентом юридично значимих дій, пов'язаних з правовою охороною комп'ютерних програм [5].

Відносини Роспатенту і ФПС Росії, пов'язані з наданням під-послуги заявнику, регулюються статтями 7-1, 7-2 Федерального закону від 27 липня 2010 року № 210-ФЗ «Про організацію надання державних і муніципальних послуг». При наданні державної послуги Роспатент керується статтею 7 вищезазначеного закону, відповідно до якої забороняється вимагати від заявника здійснення дій, у тому числі погоджень, необхідних для отримання державних послуг і пов'язаних із зверненням в інші державні органи, організації [6].

Результатами надання державної послуги є: 1) повідомлення про результат перевірки заявки на реєстрацію у відповідності до пункту 3 статті 1262 Цивільного Кодексу РФ; 2) повідомлення про прийняття заяви заявника про відкликання заявки на реєстрацію у відповідності до підпункту 6 пункту 1 ст. 333 40 Податкового кодексу РФ .

Розпорядженням Уряду Російської Федерації від 17 грудня 2010 р. № 2299-р затверджено план переходу федеральних органів виконавчої влади і федеральних бюджетних установ на використання вільного програмного забезпечення на 2011 — 2015 роки [7].

Зробивши цей важливий крок, країна ступила на шлях адміністративно-правового регулювання відносин, що виникають в сфері охорони права на комп'ютерні програми. Це є провідним чинником адміністративно-правової охорони у широкому розумінні — заходом щодо попередження протиправних посягань.

Також робляться кроки в сторону закріплення вільних інформаційних технологій в державних стандартах. Відповідно до ст. 14 Федерального закону від 27 грудня 2002 р. № 184-ФЗ "Про технічне регулювання" обов'язок затверджувати національні стандарти в досліджуваній країні покладено на Національний орган Російської Федерації по стандартизації [8].

Відповідно до Постанови Уряду Російської Федерації від 17 червня 2004 р. № 294 "Про Федеральне агентство з технічного регулювання та метрології" на Агентство покладено функції національного органу Російської Федерації зі стандартизації [153]. Цим агентством встановлено Національний стандарт Російської Федерації ГОСТ Р ІСО/МЭК 26300 — 2010 для вільної інформаційної технології — формату Open Document для офісних додатків (OpenDocument) v1.0, що відповідає міжнародному стандарту ISO/IEC 26300:2006 Information technology — Open Document Format for Office Applications (OpenDocument) v1.0 [9].

Отже, адміністративно-правові відносини у сфері охорони права на комп'ютерні програми в РФ регулюються такими органами публічної адміністрації, як Роспатент, ФШВ, ФПС, Національний орган Російської Федерації по стандартизації, Федеральне агентство з технічного регулювання та метрології. Російська Федерація робить кроки в сторону адміністративно-правового регулювання відносин, що виникають в сфері охорони права на комп'ютерні програми.

Залучення України до програм Європейського Союзу та тісне співробітництво має дуже важливе значення для взаємодії в різних сферах адміністративно-правової охорони — особливо, в сучасних умовах, коли Україна прагне стати правовою та демократичною державою і направляє свої помисли на шлях до євроінтеграції [10, с. 3].

В цьому аспекті, доречно розглянути прогресивний досвід Європейського Союзу через призму окресленого нами кола загальної проблематики. Ряд позитивних тез містить Директива 2009/24/ЕС

Європейського Парламенту та Ради Європи від 23 квітня 2009 “Про правову охорону програм для ЕОМ” [11]. В ній можна виділити такі найбільш вагомні положення: розробка комп'ютерних програм вимагає значних інвестицій людських, технічних і фінансових ресурсів, у той час як комп'ютерні програми можуть бути скопійовані за вартість, яка становить дуже малу частку цих витрат; комп'ютерні програми відіграють все більш важливу роль в широкому спектрі галузей і технологій, тому можуть розглядатися як такі, що мають фундаментальне значення для промислового розвитку Співтовариства; певні відмінності в правовій охороні комп'ютерних програм, що запропоновані в законах держав-членів мають негативний вплив на функціонування внутрішнього ринку комп'ютерних програм; існуючі відмінності, що спричиняють такі ефекти, повинні бути вилучені, необхідно вживати заходів для запобігання виникненню нових [11].

Таким чином, із вищезазначеного матеріалу, можна зробити деякі узагальнення, які можуть бути успішно використані в правовому полі нашої держави, що окреслила в своєму майбутньому вступ до цієї престижної міжнародної організації: комп'ютерні програми мають фундаментальне значення для Європейського Союзу; в правовій охороні комп'ютерних програм різних країн, навіть в межах європейського співтовариства існують певні відмінності; охорона надається всім фізичним і юридичним особам, які охороняються відповідно до національного законодавства авторським правом, що застосовується до літературних творів.

Поза всяким сумнівом, для нас досить цікавими буде визначення специфіки законодавства США щодо адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми.

В США існує патентний захист комп'ютерних програм, хоча він є відносно новим у законодавстві цієї держави. Розробники комп'ютерних програм раніше поклалися на законодавство у сфері охорони конфіденційної інформації й нормативно-правову базу, що регулює суспільні відносини договірною правом для захисту своїх інтересів [12]. У США ситуація щодо можливості патентного захисту для деяких методів — в тому числі бізнес-методів і алгоритмів — відрізняється від Європи. В США патентне законодавство не містить будь-яких обмежень для певної тематики, в той час, як Європейська патентна конвенція містить виключення для комп'ютерних програм (а також схеми, правила і методи виконання розумових операцій, ведення бізнесу) [13]. Сфера патентоспроможних об'єктів у США не є необмеженою. Справді, патентоспроможність вимагає, щоб предмет був корисним. Це дає можливість включення комп'ютерних програм в патентну систему США. Проте, обсяг охорони, що надається та вимоги, які повинні бути виконані, все ще є предметом обговорення. Відповідно до патентного законодавства США, патенти можуть бути видані для будь-якого нового і корисного процесу, продукту, виробництва або складу речовини. В той же час алгоритми не є об'єктом патентного права, хоча комп'ютерна програма являє собою технічну реалізацію алгоритму для комп'ютера [12].

Крім цього, в США прийнятий так званий Digital Millennium Copyright Act (DMCA), тобто Закон про авторське право в цифрову епоху. Він імплементує дві угоди Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). Цим НПА встановлюється відповідальність за виробництво та розповсюдження технологій, пристроїв або послуг, призначених для обходу заходів (широко відомих як управління цифровими правами, або DRM), що контролюють доступ до інтелектуальної власності, в т.ч. комп'ютерних програм [14].

Необхідно зауважити, що важлива роль адміністративно-правової охорони права на комп'ютерні програми належить суспільним організаціям. Так, в США існує Entertainment Software Association (ESA) — асоціація виробників програмного забезпечення. Серед її членів найбільше успішних компаній, які виробляють відеоігри. Однією з основних задач ESA є боротьба з порушенням авторського права на комп'ютерні програми [15]. Free Software Foundation (FSF) є некомерційною корпорацією, заснованою Річардом Столлманом 4 жовтня 1985 для підтримки руху вільного програмного забезпечення, який спрямований на сприяння загальної свободи створювати, поширювати і модифікувати програмне забезпечення. [16].

На нашу думку, комп'ютерна програма у вихідному коді за своїми зовнішніми, але не сутнісними ознаками дійсно подібна до літературного твору, тому досить логічним виглядає віднести її до об'єкту адміністративно правової охорони. Але необхідно врахувати, що кінцевий користувач комп'ютерної програми, отримує її в об'єктному коді – який, за своєю природою, є абсолютно новим правовим феноменом, що не зустрічався раніше. Комп'ютерні програми так стрімко увірвалися в усі сфери нашого життя, що суспільство не сприймає їх як принципово нову правову категорію. Існує думка, що у європейській та заснованій на ній американській культурах відносно матеріальних речей так довго вироблялись правила власності, що перенесення цих правил на речі нематеріальні — зокрема комп'ютерні програм — виглядало абсолютно природним і не викликало сумнівів. А причин для сумнівів, тим не менш, немало. Головною відмінністю програми від матеріальної речі є так зване беззбиткове копіювання. Іншими словами, для матеріальної речі законодавчо закріплено право користування лише однією людиною. Ніяких додаткових механічних чи юридичних пристосувань при цьому не потрібно. Комп'ютерна програма у цьому плані кардинально відрізняється. Скільки б не було вкладено ресурсів у її розробку, процедура її копіювання різко відрізняється від процедури копіювання, наприклад, предмету матеріального світу. Вона не вимагає участі жодного автора програми і навіть будь-якої людини взагалі. Єдина стаття витрат при цьому — ціна носія даних та амортизаційні витрати копіювального пристрою. В результаті ми отримуємо два екземпляри програми, котрою зможуть користуватись уже двоє людей. Якщо ж до програми ставитися як до матеріального продукту і закріплювати права користування нею за певною особою, виникає ряд протиріч, котрі доводиться вирішувати штучними,

протиприродними засобами. Наприклад, потрібно вирішити, які все-таки збитки завдані «власнику» програми при її беззбитковому копіюванні. Як правило, при цьому фігурує поняття «втрачений прибуток», тобто прибуток, який власник міг би отримати, але не отримав через те, що його програму скопіювали. Доводиться придумувати методи, що блокують копіювання програм, чи пошкоджують копію; доводиться обмежувати зловживання — а разом і свободу — всього людства на користь власника патенту — особливої категорії прав, введеної в законодавство. При тому далеко не завжди власник патенту та автор винаходу — одна й та ж особа [17].

Проаналізувавши міжнародний досвід на прикладі такої країни, як США, слід зробити такі підсумки: комп'ютерні програми в США, на відміну від ЄС можуть виступати об'єктом патентного права; алгоритм не є об'єктом патентного права; отримати патент на комп'ютерну програму в США набагато простіше, ніж в ЄС; наслідком патентної охорони права на комп'ютерні програми є монополізація інформаційних технологій; в США існує нормативна база, яка створена з урахуванням динамізму глобальних перетворень у світі в зазначеній сфері; суспільні громадські організації в США відіграють важливу роль в адміністративно-правовій охороні права на комп'ютерну програму.

Література:

1. Нижник Н.Р. Методологічні питання правового забезпечення державного управління національною безпекою в умовах глобального інформаційного суспільства. / Н.Р. Нижник, В.І. Бурковський // Збірник науково-методичних праць «Держава, регіон, підприємництво: теорія та практика економіко-правового регулювання» — Херсон — 26-27 листопада 2009 р. — Херсон : Видавництво ХДУ 2009 — С. 204-213

2. Федеральный закон от 2 мая 2006 року № 59-ФЗ «О порядке рассмотрения обращений граждан Российской Федерации» : за станом на 1 серпня 2011 р. // Собрание законодательства РФ. — 2006, № 19 — Ст. 2060.

3. Наказ Роспатенту від 24 червня 2011 № 73 «Про розроблення та затвердження адміністративних регламентів Федеральної служби з інтелектуальної власності з надання державних послуг» : [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Федеральної служби інтелектуальної власності. — 1 серпня 2011. — Режим доступу: http://www.rupto.ru/norm_doc/sod/proekts/proekt_adm_reg/ar_evm.htm. — Назва з екрану.

4. Проект Адміністративного регламенту надання Федеральною службою з інтелектуальної власності державної послуги з організації прийому, реєстрації та перевірки заявок на державну реєстрацію програм для електронних обчислювальних машин і баз даних : [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Федеральної служби інтелектуальної власності. — 1 серпня 2011. — Режим доступу: http://www.rupto.ru/norm_doc/sod/proekts/proekt_adm_reg/proekt_ar_evm_v2.pdf. — Назва з екрану.

5. Розпорядження Уряду РФ від 1 грудня 2008 р. № 1791-р "Про реорганізацію федеральної державної установи "Федеральний інститут промислової власності Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам" і федеральної державної установи "Палата по патентних суперечках Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам" у формі приєднання другого до першого" : [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Федерального інституту промислової вартості. — 1 серпня 2011. — Режим доступу: http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/documents/russian_laws/dictation_government_rf/raspor_rf_1791_01122008. — Назва з екрану.

6. Федеральный закон от 27 июля 2010 г. № 210-ФЗ «Об организации предоставления государственных и муниципальных услуг» : за станом на 1 серпня 2011 р. // Собрание законодательства РФ. — 2010, № 31 — Ст. 4179.

7. Розпорядження Уряду Російської Федерації від 17 грудня 2010 р. № 2299-р // [Електронний ресурс] // Правительство Российской Федерации — 30 березня 2011. — Режим доступу: <http://government.ru/gov/results/13617/> — Назва з екрану.

8. Федеральный закон от 27 декабря 2002 г. № 184-ФЗ "О техническом регулировании" : за станом на 1 мая 2011 г. // Собрание законодательства РФ — 2002, № 52 — Ст. 5140

9. Національний стандарт Російської федерації ГОСТ Р ИСО/МЭК 26300 — 2010// [Електронний ресурс] // ГОСТ — 15 березня 2011. — Режим доступу: <http://protect.gost.ru/document.aspx?control=7&id=177075> — Назва з екрану.

10. Крылова И.С. / Проблемы управления в Европейском Союзе в связи с его расширением / И.С. Крылова // Государство и право. — 2003. — № 7. — С. 59-66.

11. Директива 2009/24/ЕС Європейського Парламенту та Ради Європи від 23 квітня 2009 р. Про правову охорону комп'ютерних програм : [Електронний ресурс] // Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs (Codified version) Text with EEA relevance — 1 серпня 2011. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:111:0016:01:EN:HTML> — Назва з екрану.

12. USA Software Copyright : [Електронний ресурс] // Innovaccess — 11 серпня 2011. — Режим доступу: http://www.innovaccess.eu/documents/softwareCopyright_0000001105_00.xml.html — Назва з екрану.

13. The European Patent Convention : [Електронний ресурс] // European Patent Office — 30 березня 2011. —

Режим доступу: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/epc.html> – Назва з екрану

14. Digital Millennium Copyright Act : [Електронний ресурс] / The Library of Congress. – 12 серпня 2011. – Режим доступу : <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.2281.ENR>: – Назва з екрану.

15. Entertainment Software Association : [Електронний ресурс] / Official page. – 12 серпня 2011. – Режим доступу : <http://www.theesa.com/> – Назва з екрану.

16. The GNU General Public License - GNU Project - Free Software Foundation (FSF) : [Електронний ресурс] // The GNU General Public License - GNU Project - Free Software Foundation (FSF) – 30 березня 2010. – <http://www.gnu.org/licenses/gpl.html> – Назва з екрану.

17. Вільне програмне забезпечення : [Електронний ресурс] / Вікіпедії – вільної енциклопедії. – 24 серпня 2011. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Вільне_програмне_забезпечення – Назва з екрану.

Андрущенко Т. С.

ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ ДОГОВОРІВ ЩОДО УТРИМАННЯ ПОВНОЛІТНИМИ ДІТЬМИ СВОЇХ НЕПРАЦЕЗДАТНИХ БАТЬКІВ

Укладення аліментного договору між дорослими дітьми та непрацездатними батьками, як форми добровільного виконання аліментних зобов'язань, не є новелою в сімейному законодавстві України. На сьогодні, сторони аліментних відносин мають право самостійно, в договірному порядку визначити в якому режимі, формі тощо буде надаватись утримання. Варто звернути увагу, що договірне регулювання аліментних відносин між дорослими дітьми та батьками не користується особливою популярністю, оскільки такі питання громадяни нашої держави вирішують, як правило в судовому порядку. Хоча необхідно підкреслити, що аліментний договір, без сумніву є позитивним явищем в сімейному законодавстві і його укладення надає можливість без участі суду вирішити питання щодо надання утримання.

Підставами виникнення аліментних зобов'язань повнолітніх дочки, сина щодо непрацездатних батьків є:

- 1) непрацездатність батьків;
- 2) нужденність – тобто потреба в матеріальній допомозі;
- 3) спроможність повнолітніх дітей надавати таке утримання.

Щодо непрацездатності батьків, то вона визначається на підставі положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Згідно зі статтею 1 названого нормативно - правового акту непрацездатними громадянами, зокрема, є особи, які досягли встановленого за законом пенсійного віку або визнані інвалідами [2, 1]. Проте сам факт непрацездатності батьків не зумовлює виникнення у дітей обов'язку надання їм утримання. Стан непрацездатності повинен супроводжуватись необхідністю отримувати сторонню матеріальну допомогу, оскільки без неї батьки не зможуть прожити. Хоча в законі і вказано, які саме особи вважаються непрацездатними, але не зазначається в яких випадках батьків слід визнавати такими, що потребують матеріальної допомоги.

Не зважаючи на те, що проблема укладення аліментного договору була предметом наукового дослідження багатьох вчених, дискусійним залишається питання щодо суб'єктного складу таких договорів. М. Антокольська зазначає, що аліментні договори можуть укладатись наступними суб'єктами: членами родини, які мають право на стягнення аліментів тільки за наявності певних обставин, відповідно особами, що не мають права на отримання аліментів у судовому порядку згідно із законодавством [4, 235]. О. Косова, навпаки, зазначає, що коло можливих суб'єктів аліментного договору повинно бути обмежене. Тобто вчений допускає можливість укладення такого договору тільки особами, які наділені правом стягувати аліменти в судовому порядку[5, 25]. Характерним саме для аліментних відносин між батьками та дітьми є, те, що такі повнолітні діти є аліментозобов'язаними згідно норм Сімейного кодексу, тому у нотаріуса не повинно бути сумнівів, щодо наявності підстав для укладення такого виду договорів. Але існує певна невизначеність щодо питань пов'язаних з укладенням договору про надання утримання між падчеркою або пасинком та мачухою (вітчимом). Адже законодавство, в даному випадку передбачає обов'язок надавати утримання, якщо вітчим або мачуха:

- 1) потребують матеріальної допомоги;
- 2) надавали падчерці, пасинкові систематичну матеріальну допомогу не менш як п'ять років;
- 3) падчерка, пасинок можуть надавати матеріальну допомогу;
- 4) у мачухи, вітчима немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина, братів, сестер або якщо ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання[1, 270].

Невизначено також питання чи має право нотаріус посвідчувати аліментний договір щодо утримання батьків, що були позбавлені батьківських прав. Адже за законом такі особи не є аліментозобов'язаними, тобто звільняються від обов'язку утримувати матір, батька та обов'язку брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що останні ухилились від виконання своїх обов'язків [1, 204].

Така позиція законодавця є цілком зрозумілою, оскільки, специфіка аліментного обов'язку повнолітніх дітей відносно своїх непрацездатних і нужденних батьків полягає в безпосередньому зв'язку аліментних виплат з минулою поведінкою батьків щодо дітей, адже саме батьки виховують, годують, одягають дитину, забезпечують розвиток дитини та здійснюють загальний догляд за нею. Тому було б несправедливим покласти

на дітей, які не одержали такого догляду від батьків, обов'язку їх утримувати.

Слід зауважити, при посвідченні аліментних договорів по утриманню дорослими дітьми своїх непрацездатних батьків, необхідно перевіряти відсутність договорів довічного утримання. Зокрема С. Я. Фурса зазначає, що при існуванні договору довічного утримання аліментний договір не може дублювати його умов, «а тому доцільність посвідчення одночасно двох подібних договорів викликає суттєві зауваження, хоча це й не заборонено законом» [6, 72]. При цьому за договором довічного утримання не існує обмежень щодо можливості дітей стати набувачами об'єкта нерухомості.

Нотаріус при посвідченні такого виду аліментного договору повинен також враховувати, що такого виду договір не може порушувати інтересів інших осіб, яким на підставі рішень суду або закону має надаватись утримання. Адже особа може бути аліментозобов'язаною трічі. Потрібно також враховувати, що існує «певна черговість» при виникненні аліментних зобов'язань між близькими родичами, у випадку, коли утримання одночасно має надаватись декільком членам сім'ї. І хоча прямої вказівки в Сімейному кодексі України про таку «черговість», проаналізувавши норму статті 180 і враховуючи її безумовний характер, можна вважати, що всі інші отримувачі аліментів згідно норм Сімейного кодексу отримують допомогу за «залишковим принципом» [1, 180].

Ситуація вважається складною, коли до нотаріуса звертається, яка є аліментозобов'язаною щодо декількох осіб і бажає посвідчити договір про надання утримання таким особам. В такому випадку нотаріус може запропонувати такій особі або посвідчення окремих аліментних договорів за окремими зобов'язаннями суб'єктами, або «спільний» договір про надання утримання.

«Спільний» аліментний договір має суттєві недоліки. По-перше, в при посвідченні нотаріусом такого договору необхідна письмова згода всіх його сторін, і враховуючи таку обставину, що всі учасники можуть мати різне місце проживання. Так, наприклад, якщо особа проживає за кордоном, то на посвідчення аліментного договору такого характеру буде витрачено дуже багато часу.

По-друге такий договір може мати багато складностей в процесі його виконання, оскільки умови договору можуть мінятись або ж взагалі буде розірваний. Відповідно до п. 48 «Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» договір сторін про зміну або розірвання нотаріально посвідченого договору оформляється шляхом складання окремого договору [3, 48]. Таким чином, якщо платник або один із отримувачів аліментів забажає внести, хоч і не значні зміни до аліментного договору, то положення попереднього договору буде вважатись нікчемними.

С. Я. Фурса зазначає, що в такій ситуації аліментні відносини мають складний характер, які можна регламентувати шляхом посвідчення «за окремими зобов'язаннями суб'єктами» або ж визначити їх в одному договорі. Також вчена пропонує, що за неможливості «конкретизувати» за підставами утримання є необхідним «персоніфікувати за суб'єктом, якому має надаватись утримання». Таким чином, якщо, наприклад, буде закріплено «Аліментний договір по утриманню Петренка П. П.», то завдяки зазначенню такої назви дозволяє «відрізнити складні аліментні відносини, в яких беруть участь більше двох осіб і різні підстави виникнення аліментних зобов'язань» [6, 64].

Таким чином, не має сумніву, що можливість укладення аліментного договору є позитивним явищем в сімейному праві України, оскільки сторони такого договору мають змогу самостійно визначити режим, форму та особливості надання утримання. Однак, слід зауважити, що договірне регулювання аліментних відносин між дорослими дітьми та непрацездатними батьками не користується особливою популярністю в Україні. Громадяни нашої держави вирішують подібні питання відповідно до норм моралі або в судовому порядку. Характерним для аліментних відносин між батьками та дітьми є, те, що такі повнолітні діти є аліментозобов'язаними згідно норм Сімейного кодексу, тому у нотаріуса не повинно бути сумнівів, щодо наявності підстав для укладення такого виду договорів. Нотаріус при посвідченні такого виду аліментного договору має враховувати, що такий вид договору не повинен порушувати інтересів осіб, яким на підставі рішень суду або закону також має надаватись утримання.

Література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // ВВР, 2002, № 21-22, ст. 135
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. // ВВР, 2003, № 49-51, ст. 376
3. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Затв. Наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 р. № 20/5.
4. Антокольская М. В. Семейное право: Учеб. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М., 2003. – 333 с.
5. Косова О. Субъектный состав соглашения об уплате алиментов // Рос. юстиция. – 2002. – № 12. – С. 24-25.
6. Фурса С. Я., Драгневич Л. Ю., Фурса С. І. Настільна книга нотаріуса: Сімейні відносини в нотаріальному процесі. – К., 2003. – 351 с.

Закурін М. К.

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ДОБОРУ СУДДІВ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

Для держави, що активно реформує судову систему, виняткове значення має добір суддів. Їхня професійна підготовка – безперечно, важлива складова підвищення авторитету судової влади. Однак, питання добору та навчання суддів господарських судів незважаючи на прийняття нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів» є досить дискусійним [1, с. 132].

Згідно із Конституцією України на посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років і володіє державною мовою. Не можуть бути рекомендовані на посаду судді громадяни: 1) які визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними; 2) які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків судді; 3) які мають незняту чи непогашену судимість [2].

Призначення на посаду судді вперше здійснюється виключно в порядку, визначеному Законом України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», та включає такі стадії: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів та опублікування такого оголошення в газетах «Голос України» або «Урядовий кур'єр»; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів [4]; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на основі поданих кандидатами на посаду судді документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом; 4) складення особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, які успішно склали іспит і пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складення кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складення кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата, відповідно до кількості наявних вакантних посад судді добору серед кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України питання про призначення кандидата на посаду судді та внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президенту України про призначення кандидата на посаду судді; 12) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Добір кандидатів на посаду судді полягає у проходженні ними анонімного тестування (іспиту) з метою виявлення рівня їх загальних теоретичних знань і проведенні щодо них спеціальної перевірки відповідності їх установленим вимогам до кандидата на посаду судді. Проведення спеціальної перевірки здійснюється і щодо відомостей, поданих кандидатами особисто.

Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді включає теоретичне та практичне навчання за денною (очною) чи заочною формою. Організація спеціальної підготовки здійснюється Національною школою суддів України [5]. Програма, навчальний план і порядок проходження спеціальної підготовки, а також перелік юридичних вищих навчальних закладів, які здійснюватимуть підготовку кандидатів на посаду судді, затверджуються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. За результатами спеціальної підготовки кандидати отримують відповідний документ установленого зразка. Матеріали щодо кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, направляються до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для складення кваліфікаційного іспиту.

Кваліфікаційний іспит є атестуванням особи, що пройшла спеціальну підготовку і виявила бажання бути рекомендованою для призначення на посаду судді. Кваліфікаційний іспит полягає у виявленні належних теоретичних знань і рівня професійної підготовки кандидата на посаду судді, ступеня його готовності здійснювати правосуддя з питань юрисдикції відповідного суду, а також особистих і моральних якостей кандидата. Кваліфікаційний іспит проводиться шляхом складання кандидатом на посаду судді письмового анонімного тестування та виконання практичного завдання з метою виявлення рівня практичних навичок та умінь у застосуванні закону. Результати кваліфікаційного іспиту дійсні протягом трьох років.

Для проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді Вища кваліфікаційна комісія суддів України розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-порталі та публікує таке оголошення в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр» не пізніше як за місяць до проведення конкурсу.

Відповідно до внесеної Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рекомендації Вища рада юстиції на своєму засіданні розглядає питання про призначення кандидата на посаду судді та в разі прийняття

позитивного рішення вносить подання Президентів України про призначення кандидата на посаду судді. Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України на підставі подання Вищої ради юстиції протягом тридцяти днів з дня отримання такого подання.

У цілому науковці та практики позитивно характеризують новітній порядок призначення судді на посаду [6, с. 140]. Проте в науковій літературі існують певні тенденції щодо його удосконалення:

- на думку І.Х. Темкіжева, система добору кандидатів у судді є надто ускладненою (вона включає складання двох кваліфікаційних іспитів, а між ними – обов'язкове проходження річної спеціальної підготовки). Застосування такої складної та тривалої системи добору значно уповільнить формування суддівського корпусу, збільшить кількість вакантних посад у судах і призведе до значних додаткових бюджетних видатків, що виглядає нереалістичним в умовах постійного недофінансування роботи судів [7, с. 156];

- схожу точку зору має Ю.Г. Дем'янчук, який вважає, що існуюча система суддів є доцільною, але такою, що може уповільнити формування суддівського корпусу, так як щоб стати суддею кандидату потрібно пройти значну кількість стадій, вони направляються на спеціальну підготовку в спеціалізованому вищому навчальному закладі, а також на навчання у Національній школі суддів України, двічі складають іспит перед Вищою кваліфікаційною комісією, а остаточне рішення про внесення подання Президентів України про призначення на посаду суддів приймається Вищою радою юстиції [6, с. 140]:

- в свою чергу К.Л. Василяка, висловлює занепокоєння, щодо проблем проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді, так як у ч. 6 ст. 71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» критерії, «розгляд питання» та «прийняття позитивного рішення» не виписані [1, с. 140];

- на наш погляд також суттєвою проблемою діючої процедури призначення суддів господарського суду є те, що голова відповідного суду не може протидіяти призначенню кандидата, який за своїми особистими, діловими чи професійними якостями не зможе здійснювати господарське судочинства.

З урахування зазначеного матеріалу вважаємо, що потребують вирішення наступні проблеми у сфері призначення судді господарського суду на посаду вперше:

1) на посаду судді господарського суду має право претендувати кандидат, який має відповідний життєвий досвід (старше 30 років) та досвід юридичної роботи саме у сфері господарського судочинства;

2) при доборі суддів господарського суду має дотримуватись принцип спеціалізації, а саме: вони мають складати іспити у спеціалізованій групі; питання для складання кваліфікаційних іспитів будить містити загально-юридичні положення, норми конституційного, господарського, цивільного та господарсько-процесуального права;

3) кандидат на посаду судді проходить психіатричну експертизу на придатність здійснювати судочинство, так як це забезпечується в правоохоронних органах (МВС, Прокуратури України, СБУ та ін.), так як суддя із скритими психічними відхилення становить підвищену небезпеку для суспільства.

Висновок: В цілому діючі процедури призначення на посаду судді господарського суду є прогресивними, проте потребує удосконалення в аспектах забезпечення виконання принципу спеціалізації та більш глибокого вивчення особистих, ділових та професійних якостей кандидатів.

Література:

1. Василяка К.Л. Проблемні питання щодо деяких положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» / К.Л. Василяка // Становлення господарського судочинства в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи : матеріали науково-практичної конференції (24-26 травня 2011 р.). – Одеса : Астропринт, 2011. – С. 132-138.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» // за станом на 1 жовтня 2011 р. // Урядовий кур'єр від 12.08.2010. – № 148.

4. Умови проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсу на заміщення вакантних посад судді серед кандидатів на посаду судді вперше : [Електронний ресурс] // Вища кваліфікаційна комісія суддів України. – 2011. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/diyalnist/7894566/>

5. Засідання ВККСУ з питань утворення Національної школи суддів України (8.12.2010 р.): [Електронний ресурс] // Академія суддів України. – 2011– Режим доступу: <http://aj.court.gov.ua/news/712/show/>

6. Дем'янчук Ю.Г. Питання, які виникають стосовно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» / Ю.Г. Дем'янчук // Становлення господарського судочинства в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи : матеріали науково-практичної конференції (24-26 травня 2011 р.). – Одеса : Астропринт, 2011. – С. 139-141.

Ващук Я.

МЕЖІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

У вітчизняній юридичній літературі наведені різні підходи до розуміння змісту та сутності адміністративної юрисдикції. У цієї важливої категорії юриспруденції немає законодавчого оформлення та єдиного доктринального погляду вчених.

В.К. Колпаков вважає, що під «юрисдикцією» слід розуміти: компетентність судових органів щодо вирішення кримінальних справ; б) компетентність судових органів щодо вирішення не тільки кримінальних, а й будь-яких інших справ; в) компетентність будь-яких (включаючи судові) органів (посадових осіб) з вирішення суперечок щодо права; г) юридично оформлене право уповноважених органів (посадових осіб) здійснювати свої функції щодо встановлених об'єктів, структур, сфер [1, с. 285].

Автори академічного курсу з адміністративного права – вважають, що більша частина проваджень, що становлять структуру адміністративного процесу, спрямована на вирішення справ «позитивного» характеру, що виникають у ході виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів, проте значне місце в цій діяльності займає також розгляд справ про правопорушення, інші правові спори по суті та прийняття за ними відповідних рішень.

У процесі такої діяльності вирішується юридична справа, здійснюється правовий захист порушених або оспорюваних інтересів, виноситься юридично-владне рішення щодо застосування відповідної правової санкції, відновлення порушеного права. Ця діяльність має назву «адміністративна юрисдикція», яка характерна для адміністративного процесу. Тому, на думку авторів академічного курсу з адміністративного права, частина проваджень у структурі адміністративного процесу характеризується як юрисдикційні адміністративні (адміністративно-юрисдикційні) провадження. До них належать: провадження у справах про адміністративні правопорушення провадження з розгляду скарг громадян; дисциплінарні провадження щодо державних службовців [3, с. 143; 4, с. 9].

Найбільш ґрунтовно у вітчизняній науці теорію адміністративного процесу розкрила О.В. Кузьменко. Скористаємося найбільш слушними її розробками: - взагалі процес – це сукупність змінюючих один одного станів об'єкта, юридичний процес становить аналогічну послідовність етапів реалізації правових норм; - спираючись на загальне розуміння філософської категорії «процес» можна стверджувати, що юридичний процес об'єднує всі нормативно-регламентовані процесуальні форми правової діяльності, які є системою взаємопов'язаних, спеціально упорядкованих, розташованих у певному порядку дій та операцій, що підпорядковані певній меті і призводять (за допомогою відповідних прийомів і засобів) до конкретного результату; юридичний процес – це врегульований процесуальними нормами порядок діяльності публічних суб'єктів з підготовки, прийняття та документального закріплення юридичних рішень загального або індивідуального характеру; процесуальна діяльність складає внутрішню характеристику юридичного процесу, а правова процесуальна форма – зовнішній прояв цієї категорії; предметом адміністративно-процесуального права є державно-владні, організуючі суспільні відносини, що складаються з приводу реалізації публічною адміністрацією, закріпленого адміністративно-процесуальним законодавством, порядку розгляду питань із застосування норм відповідних матеріальних галузей права; сервісна функція адміністративно-процесуальних норм дозволяє вести мову про певну другорядність останніх щодо матеріальних, сенс їх існування обумовлений лише одним – необхідністю чіткої регламентації порядку реалізації норм матеріального права – тих, які викликаються до життя конкретними обставинами та з реалізацією інших юридичних норм безпосередньо не пов'язуються; для адміністративно-процесуального права властива група правових норм, які мають відповідний ступінь системної організації, що утворює внутрішню структуру, елементами якої є її інститути; принципово відмінністю адміністративного процесу від адміністративно-процесуального права є те, що адміністративно-процесуальне право – це система юридичних норм, якими регулюються державно-владні, організуючі суспільні відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією адміністративно-процесуальної форми із застосування норм відповідних матеріальних галузей права; адміністративний процес – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації, спрямована на реалізацію норм відповідних матеріальних галузей права під час розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ; процес слід розглядати як діяльність суб'єктів права зі здійснення правової регламентації суспільних відносин і реалізації права, а процедуру – як формалізований бік такої діяльності; процедура детермінує порядок здійснення суб'єктами правовідносин юридично значущих дій, які у своїй сукупності складають юридичний процес, вона окреслює стадії процесу, визначає їх мету, послідовність, способи оформлення та фіксації; адміністративний процес має складну та розгалужену структуру, де домінуючою видовою категорією є провадження, процес – це сукупність проваджень, широке поняття, що охоплює юридичну частину діяльності публічної адміністрації, а провадження – це вже діяльність, пов'язана з вирішенням певної, порівняно вузької групи однорідних справ [5, с. 7-29].

Що стосується категорійної проблеми адміністративного делікту, то провідними в цьому аспекті є праці В.К. Колпакова, який вважає: дослідницькі висновки щодо поліструктурності адміністративного права дозволили обґрунтувати присутність серед його компонентів адміністративно-деліктної складової як системної підгалузі з притаманними лише їй предметом, методом і законодавством, яку доцільно визначити як адміністративно-деліктне право; категорія «адміністративний проступок (делікт)» формується як результат ґносеологічних висновків відносно онтологічних феноменів (діянь); критеріями віднесення діянь до адміністративних деліктів є такі: а) наявність у діянні суспільної небезпеки та її характеристики; б) порушення діяннями особи публічних інтересів; в) відсутність у діянні такої ознаки, як порушення фактично існуючих договірних зобов'язань [6, с. 3-5].

У свою чергу А.Б. Калюта вважає, що під адміністративно-юрисдикційним провадженням необхідно розуміти розгляд адміністративно-правових спорів у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами), а у деяких випадках – іншими суб'єктами, які згідно з нормами адміністративного законодавства вживають заходів, спрямованих на притягнення правопорушника до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови [7, с. 11].

Влучно вищезазначене уточнює О.І. Остапенко, який звертає увагу на тісний, нерозривний зв'язок між поняттями адміністративно-юрисдикційної діяльності та провадження у справах про адміністративні правопорушення. Провадження є способом і формою здійснення адміністративної юрисдикції. Тільки в межах такого провадження і з його допомогою компетентні посадові особи можуть реалізовувати свої юрисдикційні повноваження, застосовувати до правопорушників заходи адміністративного примусу, особливо адміністративні стягнення [8, с. 45]

В свою чергу В.М. Бевзенко розглядає адміністративний процес у вузькому розумінні – відносить до нього процесуальні правовідносини, які виникають з приводу: 1) захисту в судовому порядку прав, свобод, інтересів фізичних осіб, прав, інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин; 2) здійснення адміністративного судочинства [9, с. 52].

Це є виваженою позицією, оскільки: по-перше, відповідно до п. 5 ст. 3 КАСУ «адміністративний процес – правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства [10]», і викладене доводить, що в наш час навіть за деякої неузгодженості позиції науковців і законодавця щодо розуміння зазначеного поняття адміністративний процес пов'язується виключно з діяльністю адміністративного суду з приводу розгляду публічно-правових спорів (спорів адміністративної юрисдикції); по-друге, діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо застосування матеріальних норм права більш доцільно називати адміністративно-процедурною діяльністю, формами існування якої є адміністративні процедури.

Правильність останнього підходу підтверджується тим, що у країнах Європейського Союзу до основних джерел адміністративного права відносять три кодекси: 1) адміністративно-процедурний, що врегульовує суспільні відносини між публічною адміністрацією та об'єктами публічного управління; 2) кодекс про адміністративні проступки; 3) кодекс адміністративного судочинства. Ця тріада забезпечує комплексне публічне забезпечення прав і свобод людини та громадянина на всіх етапах взаємодії з публічною адміністрацією: під час звернення фізичних і юридичних осіб до публічної адміністрації за наданням сервісних адміністративних послуг; притягнення винних у порушенні прав, свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави до адміністративної відповідальності; захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень у системі адміністративного судочинства [11, с. 276].

При цьому вдалим є визначення юрисдикції в адміністративному процесі, наведене В.М. Бевзенком, – це урегульований чинним законодавством порядок розгляду та вирішення уповноваженими суб'єктами справ про адміністративні правопорушення, справ про дисциплінарні проступки державних службовців і справ щодо скарг громадян. Власне, поняття «адміністративна юстиція», виходячи з його філологічного змісту, означає певну сферу здійснення управлінської компетенції суб'єктом владних повноважень [9, с. 42].

Вищезазначену позицію уточнює Ю.П. Битяк, який підкреслює, що адміністративна юрисдикція полягає в розгляді адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення в установленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами), яких наділено правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення [12]. Нам наш останній вчений займаю найбільш виважену позицію.

Отже, адміністративна юрисдикція це сукупність юридичних елементів, які використовуються при розгляді адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення суб'єктами публічної адміністрації та судом.

Література:

1. Колпаков В.К. Адміністративне право України : [підручник] / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
2. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія] / Валерій Костянтинівич Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] : [у двох томах] / гол. ред. колегія: В.Б. Авер'янов. – К. : Т. 1 : Загальна частина. – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.
4. Кукурудз Р.О. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі : питання теорії та практики : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Р.О. Кукурудз. – Запоріжжя, 2010. – 23 с.
5. Кузьменко О.В. Адміністративний процес у парадигмі права : автореф. дис... д-ра юрид. наук. – спец. 12.00.07 / О.В. Кузьменко. – К., 2006. – 32 с.
6. Колпаков В.К. Деліктний феномен в адміністративному праві України : автореф. дис... д-ра юрид. наук : спец. - 12.00.07 / В.К. Колпаков. – К., 2005. – 37 с.
7. Калюта Анна Борисівна. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Р.О. Кукурудз. – Х., 2007. – 18 с.

8. Остапенко О.І. Адміністративна діяльність : [навчальний посібник] // за заг. ред. О.І.Остапенка. – Львів : ЛІВС, 2002 р. – 252 с.
9. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України : [навчальний посібник] / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.
10. Кодекс адміністративного судочинства України : за станом на 1 вересня 2011 р. // Голос України від 23.08.2005. – № 158.
11. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін.] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ХМД, 2011. – Т. : Загальне адміністративне право. – 320 с.
12. Адміністративне право України : [підручник] / [Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дьяченко О. В., Зима О. Т., Зуй В. В.] ; за ред. Ю.П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

Білаш О. В.

РАННІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «РЕЛІГІЙНИЙ ЗЛОЧИН»

Звертаючись до історії встановлення заборон у релігійному житті, треба вказати, що вони досить об'ємно були відбиті в історії кримінального законодавства на теренах сучасної України.

Аналіз поняття «релігійний злочин» дозволяв визначити його як посягання на інтереси держави в області регулювання духовного життя суспільства та особистості. Оскільки сфера духовного життя людини містила в собі релігійну свідомість, релігійні відносини та релігійні інститути, різноманітні були і інтереси, на які могли посягати певні діяння щодо цього. Настільки ж складна була і структура релігійних злочинів: злочини проти віри та віросповідань; проти церкви та порядку богослужінь; проти моральності. Етиологія релігійних злочинів крім матеріальної, мала ще і процесуальну сторону: вони як би виростали з юрисдикції церковних влади.

Сформульовані тези підтверджуються аналізом таких пам'яток вітчизняного права, як Статут святого Володимира, Статут князя Ярослава, Статутні грамоти (домонгольського періоду). Спостерігається цікава динаміка: якщо спочатку системи злочинів і покарань будувалися на «розрізненні гріха і злочину» (В.О. Ключевський) і припускали розподіл компетенцій єпископських і князівських судів, при великому авторитеті перших (у тому числі при розгляді злочинів), то із середини XV ст. світське значення церковних судів помітно знизлося. Вже не Церква стояла на захисті держави, а державна влада захищала її інтереси, встановлюючи відповідальність за відповідні діяння, коло яких ставало більш обмеженим, однак зростала суворість санкцій.

У той же час світська влада досить широко вдалася до церковних покарань: відлученню від церкви, установленню певного строку для покаяння.

Соборне укладення 1649 р. містило гл. 1, а в ній 9 статей «про богохульників і церковних заколотників», де розглянута відповідальність за богохульство (санкція у вигляді кваліфікованої смертної страти — шляхом спалення). Таким чином, церковна юрисдикція не тільки поглиналася світською владою, але й відбувалася зміна характеру кримінально-правового впливу: апеляція до совісті замінялася ляканням.

З початком царювання Петра 1 підсилювався абсолютистський тиск на Церкву, що ознаменувалося скасуванням патріаршества. Стосовно релігійних злочинів це означало витиснення традиційного церковного права, підміну його світськими бюрократизмами, що набувають до того ж військово-юридичний характер. Релігійні злочини за Військовим артикулом карали в цілому більш суворо, ніж у попередні роки. Артикул вперше загрожував карою за ухилення від участі в богослужіннях, мотивуючи, таким чином, релігійне лицемірство та конструюючи посягання на свободу совісті в чистому виді.

У той же час, віддаляючись від Церкви, держава намагалася заповнити вакуум юридичними нормами, у тому числі кримінально-правового характеру. Світська влада, сприяючи заміні віри за переконанням вірою за примусом, змушена була розширювати масив релігійних злочинів. В Уложенні про покарання карні і виконавчі 1845 р. релігійним злочинам був присвячений уже цілий розділ, що відкривав Особливу частину даного зводу законів.

Виходячи з аналізу даного правового пам'ятника, можна сформулювати висновок, що динаміка кримінальної відповідальності за релігійні злочини досягла свого апогею саме в період дії зазначеного документа. Тут проявляється прагнення вторгнутися в релігійне життя людини, поставити її під державний контроль, що, на наш погляд, представляється неприпустимим, а по великому рахунку - безглуздим. Дана проблема, хоча і була знята в Кримінальному кодексі 1903 р., але не повною мірою. Загальний настрій кримінально-правового регулювання релігійних відносин зберігся.

Аналіз розвитку дореволюційного законодавства про релігійні злочини показує, як змінювалося розуміння цих посягань із погляду на їхній об'єкт: розглянуті спочатку як злочини проти Бога та душі самого злочинця, ці діяння стали оцінюватися в плані погроз Церкві, а потім і державі. Проте, встановлення відповідальності за релігійні злочини завжди мало чіткий мотив порятунку людської душі. Однак захист людини від нього самого за допомогою кримінально-правових норм — невдячне завдання. Переконати людину можуть тільки власні страждання. Це яскраво продемонстрував радянський період антиклерикалізму.

Бойко А. В.

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Стаття 345 України Кримінального Кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Аналіз об'єктивних ознак погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, дає можливість говорити, що ми цілком підтримуємо позицію вітчизняних вчених, які вважають, що родовий об'єкт злочинів, передбачених у розділі XV Особливої частини КК України, не може бути зведений лише до авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Але, в цілому всі наведені у розділі XV Особливої частини КК України злочини спрямовані проти порядку функціонування органів влади, підприємств, установ, організацій, громадської діяльності громадян як виду управлінської діяльності.

Отже, не тільки, і не стільки авторитет органів державної влади та об'єднань громадян є родовим об'єктом злочинів, передбачених у розділі XV Особливої частини КК України, а центральне місце тут займає порядок управління, під яким розуміється нормативно визначений порядок функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, їх посадових осіб та представників, за допомогою якого здійснюється вплив на учасників управлінських відносин, чим забезпечується легітимність, авторитет та нормальна робота зазначених органів і осіб.

Відповідно до нашої позиції щодо визначення родового об'єкта, пропонуємо змінити назву розділу XV Особливої частини КК і викласти її у наступній редакції: «Злочини проти порядку управління та авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян».

Вважаємо, що видовим об'єктом зазначених злочинів виступають управлінська діяльність представників державних органів чи громадськості, їх особиста безпека, авторитет державних органів та громадських формувань.

Пропонуємо безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого статтею 345 КК України, вважати суспільні відносини, що складаються в процесі управлінської діяльності правоохоронних органів по охороні громадського порядку, здоров'я представників яких є умовою збереження порядку управління та авторитету правоохоронних органів.

Наступним важливим моментом при розгляді об'єкта злочинного посягання є визначення кола потерпілих від погрози або насильства щодо працівників правоохоронних органів. Згідно до диспозиції потерпілими від досліджуваного злочину можуть бути: працівник правоохоронного органу, близький родич працівника правоохоронного органу.

Відповідно до частини першої статті 2 Закону України від 23 грудня 1993 року «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» правоохоронними органами є органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

З метою правового захисту працівників правоохоронних органів, які в силу віку або погіршення стану здоров'я змушені були піти пенсію або були звільнені з правоохоронних органів, пропонуємо доповнити статтю 348 КК України, після слів: «у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків», словами: «в тому числі і в минулому».

Як вже зазначалося, в якості потенційних потерпілих від злочину, передбаченого статтею 345 КК України законодавець називає близьких родичів працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків. Спираючись на положення Сімейного кодексу України, Законів України та підзаконних актів, досвід вітчизняних та зарубіжних вчених, власного бачення проблеми, пропонуємо для використання у зазначених раніше статтях Кримінального кодексу КК України поняття «член родини», що сприятиме уніфікації термінології в Кримінальному кодексі України.

На нашу думку, об'єктивна сторона погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу полягає у діянні спрямованому на умисне заподіяння шкоди здоров'ю зазначених осіб, або у погрозі такого заподіяння.

Вказане діяння може вчинятися як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності. Спосіб, час і місце скоєння погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу на його кваліфікацію не впливають.

Василяка О.К.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОМЕРЦІЙНОЮ ТАЄМНИЦЕЮ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Порівняльно-правове дослідження комерційної таємниці набуває особливого значення, оскільки використання даного інституту в практиці зарубіжних держав, засноване на багатовіковій традиції, надає великий матеріал для вивчення як у деяких випадках – для творчого запозичення.

У нашій роботі в якості предметом дослідження буде служити законодавство Республіці Білорусь, що регулює відносини, пов'язані з комерційною таємницею.

За порушення зобов'язань, пов'язаних з комерційною таємницею, у Республіці Білорусь передбачена:

– адміністративна відповідальність (ст. 22.13 «Розголошення комерційної або іншої таємниці» Кодексу Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення);

– кримінальна відповідальність (ст. 252 «Комерційний підкуп», ст. 254 «Комерційне шпигунство» і ст. 255 «Розголошення комерційної таємниці» Кримінального кодексу Республіки Білорусь).

Згідно з Положенням про комерційну таємницю, що затверджене Постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь від 06.11.1992 р. № 670, комерційну таємницю становлять умисно приховувані економічні інтереси та інформація про різні сторони та сфери виробничо-господарської, управлінської, науково-технічної, фінансової діяльності суб'єкта господарювання, охорона яких обумовлена інтересами конкуренції та можливою погрозою економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Зміст та обсяг інформації, що становить комерційну таємницю, а також порядок її захисту визначаються керівником суб'єкта господарювання, який доводить їх до працівників (наприклад, наказом наймача затверджується Положення про комерційну таємницю організації, з яким під підпис ознайомлюються працівники, яким планується надати доступ до комерційної таємниці).

Комерційну таємницю суб'єкта господарювання не можуть становити:

– установчі документи (статут, установчий договір), а також документи, що дають право на заняття підприємницькою діяльністю та окремими видами господарської діяльності (спеціальні дозволи (ліцензії);

– відомості по встановлених формах звітності про фінансово-господарчу діяльність і інші дані, необхідні для перевірки правильності обчислення та сплати податків і інших обов'язкових платежів (бухгалтерська звітність, що складається, згідно зі ст. 13 Закону Республіки Білорусь від 18.10.1994 р. № 3321-ХІІ «Про бухгалтерський облік і звітність», з бухгалтерського балансу, звіту про прибутки та збитки, звіту про зміну капіталу, звіту про рух грошових коштів, додатків, передбачених нормативними правовими актами по бухгалтерському обліку та звітності, пояснювальної записки; деякі форми статистичної звітності; документи, що підтверджують сплату обов'язкових платежів у РУП «Белгосстрах», Фонд соціального захисту населення Міністерства праці та соціального захисту Республіки Білорусь);

– документи про платоспроможність;

– відомості про чисельність і склад працюючих, їх заробітну плату та умови праці, а також про наявність вільних робочих місць (наприклад, штатний розклад організації, правила внутрішнього трудового розпорядку).

В силу норм п. 10 ч. 1 ст. 53 Трудового Кодексу Республіки Білорусь на працівників лежить обов'язок не розголошувати без відповідного дозволу комерційну таємницю наймача.

Працівники наймача, що мають доступ до комерційної таємниці, ухвалюють зобов'язання зберігати комерційну таємницю і без дозволу, виданого у встановленому порядку, не розголошувати відомості, її складові, за умови, що ця інформація раніше не була відома працівникам або не була отримана від третьої сторони без зобов'язання дотримувати у відношенні її конфіденційності.

Дане зобов'язання дається в писемній формі при прийманні на роботу або в процесі виконання трудового договору (наприклад, у вигляді окремого документа, підписаного працівником, або у вигляді пункту трудового договору (контракту), додаткової угоди до трудового договору (контракту).

Передбачити даний обов'язок необхідно для того, щоб згодом наймач міг висунути вимогу про відшкодування збитків, заподіяних працівником, що розголосив комерційну таємницю. Відповідно до п. 2 ст. 140 Цивільного Кодексу Республіки Білорусь на працівника, що розголосив комерційну таємницю всупереч трудовому договору (контракту), покладається обов'язок відшкодувати заподіяні наймачеві таким розголошенням збитки.

Незважаючи на те, що поняття «комерційна таємниця» є цивільно-правовою категорією, застосування заходів відповідальності до працівників за її розголошення, буде регулюватися Трудового Кодексу Республіки Білорусь, оскільки між організацією (наймачем) і працівником існують саме трудові відносини. Отже, за розголошення комерційної таємниці наймача працівник буде нести матеріальну відповідальність на умовах, передбачених главою 37 Трудового Кодексу Республіки Білорусь.

Статтю 402 Трудового Кодексу Республіки Білорусь передбачено, що працівники, як правило, несуть повну матеріальну відповідальність за збиток, заподіяний з їхньої вини наймачеві. Однак наймач має право в односторонньому порядку стягнути заподіяний йому працівником збиток, тільки в розмірі, що не перевищує середнього місячного заробітку працівника (шляхом утримання із заробітної плати). Більше того, якщо працівник не згодний з відрахуванням або його розміром, трудовий спір за його заявою розглядається в порядку,

передбаченому законодавством (комісія в справах трудових спорів, суд).

В інших випадках відшкодування збитку проводиться тільки в судовому порядку (ст. 408 Трудового Кодексу Республіки Білорусь).

При визначенні розміру збитку враховується тільки реальний збиток, непрямий збиток (упущена вигода) відшкодуванню не підлягає (ч. 2 ст. 400 Трудового Кодексу Республіки Білорусь).

Працівник має право передати конфіденційну інформацію третім особам у випадку залучення їх до діяльності, що вимагає знання такої інформації, тільки в тому обсязі, який необхідний для реалізації цілей і завдань наймача.

У тому випадку, якщо працівник, що розголосив комерційну таємницю наймача, безпосередньо обслуговує грошові та матеріальні цінності, то при достовірному встановленні факту розголошення, незалежно від застосування до працівника заходів адміністративної відповідальності, його можна звільнити по п. 2 ст. 47 Трудового Кодексу Республіки Білорусь.

У випадку набуття законної сили вироку суду, що визнає працівника винним у вчиненні злочину, що виразився в розголошенні комерційної таємниці, передбаченого однієї з вищевказаних статей Кримінального Кодексу Республіки Білорусь, і призначення йому покарання, що перешкоджає продовженню роботи, працівник в обов'язковому порядку підлягає звільненню за п. 5 ст. 44 Трудового Кодексу Республіки Білорусь.

Палієнко У.О.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СФЕРІ НОТАРІАТУ

Україна розвивається як правова держава та ставить за мету впровадження верховенства права, тому особливої актуальності набувають питання правової відповідальності нотаріуса. І в цьому ракурсі, адміністративна відповідальність нотаріуса, як вид правової, потребує детального розгляду через призму проблем у сфері адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні.

Питання вдосконалення адміністративної відповідальності нотаріуса завжди були і будуть актуальними в галузі адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, оскільки від їх вирішення на пряму залежить стабільність у державі, захист прав громадян, всебічне задоволення їх різноманітних правових потреб [1, с. 67].

На даному етапі дослідження, перш ніж детально розглядати адміністративну відповідальність нотаріуса слід торкнутися поняття юридичної, або як її ще характеризують у науковій літературі, правову відповідальність.

Традиційно правову відповідальність пов'язують із застосуванням заходів державного примусу, розглядають її як передбачену санкціями правових норм реакцію на правопорушення, як реалізацію, застосування і здійснення санкцій. Заходи юридичної відповідальності, які застосовують до правопорушника і які він зобов'язаний виконати, призводять останнього до обтяжливих майнових, моральних чи інших позбавлень. Таким чином правопорушник “тримає відповідь” перед державою за неправомірну поведінку [2, с. 65].

Досить слушно у своїх працях зазначає класик теорії держави і права В.В. Лазарєв, що юридична відповідальність – це передбачена санкцією правової норми міра державного примусу, в якій виражається державний осуд винного в правопорушенні суб'єкта і котра полягає в перенесенні ним обмежень особистого, майнового чи організаційного характеру. Юридична відповідальність реалізується в рамках охоронних правовідносин [3, с. 41-42].

На погляд В.О. Котюка, юридична відповідальність – це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних благ чи цінностей (матеріальних, духовних чи особистісних), які йому належали до факту правопорушення, від імені держави (суспільства) на підставі закону (або іншого нормативного акта), з метою попередження правопорушення і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб'єктивних прав на матеріальні і духовні цінності [4, с. 41].

Якщо звернутися, до наукових творів Г.Г. Забарного, Р.А. Калюжного, В.К. Шкарупи юридична відповідальність – це засіб забезпечення правомірної поведінки суб'єктів права і боротьби з правопорушеннями. Юридична відповідальність встановлюється компетентними органами держави (судом, прокуратурою) і пов'язана з здійсненням державного примусу [5, с. 73].

На погляд В.К. Колпакова поняття адміністративної відповідальності, її зміст та обсяг до сьогоднішнього часу залишаються одним з найбільш суперечливих питань української адміністративно-правової науки [6, с. 288].

У своїх працях І.П. Голосніченко пише, що адміністративна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, що являє собою сукупність адміністративних правовідносин, які виникають в зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [7, с. 430-431].

Е.В. Додін, що адміністративна відповідальність – це визначення повноважними державними органами через застосування адміністративно-примусових заходів, обмежень майнових, а також особистих благ і

інтересів за здійснення адміністративних правопорушень [8].

Є.С. Герасименко досліджуючи цю правову категорію зазначає, що адміністративну відповідальність можна визначити як специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім, адміністративних проступків), згідно з якою особи, що їх вчинили, повинні дати відповідь перед повноважним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [9].

У вчених в галузі адміністративного права немає єдиного визначення поняття адміністративної відповідальності, кожний з них має свій погляд на теоретичну дефініцію цієї правової категорії. Для формулювання визначення адміністративної відповідальності нотаріуса, на наш погляд, найбільш слушним є визначення адміністративної відповідальності такого вченого як Е.В. Додін.

Таким чином, підсумовуючи матеріал, що викладений вище, можна сформулювати ознаки адміністративної відповідальності нотаріуса та вивести її дефініцію:

- 1) специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення;
- 2) визначене повноважними державними органами;
- 3) через застосування адміністративно-примусових заходів, обмежень майнових, а також особистих благ і інтересів за здійснення адміністративних правопорушень;
- 4) від правильного та ефективного застосування цього виду відповідальності залежить стабільність у державі, захист прав громадян, всебічне задоволення їх різноманітних правових потреб при участі нотаріусів.

Література:

1. Алфьоров С.М. Актуальні питання вдосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері громадської безпеки та громадського порядку / С.М. Алфьоров, С. М. Ващенко // Актуальні проблеми адміністративного законодавства України: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 4-5 червня 2010 р.). – Івано-Франківськ : ПЮІ ЛьвДУВС, 2010. – С. 67-72
2. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посібник / Ун-т внутр. справ / [Городинський М.І., Гуменюк В.А., Джагунов Г.В. та інші] / за заг. ред. А.Т. Комзюка – Харків, 1998. – 120 с.
3. Общая теория права и государства / [Афанасьев В.С., Герасимов А.П., В.И. Гойман и др.] ; под ред. В.В. Лазарева – [2-е изд. перераб. и доп.]. – М.: Юристь, 1996 – 472 с.
4. Котюк В.О. Основи держави і права: навчальний посібник/ В.О. Котюк. – К.: Вентурі, 1997. – 224 с.
5. Забарний Г.Г. Основи держави і права: навчальний посібник / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. – К.: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2002 – 384 с.
6. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія / Валерій Костянтинович Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
7. Голосніченко І.П. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 томах – Т. 1 Загальна частина / І.П. Голосніченко – К. Юридична думка, 2004 – 566 с.
8. Додін Є. В. Адміністративна деліктологія : [курс лекцій] / Є. В. Додін – Одеса : БАХВА, 1997. – 116 с.
9. Герасименко Е. С. Питання реформувань інституту адміністративної відповідальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Теорія управління ; адміністративне право і процес ; фінансове право” / Е. С. Герасименко. – Київ, 2000. – 19 с.

Граділь А.О.

ПРОБЛЕМА УНІФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ОФОРМЛЕННІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД

Забезпечення прав свобод та законних інтересів фізичних і юридичних і юридичних осіб учасників ДТП засобами адміністративного права неможливий без врегулювання процедурного аспекту відносин публічної адміністрації з об'єктами публічного управління.

Головна задача адміністративних процедур – сприяння реалізації прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Процедурні норми складають основу позитивної діяльності публічної адміністрації. Чітке встановлення адміністративних процедур сприяє створенню комфортних умов взаємодії громадян і публічних органів, забезпеченню ефективного функціонування виконавчих структур, їхньої відкритості, прозорості процесу підготовки і прийняття управлінських рішень, обмеженню адміністративного свавілля і посадових зловживань [1].

Так як основні джерела адміністративного права перебувають в перехідному стані (зокрема в Україні не прийнятий «Адміністративно-процедурний кодекс»), категорія «адміністративна процедура» не має прямого законодавчого оформлення. Підзаконним нормативно-правовим актом в якому наведу її дефініція є Постанова Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 року № 1679. У відповідно до якої адміністративна процедура – це установлений в акті порядок дій фізичних та юридичних осіб, спрямований на реалізацію їх прав і виконання обов'язків або визначення повноважень державного органу, його посадової та службової особи [2].

Адміністративні процедури, забезпечуючи втілення в життя юридичних норм, встановлюють однакові правила здійснення типових, стандартних, регулярно повторюваних дій [1].

На слушну думку В.В. Галуцька адміністративні процедури – це встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб нормального функціонування громадянського суспільства та держави [3].

Адміністративні процедури при ДТП здійснюються посадовими особами МВС України, а в деяких випадках самими водіями та страховими компаніями в яких останні здійснили обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності [3]. В результаті здійснення ДТП вони забезпечують проведення наступних процедур: надання допомога потерпілим, безпосереднє оформлення ДТП, передача матеріалів в суд та спрощене оформлення ДТП.

Допомога потерпілим в результаті ДТП полягає в тому, що водії чи інші особи мають негайно викликати «Швидку допомогу» або відправити потерпілих на іншому транспорті (таксі тощо) за допомогою. У той же час за присутності свідків можна зафіксувати положення транспортного засобу і сліди ДТП за допомогою фотозйомки, фарби, крейди, підручних предметів. При неможливості доставки потерпілих до лікарні іншими способами, вони доставляються до лікарні на транспортному засобі, який приймав участь у ДТП і може безпечно рухатись. Особи, які здійснили доставки потерпілого до найближчої лікарні повідомляють прізвище, пред'являють документи що посвідчують особу. Після чого учасник ДТП має повернутись на місце пригоди.

Оформлення ДТП за загальними правилом здійснюється працівниками МВС України. У підсумку повинні бути складені наступні документи: протокол огляду місця ДТП – у ньому має бути зафіксований максимум інформації про дорожню обстановку; схема місця ДТП, на якій фіксується правильність розташування автомобілів, і зазначається місце зіткнення; довідка про участь у ДТП (видається органами ДАІ); у випадку наявності підозри управління одним із учасників ДТП у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння проводиться відповідний огляд. Далі матеріали по ДТП передаються у слідство, якщо є потерпілі або до суду при нанесенні виключно матеріальної шкоди [4].

Таким чином, в процесі проведення адміністративних процедур посадові особи публічної адміністрації фактично не встановлюють винуватця ДТП, а лише відображають порушення правил дорожнього руху, а власне провину в ДТП встановлює суд.

Крім того з недавнього часу у вітчизняне законодавство передбачило спрощена процедура оформлення ДТП у відповідності до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дорожньо-транспортних пригод та виплат страхового відшкодування" [5]. В цьому випадку проводиться спрощене оформлення матеріалів дорожньо-транспортних пригод, якщо в яких відсутні травмовані чи загиблі особи, а пошкоджені лише транспортні засоби. Водії транспортних засобів учасники ДТП мають самостійно визначити винного, при цьому винна особа звільняється від адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП [6]. Крім того вони зобов'язані виконати усі процедури передбачені ст.33 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [7].

Отже, адміністративна процедура при здійсненні ДТП – це установлений законодавством України порядок дій публічної адміністрації, а в деяких випадках і водіїв транспортних засобів, спрямованих на локалізацію наслідків ДТП, порядок обов'язкових дій щодо фіксації обставин ДТП, реалізації інших прав і законних інтересів учасників ДТП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу : [Електронний ресурс] / Н.В. Галіцина // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 163–177. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gnviar.pdf>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 року № 1679 «Про формування і ведення Реєстру корпоративних прав держави» // Офіційний вісник України. – 2003 р. – № 44. – С. 41.
3. Адміністративне право України : навчальний посібник у 4-х томах / за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ХМТ, 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 324 с.
4. Правила дорожнього руху : за станом на 1 травня 2011 р. / затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – С. 35.
5. Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3045-V "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дорожньо-транспортних пригод та виплат страхового відшкодування" // Голос України від 18.03.2011 - № 49.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 – № 8073-X : за станом на 1 травня 2011 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст.1122.
7. Закон України від 15 січня 1994 р. № 7/94 «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Марченкова С. О.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ: ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ

Прокуратура України є елементом системи стримувань та противаг між різними гілками влади - виконавчою, законодавчою та судовою. Подальший розвиток нашої держави як правової та формування в ній громадського суспільства потребує налагодженої та скоординованої діяльності органів прокуратури.

Реформування державних інститутів та правова реформа, що тривалий час проводиться в Україні, поставили на порядок денний нові проблеми підвищення ефективності функціонування владних структур [1, с. 1]. Державно-правова реформа та реформування правоохоронної діяльності в Україні стосується різних сторін організації та діяльності органів державної влади, зокрема і органів прокуратури України [2, с. 1].

Проблема правовідносин була і залишається однією з найбільш складних як в загальній теорії права, так і у галузевих науках, не виключенням з цього є і адміністративно-правові відносини. Цим питанням присвячено низку монографій, дисертацій, навчальних посібників, наукових статей тощо. Вагомий внесок у дослідження проблематики адміністративно-правових відносин у сфері діяльності прокуратури зробила поважна когорта науковців, наприклад В.Б. Авер'янов, М.Г. Александров, С.С. Алексєєв, І.Л. Бородін, В.В. Галуцько, Ю.І. Гревцов, Т.О. Коломоєць, С.А. Кулинич, М.Д. Шаргородський С.Б. Шуба та ін.

Мета розгляду даної проблематики полягає в аналізі думок провідних вчених щодо дефініції адміністративно - правових відносин в сфері діяльності прокуратури та на їх основі виведенні оригінального авторського поняття цього правового феномену.

Наукова новизна дослідження даних аспектів знаходиться у площині удосконалення юридичної категорії адміністративно-правових відносин у сфері діяльності прокуратури.

Поняття адміністративно-правових відносин є надзвичайно багатограним та складним.

А.С. Васильєв, зазначає що адміністративно-правові відносини виникають у специфічній сфері державного і суспільного життя – в сфері реалізації державної виконавчої влади. Тут функціонують і реалізують свої повноваження особливі суб'єкти правових відносин – органи виконавчої влади, котрі реалізують виконавчо-розпорядчі, управлінські функції, забезпечують охорону суспільного порядку і здійснюють захист законних прав та інтересів громадян. Це значить, що в адміністративно-правових відносинах зосереджуються всі основні напрями дії органів державної виконавчої влади, включаючи реалізацію їх управлінських, правоохоронних і правозабезпечувальних функцій [3, с. 41].

У юридичній літературі проблемі визначення категорії адміністративно-правових відносин приділяли увагу ще такі вчені в галузі адміністративного права, як В.К. Шкарупа, Т.О. Коломоєць, які вважають, що адміністративне право покликане врегульовувати відносини у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі державного та самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [4, с. 15].

В.В. Галуцько, в свою чергу, зазначає, що адміністративно-правові відносини у широкому розумінні – це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, що виникає на підставі адміністративно-правих норм з метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки [5, с. 70].

Отже, можна зробити деякі узагальнення: цікавим є те, що в багатовекторності наукового життя поняття категорії адміністративно-правових відносин учені формують дещо по-різному.

Щодо окресленої проблематики В.Г. Гончаренко, П.П. Андрущенко, Т.П. Базова зазначають, що предметом правового регулювання адміністративного права виступають суспільні відносини управлінського характеру. А.С. Васильєв визначає, адміністративно-правові відносини, як такі, що виникають у специфічній сфері державного і суспільного життя, – в сфері реалізації державної виконавчої влади, а в свою чергу В.К. Шкарупа, Т.О. Коломоєць констатують, що адміністративне право покликане врегульовувати відносини у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Отже, у сутності висвітлених вище визначень немає суттєвих протиріч, кожне з них в якомусь напрямку лише більш детально розкриває загальне розуміння відносин в сфері адміністративного права. Найбільш вдалим для нашого дослідження адміністративно-правових в сфері діяльності прокуратури є визначення В.К. Шкарупи, Т.О. Коломоєць, адже вони вказують, що адміністративно-правові відносини покликані забезпечувати реалізацію захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, це є дуже актуальним, особливо зараз під час формування в Україні правової держави та громадського суспільства.

До дослідження відносин у галузі адміністративного права в діяльності органів прокуратури звертався у своїх працях С.Б. Шуба до їх особливостей він відносить: регулювання нормами адміністративного права; переважання внутрішніх адміністративно-правових відносин над зовнішніми; державно-владний характер статусу основного суб'єкта відносин – прокурора; їх вольовий характер; домінування нерівності серед сторін; зв'язок із практичною реалізацією завдань, функцій і владних повноважень працівників прокуратури;

виникнення з приводу публічного інтересу і на підставі управлінського акту; розв'язання суперечок між сторонами переважно в адміністративному порядку тощо [6].

У своїх наукових працях С.Б. Шуба пропонує власне визначення адміністративно-правових відносин в діяльності органів прокуратури як урегульованих адміністративно-правовими нормами суспільних відносин, які складаються як під час зовнішньої, так і внутрішньо-організаційної діяльності органів прокуратури, одним із обов'язкових учасників яких є прокуратура або її посадова особа.

С.Б. Шуба відносить до критеріїв класифікації адміністративно-правових відносин: функціональне призначення; місце здійснення, характер зв'язків між сторонами; елемент юридичної норми; характер дій зобов'язаного суб'єкта. С.Б. Шуба у своїх працях наголошує на необхідності подальшої розробки проблем розподілу адміністративно-правових відносин на вертикальні та горизонтальні та робить висновок про нагальну необхідність закріплення на конституційному рівні демократичних правових стандартів взаємовідносин держави в особі її органів і людини та розробки відповідного адміністративно-правового механізму їх забезпечення [6].

У адміністративно-правові відносини в сфері діяльності прокуратури можуть вступати лише особи з наявністю певного юридичного статусу. Адміністративно-правовий статус прокурора в Україні визначається межами: його правосуб'єктністю; обов'язків і прав щодо представництва інтересів громадянина та держави в суді, нагляду за додержанням законів; відповідальності за неналежне виконання поставлених на нього завдань; з метою виконання визначених функцій прокурор має значні законодавчо прописані повноваження; в компетенцію прокурора входить право видавати документи прокурорського реагування (протест, подання, припис або постанову); у справах про адміністративні правопорушення процесуальною підставою перегляду справи про адміністративне правопорушення може бути протест прокурора; за неналежне виконання своїх обов'язків прокурор може бути притягнутий до спеціальної дисциплінарної відповідальності [6].

Адміністративно - правові відносини в сфері діяльності прокуратури є соціальними відносинами, які урегульовані нормами адміністративного права та утворюються під час здійснення двох сфер діяльності органів прокуратури: зовнішньої та внутрішньо-організаційної, обов'язковим учасником яких є державний орган – прокуратура або її посадова особа.

Література:

1. Загородній В. Є. Основні напрями організації роботи районних (міських) прокуратур автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук спеціальність 12.00.10 - судоустрій; прокуратура та адвокатура / В.Є. Загородній – Одеса, 2009 – 20 с.

2. Сухонос В.В. Прокуратура в механізмі української держави : проблеми теорії та практики: автореф. на здобуття наук. ступеня доктора юридичних наук: спеціальність 12.00.10 - судоустрій; прокуратура та адвокатура / В.В. Сухонос – Одеса, 2009 – 33 с.

3. Васильєв А.С. Адміністративне право України /А.С. Васильєв. Х.: «Одісей», 2002. – 288 с.

4. Адміністративне право України : навчальний посібник / [Шкарупа В.К., Коломоєць Т.О, Гулевська Г.А. і ін.]; за ред. Т.О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. – К.: Істина, 2007. – 216 с.

5. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття) : монографія / [В.В. Галуцько, В.І. Олефір, М.П. Пихтін, О.О. Онищук, Ю.В. Гридасов, М.М. Новіков, У.О. Палієнко, І.А. Дьомін, О.М. Єщук] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. – 378 с.

6. Шуба С.Б. Адміністративно-правові відносини в діяльності органів прокуратури України: загальнотеоретичні аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / С.Б. Шуба. – Харків, 2007. – 22 с.

Галуцько А.В.

ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

Забезпечення безпеки діяльності працівників міліції – це забезпечення їх природних прав на життя, здоров'я, честь, гідність та недоторканість в процесі виконання ними своїх посадових обов'язків. Його необхідно розуміти як систему економічних, правових, матеріально-технічних, соціальних, психологічних, та спеціально-технічних факторів під час виконання ними своїх посадово-функціональних завдань та обов'язків.

Працівники міліції перебувають під захистом держави. Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності, житла, майна працівників міліції членів його сім'ї та близьких родичів від злочинних посягань та інших протиправних дій. Образа працівників міліції, опір, погроза, насильство та інші дії, які перешкоджають виконанню покладених на нього завдань, тягнуть за собою встановлену відповідальність. Правопорушення щодо пенсіонера міліції, членів його сім'ї, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, а так само щодо особи, яка сприяє міліцією в охороні громадського порядку і боротьби із злочинністю, та членів її сім'ї, тягнуть за собою відповідальність за законом.

Працівник має право оскаржити до суду прийняті щодо нього рішення службових осіб ОВС, якщо вважає, що вони ущемляють його гідність і особисті права, які не пов'язані з службовою діяльністю. Звільнення

працівника міліції зі служби у зв'язку з обвинуваченням у вчиненні злочину допускається тільки після набуття звинувачувальним вироком законної сили. У разі затримання за підозрою у вчиненні злочину або орання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою його тримають у призначених для цього установах ОВС окремо від інших осіб.

Держава гарантує працівникам міліції також соціальний захист. Працівники міліції користуються пільгами при розподілі житла, встановлені квартирних телефонів, влаштування дітей у дошкільні заклади, вирішення інших соціально-побутового забезпечення у порядку, передбаченому законодавством України. За працівниками міліції при звільненні зі служби за віком, хворобою або вислугою років зберігаються право на пільги.

Для працівників міліції встановлюється 41-годинний робочий тиждень. У необхідних випадках особи рядового і начальницького складу несуть службу понад встановлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні.

Оплата праці в надурочний і нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до вимог законодавства.

Працівник міліції підлягає обов'язковому державному страхуванню на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, яку він займає, за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також коштів, що надходять на підставі договорів від міністерств, відомств, підприємств, установ і організацій.

Отже діюче законодавство позитивно задекларувало правові та соціальні права працівників міліції, проте на практиці вони із-за незадовільного фінансування та відсутності дієвої профспілкової організації постійно порушуються.

Література:

1. Городянко С.В. Організаційно-правове забезпечення безпеки діяльності працівників міліції : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. – 12.00.07 / С.В. Городянко. – К., 2007. – 20 с.

2. Конопльов В.В. Організаційно-правовий механізм підготовки та прийняття управлінських рішень в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис... доктора юрид. наук : спец. – 12.00.07 / В.В. Конопльов. – Харків, 2006. – 38 с.

3. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності міліції громадської безпеки у сфері охорони громадського порядку та профілактики правопорушень (на прикладі взаємодії з громадськими формуваннями): [методичні рекомендації] / [Г.А. Головін, І.М. Копотун, О.Г. Пелагеша, І.Г. Саліта, Е.В. Чеботарьов]. – К. : Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби, 2008. – 42 с.

4. Залучення населення до охорони громадського порядку та профілактики правопорушень : [методичні рекомендації] / [І.М. Копотун, В.Л. Костюк, О.Г. Пелагеша, І.Г. Саліта, Е.В. Чеботарьов, О.М. Яловий]. – К. : Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби, 2008. – 36 с.

5. Охорона громадського порядку та безпеки громадян у разі виникнення позаштатної ситуації в районі проведення військових навчань : [методичні рекомендації] / [І.М. Копотун, В.Л. Костюк, О.Г. Пелагеша, І.Г. Саліта, Е.В. Чеботарьов]. – К. : Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби, 2008. – 76 с.

6. Порядок доставлення до ОВС та короткочасного затримання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення : [методичні рекомендації] / [І.М. Копотун, В.Л. Костюк, О.Г. Пелагеша, І.Г. Саліта, Е.В. Чеботарьов]. – К. : Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби, 2008. – 32 с.

7. Кривенда В.Ю. Форми і методи діяльності міліції громадської безпеки в сучасних умовах : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. – 12.00.07 / В.Ю. Кривенда. – К., 2005. – 16 с.

8. Коментар Закону України «Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ»: [навчальний посібник] / [Джуза О.М., Олефір В.І., Константінов С.Ф., Андрєєв О.О., Братель С.Г., Варивода В.І., Галаган О.І., Квітка Я.М., Куліков В.А., Лошицький М.В., Павліський М.К., Сербин Р.А., Сокурєнко В.В., Шруб І.В.] ; за заг. ред. В.В. Коваленка. – К. : Дакор, 2011 – 128 с.

СЕКЦІЙНІ ДОПОВІДІ

Дудченко Є. ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ

В наш час актуальні проблеми виявлення учасників позовного впровадження в кримінальному процесі, спірні питання з'ясування форми позовної заяви про відшкодування шкоди нанесеної злочином, багато актуальних питань, які виникають під час розгляду цивільного позову в кримінальному процесі.

Складна соціальна проблема захисту прав потерпілих від різних злочинних посягань залишається актуальною впродовж багатьох років і по – різному досліджується представниками правової науки. Досить розробленим способом відновлення порушених майнових і немайнових прав потерпілих є пред'явлення, розгляд і вирішення по суті цивільного позову в кримінальному процесі. Чимало спірних питань постає при застосуванні кримінально – процесуальних норм, які регулюють позовне впровадження. Серед них проблеми визначення учасників позовного впровадження в кримінальному процесі, дискусійні питання з'ясування форми позовної заяви про відшкодування шкоди завданої злочином, багато актуальних питань які виникають під час розгляду цивільного позову в кримінальному процесі.

Проблема захисту прав та законних інтересів потерпілих від злочину осіб за допомогою кримінально – процесуальних засобів, розглядалась в працях багатьох науковців – процесуалістів, серед яких є С.О. Александров, Ю.Д. Адоян, П.П. Гурєєв, В.Я. Понарін, А.П. Рижаків, Д.Г. Тальберг, І.С. Фурман, М.О. Чельцов, М.П. Шаламов, Ф.Н. Багаутдінов, А.М. Белякова, В.М. Бозров, В.П. Божьєв, М.М. Видря, С.Д. Міліцин, О.С. Попкова, Т.І. Присяжнюк, Б.В. Скрипченко, Б.Л. Вашук, М.І. Гошовський, Ю.М. Грошевой, Ю.О. Гурджі, М.В. Гузела, Р.В. Корякін, О.В. Крикунов, О.П. Кучинська, Л.Л. Не-скороджена, В.Т. Нор, М.В. Сіроткіна, М.С. Стахівський, Н.Б. Федорчук, М.М. Хандурін, Л.І. Шаповалова, М.Є. Шумило та інші.

Метою даної статті є розгляд основних особливостей цивільного позову в кримінальному процесі.

Згідно з ч. 1 ст. 28 КПК України¹ особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за його дії, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. А відповідно до ч. 3 цієї статті даний позов може бути пред'явлений як під час дізнання і досудового слідства, так і в ході судового розгляду справи, але до початку судового слідства.

Здійснивши аналіз предмета цивільного позову в кримінальному процесі, Ю.В. Циганюк прийшла до висновку про те, що предмет цивільного позову є вимогою майнового характеру про відшкодування реальних збитків, спричинених злочином, упущеної вигоди, яка настала внаслідок незаконних дій цивільного відповідача та моральної шкоди, яка була завдана особі як наслідок вчинення злочину. Визначено, що особа, яка зазнала шкоди від злочину, може клопотати про відшкодування як майнової шкоди, так і моральної, яка настала внаслідок злочину.

Що ж стосується фактичних вимог, то, звичайно, предметом цивільного позову в кримінальному процесі України та країн континентальної Європи насправді є:

- а) гроші чи грошовий еквівалент;
- б) відшкодування в натурі майном (передання речі того ж роду і тієї ж якості);
- в) дії (полагодження пошкодженої речі, вибачення тощо).

Як зазначає Ю.В. Циганюк підстави цивільного позову в кримінальному процесі є у своїй сукупності фактичним (юридичним) складом. Підтвердженням цього виступає повна відповідність ознак підстав цивільного позову у кримінальному судочинстві та ознак фактичного (юридичного) складу.

До зазначених ознак належать:

1. Обидва складаються з елементів - юридичних фактів і юридично значущих умов: юридичні факти - вчинення злочину; настання шкоди; юридично значущі умови - причинний зв'язок між злочином та настанням шкоди.

2. Елементи підстав цивільного позову в кримінальному процесі передбачені нормою права: стаття 28 КПК України вміщує дані підстави.

3. Між елементами, які не є однозначними, існує тісний системний зв'язок.

4. Являють собою складну систему, в якій відбувається послідовне нагромадження елементів у певному порядку внаслідок взаємодії фактичних і юридичних відносин: злочин > причинний зв'язок > шкода.

5. Лише в сукупності елементів настають правові наслідки.

6. Можуть стати елементом більшої за масштабом системи юридичних фактів: в межах інституту цивільного позову в кримінальному процесі.

Шкідливі наслідки злочину за своїм характером дуже різноманітні і їх можна класифікувати за різними критеріями. Якщо вибрати як класифікаційну ознаку наявність або відсутність у результаті вчинення суспільно небезпечного діяння матеріальних збитків, то наслідки, які виникають у результаті вчинення такого роду діяння можна поділити на матеріальні і нематеріальні².

Доказування в кримінальному судочинстві як різновид процесу пізнання є діяльністю розумовою, що протікає відповідно до законів логіки, у визначених логічних формах. Але, разом з цим, це є і практична діяльність, що суворо регламентована процесуальним законом.

Класичним і загально визнаним є виділення в процесі доказування елементів (етапів) збирання, перевірки і оцінки доказів. Тим часом, не дивлячись на значну теоретичну і практичну цінність даного ділення, воно не завжди повно відображає кримінально-процесуальне доказування. Можливо цим пояснюється прагнення авторів запропонувати свої варіанти структури процесу доведення. Так, М.С. Строгович виділяв чотири етапи (елементи): виявлення доказів; розгляд і процесуальне закріплення доказів; перевірка доказів; оцінка доказів³. Ф.Н. Фаткуллін говорив про п'ять елементів: побудова слідчих версій у справі; збирання доказів і їх джерел; перевірка зібраних доказів і їх джерел; оцінка наявних засобів доказування у справі; обґрунтування висновків за справою⁴.

Суб'єкти доказування - це органи і особи, що грають в доказуванні не разову або епізодичну, а постійну, тривалу роль (хоч би в межах однієї стадії процесу), тобто:

а) що здійснюють доказування (збирання, перевірка, дослідження, оцінка доказів) і відповідальні за нього,

б) що мають право на активну і тривалу участь в процесі доказування для відстоювання своїх інтересів або інтересів, що представляються, охороняються законом.

До суб'єктів доказування слід в першу чергу віднести державні органи, відповідальні за кримінальну справу на кожній стадії кримінального процесу. Вказані органи відрізняються від інших осіб і органів, що беруть участь в доказуванні, наступними істотними ознаками:

1) будучи представниками державного, прилюдного інтересу в доказуванні, вони в межах кожної стадії процесу відповідальні за досягнення його цілей. Органи держави, відповідальні за кримінальну справу, зобов'язані забезпечити дотримання законності в доказуванні, об'єктивність, повноту, всебічність дослідження обставин справи, реалізацію принципів доказового права на відповідній стадії процесу;

2) як представники прилюдного інтересу вони є суб'єктами обов'язку доказування в сенсі збирання, перевірки, дослідження і оцінки доказів;

3) лише органи держави, відповідальні на кожній стадії процесу за кримінальну справу, виконують функцію всебічного, повного, об'єктивного дослідження обставин справи і ухвалення рішення у справі (передача справи в наступну стадію процесу або його остаточне розв'язання);

4) як такі, що представляють прилюдний інтерес в доказуванні, суб'єкти доказування I групи наділяються владними повноваженнями. Вони, і лише вони, - органи застосування норм процесуального (доказового) і матеріального права. Вони зобов'язані встановлювати (визнавати такими, що існують) юридичні факти, що вказані в нормах доказового права і тим самим породжують виникнення, зміну і припинення процесуальних правовідносин в області доказування. Важливою ознакою суб'єктів доказування I групи є їх обов'язкова участь в правовідносинах, що виникають в процесі доказування.

Реалізація правовідносин в області доказування шляхом застосування в необхідних випадках заходів процесуального примусу, санкцій складає обов'язок лише органів, відповідальних за справу, і цим вони теж відрізняються від інших осіб і органів, що беруть участь в доказуванні. Питання про круг органів, відповідальних за справу (суб'єктів доказування I групи), не безперечний. Представляється, що до них відносяться як особи, що виробляють дізнання, так і органи доказування.

До суб'єктів доказування, хоча і з обмеженою сферою дії, необхідно віднести також слідчих і працівників дізнання, що виконують процесуальні дії з окремих доручень (вимогам). Правами суб'єкта доказування володіє і начальник слідчого відділу.

Прокурор, що наглядає за законністю на дізнанні і попередньому слідстві, є суб'єктом доказування в тому сенсі, що він бере участь в проведенні слідчих дій або проводить їх самостійно, санкціонує ряд слідчих дій, пов'язаних з обмеженням прав громадян, оцінює докази після закінчення попереднього розслідування і вирішує питання про їх достатність для виводу, про винність і передачу справи на розгляд суду.

Суб'єктами доказування II групи можуть бути як державні органи (прокурор в суді, цивільний позивач), так і громадяни (їх представники), що відстоюють в кримінальній справі відповідно державний або власний законний інтерес, а також представники громадськості (суспільний обвинувач і суспільний захисник).

Відмінність суб'єктів доказування цієї групи від органів, відповідальних за кримінальну справу, полягають в наступному: 1) суб'єкти доказування II групи не несуть безпосередньої і основної відповідальності за дослідження обставин справи і досягнення завдань доказування на даній стадії процесу, хоча їх процесуальна діяльність сприяє цьому; 2) вони не є суб'єктами обов'язку збирання, перевірки і оцінки доказів, проте на деяких з їх може бути покладений обов'язок доводити задалегідь сформульовану тезу (доказування винності обвинуваченого прокурором); 3) суб'єкти доказування II групи беруть участь в процесі доказування з певних, задалегідь позначених позицій.

Для досягнення мети доказування його суб'єкти повинні вирішити комплекс відповідних завдань:

- встановлення правової достовірності отриманої інформації про обставини злочину;

- всемірне забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб, що беруть участь в

доказуванні;

- забезпечення виконання всіма суб'єктами карно-процесуальних правовідносин покладених на них юридичних обов'язків;
- застосування всіма суб'єктами доказування належних способів, методів і засобів встановлення обставин у кримінальній справі.

Доказування в кримінальному процесі слід розглядати як частину процесуального доказування в цілому. У змагальному процесі, заснованому на єдиних принципах, властивому цьому типові, доказування здійснюється на основі загальних вимог як в кримінальному, так і в цивільному і арбітражному процесі (покладання обов'язку обґрунтувати вимоги, що висуваються, на позивача або обвинувача, право сторін представляти докази, клопотати про залучення їх до матеріалів справи і брати участь в їх дослідженні, обов'язок суду (а в кримінальному процесі також і органів і осіб, що здійснюють попереднє розслідування) здійснювати перевірку і оцінку доказів, правила про преюдиції, єдині по суті критерії перевірки і оцінки доказів і так далі. Таке розуміння відповідає концепції єдиного судового права, розробка якої почалася ще в 19 столітті. Один з перших розробників цієї концепції - В.А. Рязановський, писав: «право на позов, чи буде цей позов цивільним, кримінальним або адміністративним, має одну і ту ж природу. Позов є домагання, звернене до держави в особі суду про постанову об'єктивно правильного судового рішення»⁵.

Згідно статті 22 КПК України прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність⁶. Таким чином, обов'язки доказування покладено на прокурора, слідчого та особи, що провадить дізнання як суб'єктів доказування.

Роль суду за кримінальною справою встановлено статтею 15 КПК України, що визначає суд як єдиний носій права на правосуддя: Правосуддя в кримінальних справах здійснюється тільки судом. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону.

При вирішуванні цивільного позову в звинувачувальному вирокі суд керується нормами цивільного права про врахування провини потерпілого, а рівно майнового положення особи, що заподіяла шкоду.

Проведений в роботі О.В. Крикунова аналіз постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» показав те, що судді у провадженні за відповідним цивільним позовом повинні встановлювати:

- 1) наявність матеріальної та юридичної підстави позовної вимоги (протиправне діяння; наявність моральної шкоди; причинно-наслідковий зв'язок між ними; вину заподіявача, її форму та ступінь);
- 2) характер і обсяг заподіяних потерпілому страждань, інших негативних наслідків немайнового характеру;
- 3) форму та обсяг достатньої компенсації моральної шкоди;
- 4) особу, якій злочином заподіяно моральну шкоду, і яку може бути визнано цивільним позивачем;
- 5) вину цивільного позивача у заподіянні моральної шкоди;
- 6) покладення законодавцем обов'язку компенсувати моральну шкоду, заподіяну обвинуваченим, на третіх осіб; на кого конкретно у даному провадженні;
- 7) вину цивільного відповідача у заподіянні моральної шкоди обвинуваченим;
- 8) майновий стан відповідача-фізичної особи за цивільним позовом.

Необхідно зазначити, що пропонує О.В. Крикуновим модель не є вичерпною, оскільки використані при її формулюванні роз'яснення вказують на необхідність встановлювати й інші обставини, що мають значення для вирішення спору. Таке бачення адекватне суті інституту компенсації моральної шкоди, оскільки дозволяє максимально враховувати індивідуальні особливості реагування потерпілого.

Аналіз практики доказування цивільного позову про компенсацію моральної шкоди засвідчує, що вітчизняні судді визнають моральну шкоду заподіяною, як що потерпілий доведе порушення його прав злочином, а обвинувачений, цивільний відповідач не доведе відсутності страждань на боці потерпілого. Це дозволяє констатувати застосування фактичної презумпції заподіяння моральної шкоди. Визнаючи слушність цього прийому, автор пропонує наступну його редакцію: «Фізична особа, права якої незаконно порушено, визнається такою, що перетерпіла моральну шкоду, якщо вона вкаже про це, а правопорушник, реалізуючи своє право подавати докази, не доведе протилежне». Наведене формулювання презумпції істотно відрізняється від її визначення О.М. Ерделевським. Адаптована до специфіки кримінального судочинства презумпція істотно спрощує доказування цивільного позову про компенсацію моральної шкоди, органічно узгоджується із презумпцією невинуватості.

Отже, проведений аналіз показав основні особливості цивільного позову в кримінальному процесі, його зміст та особливості доказування. Слід зазначити, що дане питання є досить дослідженим в існуючих наукових розробках.

В рамках подальших досліджень необхідно більш чітко в рамках КПК України визначити функції суб'єктів доказування цивільного позову в рамках кримінального процесу.

Література:

1. Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш, С.В. Гізшчук, Н. О. Гугурова, Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Академія правових наук України; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.В. Сташис (загальна редакція), В.Я. Тацій (загальна редакція) — Харків., 2007. — С. 21.
2. А. С. Михлин Последствия преступления. - Москва., 1969. - С. 76.
3. М. С. Строгович Курс советского уголовного процесса. - Т.1: Основные положения науки советского уголовного процесса. – Москваё ., 1968. - С. 302-303.
4. Ф. И. Фаткуллин Общие проблемы процессуального доказывания. - Казань, 1976. - С. 11-13.
5. В. А. Рязановский Единство процесса. - Москва., 1996. - С. 30.
6. Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш, С. В. Пзімчук, И.О. Гугурова Цит. праця. - С. 19.
7. О. Б. Крикунов Цивільний позов про компенсацію моральної шкоди у кримінальному процесі України: Дисертація кандидата юридичних наук. - Київ., 2002. - С. 34.

Дьяченко Н.

ПРО СУСПІЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ДИТИНОЮ

Агресія щодо неповнолітніх може проявлятися як з хуліганських мотивів, так і з корисливих. Адже злочинці звертають увагу саме на слабкість жертви, її нездатність чинити опір, а також на зовнішній вигляд дитини, зокрема її цінні речі (мобільний телефон, золоті та срібні прикраси) і одяг.

В Україні поширюються злочинні напади з метою заволодіння особистим майном громадян, що поєднуються з насильством, погрозою життю та здоров'ю не тільки дорослим але і неповнолітнім. При цьому злочинці користуються погрозами побити підлітків, вбити, демонструють ніж, вогнепальну зброю. У кожному випадку злочинне насильство – це надання шкоди психічному та фізичному здоров'ю маленької людини.

Враховуючи те, що діти не можуть самостійно захищатися від насильства, биття та катування, тож не тільки в обов'язки представників ОВС, а й в обов'язки співробітників системи освіти, структур соціального захисту населення входить виявлення неблагонадійних сімей та за допомогою юридичних засобів захистити дітей від каліцтва, як фізичного так і морально-психологічного.

Отже, з метою захисту неповнолітніх від усіх форм насильства необхідно:

1. працівникам міліції займатися профілактичною роботою, сприяти розповсюдженню інформації серед неповнолітніх про шляхи запобігання скрутних, небезпечних для їх життя ситуацій;
2. вести бесіди роз'яснювального характеру, зокрема куди і до кого слід звертатися за допомогою, коли поблизу немає співробітника міліції;
3. навчання дітей правилам поведінки, а саме, що слід уникати безлюдних місць, прогулянок в ночі, попереджати батьків про час повернення додому тощо;
4. піклуватися про безпритульних та бездоглядних дітей, надавати їм необхідну допомогу;
5. відшукувати шляхи боротьби з жебрацтвом в Україні, що на сьогоднішній день є досить розповсюдженим явищем і особливо серед дітей, що суперечить всім принципам Конвенції про права дитини.

Однією із форм забезпечення особистої безпеки дитини на вулиці є встановлення довірливих стосунків між батьками та дітьми. Батьки повинні знати коло інтересів, які цікавлять дитину, як вона проводить свій вільний час, підтримувати стосунки з її друзями.

В свою чергу, діти з метою захисту своїх прав і свобод, творчих здібностей та задоволення власних інтересів, можуть створювати дитячі громадські організації, де вони можуть реалізовувати свої здібності, проводити більшість вільного часу, розвивати особистість, а також підготовлюватись до реального життя в суспільстві.

Проблема психічного здоров'я людини в Україні в цілому стає вже проблемою національного масштабу. Так, загальновідомі статистичні дані свідчать про те, що кожен 26-й громадянин України вже отримував допомогу у психоневрологічних диспансерах, а кожний 5-й має певні потреби в послугах лікарів цього профілю. На жаль, кількість психічно хворих громадян України збільшується і за рахунок позаконтрольних дій масово розповсюджених в Україні нетрадиційних релігійних сект.

Саме тому як з практичної, так і суто теоретичної точок зору пропонуються такі заходи щодо вдосконалення правової бази функціонування релігійних громадських організацій:

1. Релігійні організації за своїм правовим статусом беруть участь у здійсненні соціального контролю за діяльністю службовців пенітенціарної системи. Це може втілитися в таких напрямках, як реалізація захисту прав і інтересів людини в місцях позбавлення волі через контроль за умовами життя та здоров'ям засуджених, які перебувають у місцях позбавлення волі; за часом праці і часом відпочинку цих засуджених; за дозвіллям і духовним станом даних категорій осіб.
2. У виховно-трудових колоніях, а також у спеціальних навчальних установах для дітей і підлітків надати право релігійним організаціям здійснювати духовно-виховну роботу з метою поліпшення психологічного клімату серед неповнолітніх.
3. Уповноважити релігійні організації на створення центрів реабілітації та психологічної допомоги

засудженим після відбування покарання.

4. На рівні з державними надати право релігійним організаціям утворювати притулки для неповнолітніх безпритульних та для осіб без постійного місця проживання.

5. Надати право релігійним організаціям здійснювати соціальний контроль за утриманням хворих у лікарнях, в тому числі за діяльністю хосписів, будинків для осіб похилого віку, будинків інвалідів тощо з активним упровадженням духовно-просвітницької діяльності серед хворих осіб.

6. Надати право представникам релігійних традиційно існуючих організацій здійснювати сумісно з державними органами, органами місцевого самоврядування й іншими добровільними організаціями соціальний контроль за діяльністю нетрадиційних для національної культури сект, спільнот, груп релігійного напрямку з метою захисту права громадян України на збереження психічного здоров'я шляхом створення постійних експертних груп, які складаються з висококваліфікованих фахівців з психології, психотерапії, інформаційної біофізики.

Література:

1. Коментар до Конституції України / Авер'янов В.Б., Бойко В.Ф., Борденюк В.І. та інші. – Київ, 1996.

2. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000.

3. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх/Навчально-методичний посібник . – Київ, 1996.

Зверєва Ю.

КОНТРОЛЬ ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ КОНЦЕНТРАЦІЄЮ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ

Україна, як і будь яка інша суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова держава, розвивала свій особистий розгалужений апарат державного регулювання. Але, майже одразу, постала проблема визначеності всіх обов'язків державних структур. Саме законодавство молодій державі потребує негайного вдосконалення та чіткої пояснення всіх норм, ознак, прав, обов'язків і сфер їх застосування, адже це необхідна умова для розвитку демократичних відносин.

Метою даної статті є визначення поняття «економічна концентрація» та визначення значущості ролі Антимонопольного комітету України по контролю за економічною концентрацією.

Актуальністю проблеми є досить велика кількість різних визначень поняття «економічна концентрація», які не дають детального визначення та заважають систематизувати свої знання.

Даною проблемою займалися такі науковці як Василенко В., Филюк Г., Василенко В., Валітов С., Завада О., Знаменський Г., Лагутін В., Мамутов О., Саниахметова Н., Чурило П., Герасименко А., Мороз В.

Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель [2, с. 1].

Основними завданнями Антимонопольного комітету України є:

1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;

4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;

5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Пропоную розглянути більш детальніше, на мою думку, одного з найважливіших завдань Антимонопольного комітету, - контролю за концентрацією суб'єктів господарювання.

Відповідно до ч. 1 ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [3].

Під економічною концентрацією розуміють реальну можливість здійснення вирішального впливу однієї або декількох пов'язаних юридичних (фізичних) осіб на господарську діяльність інших суб'єктів господарювання чи їх частин [5]

Економічна концентрація:

створення, реорганізація (злиття, приєднання) суб'єктів господарювання (у тому числі господарського товариства, асоціації, концерну, корпорації, консорціуму та іншого об'єднання підприємств);

вступ одного або декількох суб'єктів господарювання в об'єднання;

безпосереднє або опосередковане придбання чи набуття будь-яким іншим способом у власність, одержання в управлінні (користування) часток (акцій, паїв), а також активів (майна) у вигляді цілісних майнових комплексів суб'єктів господарювання чи структурних підрозділів суб'єктів господарювання; оренда цілісних майнових комплексів суб'єктів господарювання чи структурних підрозділів суб'єктів господарювання; [6]

Згідно з ч. 1 ст. 3 Регламенту ЄС про злиття концентрацією є зміна контролю на тривалій основі внаслідок:

- злиття двох чи більше попередньо незалежних суб'єктів господарювання або частин суб'єктів господарювання;

- набуття прямого чи непрямого контролю над цілим (або частинами) суб'єктом господарювання чи суб'єктами господарювання однією чи більше особами, які вже здійснюють контроль принаймні над одним іншим суб'єктом господарювання або одним чи більше суб'єктами господарювання шляхом придбання цінних паперів, за договором або в будь-який інший спосіб [4].

В економічній концентрації суб'єктів господарювання може критися небезпека для конкуренції, оскільки лідерство на ринку за змістом дуже близьке до домінування на ньому. Тому, проаналізувавши результати діяльності органів Комітету по контролю за економічною концентрацією не може погодитися з думкою Герасименко А.: «позитивною є динаміка частки концентрацій обумовлених виконанням додаткових зобов'язань. З 2005 р. по 2008 р. кількість таких дозволів зменшилася в понад 10 разів, що свідчить про зростання проконкурентного характеру нотифікованих концентраційна врегулювання спірних питань до моменту прийняття рішення Антимонопольним комітетом України. Щоправда у 2009 році частка таких угод суттєво зросла, що, як і інші факти погіршення статистики в галузі конкуренції, є наслідком фінансово-економічної кризи. Підсумовуючи вищенаведене можемо констатувати позитивну динаміку зростання ефективності державного контролю за концентрацією суб'єктів господарювання в Україні» [7].

Отже, постійні зміни та доповнення до Антимонопольного законодавства України необхідні для покращення економічних показників держави і, як наслідку – соціальних. Норми національного конкурентного законодавства стосуються усіх суб'єктів господарювання, що ставить урівне в правах всі суб'єкти господарювання. Систематична робота Антимонопольного комітету зменшує кількість спроб підприємців здійснити економічну концентрацію без врахування вимог антимонопольного законодавства.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.

2. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 № 3659-ХІІ.

3. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІV.

4. Антимонопольний комітет України. – Режим доступу. -

http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=42372HYPERLINK

"http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=42372&cat_id=42126"&HYPERLINK

"http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=42372&cat_id=42126"cat_id=42126.

5. Регламент Ради (ЄС) №139/2004 від 20 січня 2004 р. щодо контролю за концентрацією суб'єктів господарювання (Регламент ЄС про злиття) (Official Journal L 024, 29/01/2004 P. 0001 — 002).

6. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.

7. Розпорядження «Про внесення змін і доповнень до Положення про контроль за економічною концентрацією» від 18.02.2000 № 31-р.

8. «Позитивна динаміка зростання ефективності державного контролю за концентраціями» - А. Гавриленко, Р. Осінський: [Електронний ресурс]// - 2009.- Режим доступу. - http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/konvaku/2011_1/30_37.pdf.

Кикоть І.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЯ

Корупція є вкрай негативним соціальним явищем, що потребує активної боротьби, адже без викорінення цього негативного явища в будь-якій країні, в тому числі і в нашій не можливе формування правової держави, що ставить основним пріоритетом права і свободи людини.

Проблема визначення корупції була і залишається однією з найбільш нагальних, її вирішенню присвячено монографії, дисертації, наукові статті тощо. Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробила поважна когорта науковців, наприклад В.Б. Авер'янов, М.Г. Александров, С.С. Алексєєв, М.Ю. Бездольний, В.В. Галунько, І. А. Дьомін, Т.О. Коломоєць та багато ін.

Корупція супроводжує людство з найдавніших часів його існування. Покарання за хабарництво (підкуп) передбачалося законами Хамурапі (чотири тисячі років тому), установлювалося єгипетськими фараонами. У сучасних джерелах існує багато визначень слова корупція, нам хотілося б навести в першу чергу те з них, яке на наш погляд, найбільш широко розкриває сутність цього поняття, корупція – це злочин, що полягає в прямому

використанні посадовою особою прав, пов'язаних з його посадою, в цілях особистого збагачення, підкуп чиновників і суспільно-політичних діячів, дача хабарів тощо [1, с. 343].

Поряд з іншими, використовується і такі визначення корупції – це діяльність або навмисна бездіяльність, які своїм результатом мають порушення закону, використання посадового становища для незаконного збагачення або отримання вигод, які порушують права інших соціальних суб'єктів: держави, недержавних організацій та установ, колективів осіб [2].

У загальнонауковому виді під корупцією розуміють підкупність, продажність, урядовців і громадських діячів [3, с. 343], у загально –юридичному, корупція (від лат. corruption – псування, розбещування, підкуп) – діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень, для одержання матеріальних благ, пільг або інших переваг [4, с. 368].

У правовому плані корупція становить собою сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю діянь (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етичних норм поведінки посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь. Таке широке розуміння корупції вказує на те, що не всі корупційні прояви є кримінально-караними. Але, зазвичай, найбільшу суспільну небезпеку мають корупційні злочини [5].

На погляд С.В. Невмержицького та Ф.П. Шульженка корупція за змістом це: незаконне одержання матеріальних або інших благ, пільг та переваг; одержання кредитів, позичок, матеріальної, грошової допомоги, придбання інших цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому переваг, не передбачених чинним законодавством, або стосовно яких особа не має права; зайняття безпосередньо, через посередників або підставних осіб підприємницькою діяльністю з використанням влади чи службових повноважень та пов'язаних з ними можливостей; сприяння з використанням службового становища фізичним чи юридичним особам у здійсненні ними підприємницької та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг; неправомірне втручання з використанням службового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкодити правомірному виконанню ними своїх службових повноважень чи домогтися прийняття неправомірного рішення; використання інформації, одержаної у зв'язку з виконанням службових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах, вчинені з тих самих мотивів, необгрунтована відмова у наданні відповідної інформації або несвоєчасне надання інформації, або надання недостовірної чи неповної службової інформації; надання необгрунтованих переваг фізичним чи юридичним особам шляхом підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи управлінських рішень; протегування з корисливих або інших особистих інтересів у призначенні на посаду у владні або політичні структури кандидата, який за діловими і професійними якостями не має переваг перед іншими кандидатами [6, с. 16-17].

За редакцією М.В. Буроменського, А.В. Сердюка основними формами корупції в органах виконавчої влади є: по-перше, хабарництво; по-друге, “корупційний лобізм”; по-третє, посередництво; по-четверте, інші прояви, а саме: влаштування на роботу в підлегли чи споріднені установи своїх родичів, близьких, знайомих; отримання комісійних від учасників конкурсів, інших процедур закупівель за державні кошти; одержання грошей та подарунків за прискорення вирішення питань; неофіційне спілкування з представниками організацій, що є підконтрольними або знаходяться в договірних відносинах з державною установою; передача частини отриманих неофіційних винагород своїм безпосереднім керівникам; здійснення підприємницької діяльності через підставних осіб або родичів чи близьких; отримання прямо не передбачених законом пільг та привілеїв; отримання подарунків від клієнтів у дні святкових свят; неофіційне представництво інтересів “третьох осіб” [7, с. 37-41].

На думку О.М. Джужі, сутність корупції полягає у тому, що вона має: соціальну обумовленість; свою “ціну”, що платить суспільство за її існування; негативний вплив на всі сфери суспільного життя; транснаціональний характер; економічні, правові, політичні, психологічні, моральні аспекти; здатність постійно пристосовуватися до нових реалій життя. Таке розуміння корупції є відправним, вимагає не обмежуватись у боротьбі з нею лише правовими заходами, переважно у формі юридичної відповідальності за корупційні діяння, а застосовувати комплекс економічних, політичних, організаційних та інших заходів протидії [8].

Деякі дослідники у розумінні сутності корупції виділяють такі підходи : науковий, філософський, ревізійністський, економічний, марксистський та практичний [9]. У межах філософського підходу (Д. Саймон, Д. Ейтцен), який на нашу думку є найбільш вдалим із перерахованих вище, корупцію розглядають у сенсі “політичної девіації”, тобто поведінки, що відхиляється від загальноновизнаних у політичній сфері норм та зумовленої мотивацією одержання особистої винагороди за суспільний кошт [10].

Отже, у сучасній науковій літературі існує багато визначень поняття корупція, в умовах плюралізму наукового життя це є нормальним явищем, всі вони містять «своє» раціональне зерно, але сходяться в одному, що корупція є суспільно руйнуючим явищем та потребує знищення.

Література:

1. Советский энциклопедический словарь : [ок. 80000 слов] / [Абашидзе И. В., Азимов П. А., Александров А. П. и др.] ; гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 1632 с.

2. Світловодська райдержадміністрація : [Електронний ресурс] / Корупція як соціальне явище та її

сутність. – 19 жовтня 2011. – Режим доступу : <http://www.srda.gov.ua/701> – Назва з екрану.

3. Новий словник Української мови : [у 4-х томах] / [укладачі В. Яременко, О. Сліпушко]. – К. : видавництво Аконіт, 1998. – Т.2 : Ж-О. – 910 с.

4. Юридична енциклопедія : [в 6 т. НАН України ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького] / ред. Ю. С. Шемшученко. – К. : Вид-во Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. – Т. 3 : – 792 с.

5. Право на Vuzlib.net : [Електронний ресурс] / Анотація – Курс кримінології – Колектив авторів. – Кримінальне право. – 19 жовтня 2011. – Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1119_page_1.html. – Назва з екрану.

6. Невмержицький С.В. Корупція і національна безпека : навчальний посібник / С.В. Невмержицький, Ф.П. Шульженко. – К. : Вид. центр КЛДУ, 2000. – 194 с.

7. Корупція в Україні : 2004 рік (погляд з 2009 року) / [М.В. Буроменський, О.В. Сердюк, В.В. Фесенко та ін.] ; за ред. М.В. Буроменського, А.В. Сердюка. – Харків : Яшма, 2008. – 224 с.

8. Право на Vuzlib.net : [Електронний ресурс] / Анотація – Курс кримінології – Колектив авторів. – Кримінальне право. – 21 жовтня 2010. – Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1119_page_1.html. – Назва з екрану.

9. Бездольний М.Ю. Адміністративно–правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / М.Ю. Бездольний. – Х., 2007. – 18 с.

10. Сучасні підходи до розуміння корупції та хабарництва як кримінально–правових явищ : [Електронний ресурс] / Студрада – коаліція юристів. – 22 жовтня 2010. – Режим доступу : <http://studrada.com.ua/content/11%D1%81%D1%83%D1> – Назва з екрану.

Кіценюк А.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, в якій одним із головних завдань є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Центральне місце в сфері правового захисту в державі посідають правоохоронні органи.

Правоохоронна діяльність розглядається як вид державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку. Це найзагальніше визначення поняття правоохоронної діяльності, що широко використовується в правовій літературі

Правоохоронна діяльність охоплює такі напрями:

діяльність із виявлення, запобігання й розслідування злочинів та інших правопорушень;

діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку в Україні;

діяльність органів прокуратури;

діяльність із забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства.

Правоохоронна діяльність спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків. Різним видам правоохоронної діяльності властива одна спеціальна ознака. Вона полягає в тому, що охорона прав фізичної чи юридичної особи здійснюється шляхом застосування публічно встановлених процедур. Як охоронний інструмент держави, правоохоронна діяльність впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх додержанням та реалізації юридичної відповідальності.

До правоохоронних органів традиційно відносять органи внутрішніх справ, органи прокуратури, Служби безпеки, органи державної прикордонної служби, державної податкової служби, державної митної служби, пожежної охорони, державної контрольно-ревізійної служби, низку інших органів, що здійснюють правоохоронні та правозастосовні функції.

У законодавстві немає чіткого визначення поняття правоохоронної діяльності, немає і вичерпного переліку правоохоронних органів. У різних законодавчих актах поняття та перелік правоохоронних органів визначаються по-різному. Найширший їх перелік міститься у ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яка до таких органів відносить органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи та установи виконання покарань, державної контрольно-ревізійної служби, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції [2].

Окрім перелічених законів, термін «правоохоронні органи» згадується ще у двадцяти інших законах України й численних нормативних актах Президента та Кабінету Міністрів.

У різних правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному.

Нечітке й суперечливе вживання законодавцем терміна «правоохоронні органи» свідчить про відсутність

єдиного підходу в його розумінні й тлумаченні. Це ускладнює розв'язання теоретичних проблем у цій сфері, негативно впливає на правове регулювання компетенції правоохоронних органів, правове й соціальне становище їхніх працівників, а отже, на їх діяльність загалом.

Правоохоронна діяльність, яку здійснюють правоохоронні органи, визначається правоохоронною функцією держави, що є об'єктивною потребою розвитку держави й суспільства та спрямована на забезпечення правопорядку. Забезпечення правопорядку може відбуватися лише в межах законності.

Підтримання правопорядку та припинення правопорушень покладено на компетентні державні органи (прокуратуру, органи внутрішніх справ, податкову міліцію, органи Служби безпеки України), для яких діяльність із запобігання правопорушенням, дізнання та розслідування злочинів є обов'язковою й полягає в невідкладному та відповідному реагуванні на факти невиконання або неналежного виконання вимог правових норм з боку юридичних або фізичних осіб.

Відновлення порушеного права – головне завдання правоохоронних органів. Це система правомірних дій, до яких примушують фізичну або юридичну особу, що зумовила збитки або інші негативні наслідки, щодо їх відшкодування. Законодавством передбачено порядок відшкодування моральної або матеріальної шкоди, закріплено компенсаційні виплати за неправомірні дії правоохоронних органів. Діяльність правоохоронних органів є публічною, багатоплановою та підконтрольною. У зв'язку з цим правоохоронний орган можна визначити як юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, правопорядку, розслідування або запобігання правопорушенням, захисту національної безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності.

Правоохоронна діяльність – це один із напрямів державного управління, адже вся державна діяльність потребує організації й впорядкування. За допомогою адміністративно-правового регулювання встановлюють правові засади функціонування правоохоронних органів.

І. Марочкін та Н. Сибільова вважають, що «правоохоронна функція тією чи іншою мірою властива всім органам державної влади і є складовим елементом діяльності інших органів, організацій, установ та посадових осіб, що обумовлено конституційними вимогами дотримання законності, забезпечення охорони правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян. Однак ця діяльність у більшості органів та організацій не є основною, вона вторинна, постає з основної, забезпечуючи реалізацію їх організаційно-управлінської функції у галузі економіки, фінансів, науки, освіти та інше».

Розбіжності в поглядах різних учених стосовно правоохоронної функції держави ґрунтуються на різних підходах до розуміння поняття функціонування держави у сфері правоохоронної діяльності й зумовлені відсутністю законодавчого визначення правоохоронної функції держави.

Правоохоронну функцію держави здійснюють уповноважені правоохоронні органи засобами й методами правоохоронної діяльності.

Єдине розуміння та правове визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція держави», які разом складають правоохоронну систему держави, мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Адже відсутність цього породжує нечіткість у розмежуванні компетенції і повноважень різних правоохоронних органів, дублювання їхніх функцій, паралелізм у завданнях та цілях діяльності й конфліктність у взаємовідносинах.

Згадані прогалини в правоохоронній системі держави необхідно усунути, прийнявши спеціальний закон України «Про правоохоронну діяльність», де визначити правоохоронну функцію держави, поняття та перелік правоохоронних органів, цілі й завдання їхньої діяльності.

Література:

1. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – С. 366.
2. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – С. 50.
3. Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України: Моногр. – Ч. 1. – Х., 2007. – С. 27 - 28.
4. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: Навч. посіб. – К., 2002. – 195 с.
5. Скакун О. Ф. Теория государства и права: Учеб. – Х., 2000. – 450 с.
6. Ющик О. І. Правова реформа: загальні поняття, проблеми здійснення в Україні. – К., 1997. – С. 21–22
7. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: Навчальний посібник. -К.: Кондор, 2006. -320, с.

Коверда А.

ДО ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

За роки ХХІ століття Україна сприймається світовим співтовариством як країна, в якій корупція посідає перше місце, при цьому вказана великомасштабна проблема поширена не тільки на службовців державних та

місцевих організацій, але й службовців приватних та господарських підприємств.

Українське суспільство вже сьогодні відчуває болючі симптоми проявів корупції, за якими певна частина чиновництва, особливо у «верхівці влади» казково збагачується, а український народ, у більшості своїй, жебракує за умов зростання рівня безробіття та бідності, знецінення гривні, мізерності зарплат. Основною закономірністю високого рівня корупції в Україні є визнання її непорушності за принципом «не протидії злу». Таким чином, пріоритетним напрямом державної антикорупційної політики є створення атмосфери громадянської протидії корупції. На наш погляд, таку роботу можна довірити громадським організаціям, тобто правозахисним структурам, які стоять на сторожі прав і свобод людини від свавілля чиновництва.

Метою цієї роботи є аналіз участі громадськості у антикорупційних заходах з попередження та протидії корупції, а також виявлення форм її здійснення.

З корупцією можливо боротися використовуючи різні заходи: суто репресивні (ОВС, СБУ), які полягають у виявленні, розслідуванні та розкритті корупційних правопорушень і притягненні винних осіб до відповідальності. Доцільні превентивні заходи, серед яких є покращення прозорості, підзвітності і добросовісності державних структур, з наданням правового захисту громадянам, з підвищенням їх правової обізнаності, з опануванням етичних стандартів у діяльності публічних службовців. Вважаємо, корисною для населення організацію просвітницької роботи, у відповідності до окремих цільових програм, які реалізуються малими групами, наприклад, студентами, щодо виховання молоді у дусі неприйняття корупції.

Але жоден з цих заходів не буде успішним, якщо під час їх реалізації буде відсутня підтримка з боку суспільства. Досвід багатьох країн свідчить про те, що активність громадян, зацікавлених у подоланні корупції, зменшує її прояви.

Обов'язковою участі громадськості у подоланні корупції вимагає міжнародна Конвенція ООН [2]. Вона підписана 9 грудня 2003 року міжнародною спільнотою, і стала визначною подією в історії сучасних міжнародно-правових відносин у сфері запобігання та протидії корупції.

Верховною Радою України ратифіковано цю Конвенцію і прийнято на її підґрунті 7 квітня 2011 року Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції». Досліджуваний закон спрямований на створення дієвої системи запобігання корупції, розробку і впровадження комплексу організаційно-правових заходів для протидії цьому явищу, виявлення та подолання його соціальних передумов і наслідків та створення нових дієвих механізмів для досягнення цієї мети. На нашу думку, реалізація норм даного закону вимагає від суб'єктів значних зусиль та, безумовно, підтримки з боку суспільства. Тобто повинна бути тісна взаємодія між державними органами та недержавними організаціями в процесі протидії корупційним явищам.

Так, Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» у статті 5 розширив коло суб'єктів які здійснюють заходи щодо її запобігання. Виокремивши окрему групу суб'єктів, які беруть участь у запобіганні, виявленні, а в установлених законом випадках і у здійсненні заходів щодо припинення корупційних правопорушень, відновленні порушених прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави. До таких суб'єктів, крім місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій та їх посадових осіб, вперше, відносяться громадяни та об'єднання громадян [1].

На нашу думку, саме з громадян повинна починатися боротьба з корупцією, як боротьба за свої права, за відповідальну, чесну і ефективну державну владу. Як правильно відзначає А.Ю. Русаков, «громадські, некомерційні організації – це найбільш організована частина громадян, яка, використовуючи власні ресурси, зобов'язується вирішувати найскладніші проблеми добровільно, відповідально та професійно. Явною перевагою виконання соціальних послуг є те, що громадські організації пропонують нові, раціональні і більш прийнятні підходи у вирішенні проблем» [3].

В останні роки спостерігається тенденція до активізації громадян в участі у антикорупційних заходах, і як вже відмічалось, нове антикорупційне законодавство передбачає всі можливі умови для цього.

Стимулом для участі громадян у запобіганні та протидії корупції повинні бути певні заохочувальні заходи, у якості винагороди при успішності правоохоронної операції по виявленню правопорушників – корупціонерів (наприклад грошова винагорода). На зразок ФРН, Ізраїлю та інших соціально-демократичних країн.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що сучасне законодавство України забезпечило належне правове регулювання антикорупційних відносин, встановило відповідальність фізичних і юридичних осіб.

Додержуючись думок науковців, ми погоджуємось з ними в тому, що на сучасному рівні державної антикорупційної політики України слід виходити з того, що абсолютно подолати корупцію неможливо – можна лише мінімізувати її вплив на життя суспільства. В умовах недостатнього рівня довіри населення до органів державної влади, популяризувати ідею активної протидії виявам корупції мають саме інститути громадянського суспільства. Держава повинна сприяти їм в цьому. Антикорупційні недержавні організації повинні створити дієву коаліцію, яка б стала повноправним партнером держави.

У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток системи участі громадянськості у антикорупційних заходах. Особливу роль у цьому процесі повинні відігравати політичні партії та об'єднання громадян, засоби масової інформації, представницькі органи влади та окремі громадяни.

Література:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції»: від 07.04.2011р., № 3206-17 // ВВР України. – 2011. - №40. – С.404.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. // ВВР України. - 2007. - № 49. – С. 20-48.
3. Русаков А.Ю. Связи с общественностью в органах государственной власти [Текст] : Учеб. пособие. — СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2006.

Оробченко Я. ТОРГІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Існує необхідність здійснювати правове регулювання господарських відносин з урахуванням специфіки галузі господарювання та виду господарської діяльності, з якими пов'язуються відповідні відносини. Господарським законодавством, зокрема, визначаються особливості правового регулювання господарсько-торгівельної діяльності, комерційного посередництва, перевезення вантажів, капітального будівництва, інноваційної, фінансової діяльності тощо.

Справедлива торгівля, якісне побутове обслуговування і споживання - один із основоположних принципів будь-якого демократичного суспільства, а захист прав людини як споживача є об'єктивною, незворотною закономірністю розвитку однією з найважливіших ознак такого суспільства. Право громадян на отримання життєво необхідних благ стало одним із основних соціально-економічних прав, яке гарантовано Конституцією України.

Завдання щодо державного регулювання такої діяльності полягають у наступному: розробка, прийняття, контроль за законодавством, що забезпечує правову основу і захист інтересів торговельних підприємств; реалізація державної політики щодо розвитку роздрібної та оптової торгівлі, а також торговельно-виробничої сфери на основі використання ринкових механізмів господарювання; послаблення прямих форм втручання і бюрократичного контролю за діяльністю торговельних підприємств; створення умов для вільної добросовісної конкуренції на товарних ринках, вільного просування товарів на внутрішньому та міжнародних ринках; сприяння формуванню та товарному насиченню споживчого ринку, виробництву товарів, розширенню їх асортименту та поліпшенню якості з урахуванням попиту населення; гармонізація поточних і стратегічних напрямів розвитку торгівлі і структурно-інвестиційної та науково-технічної політики; зняття обмежень адміністративного регулювання торговельної діяльності; підвищення темпів зростання товарообороту на основі політики стимулювання розвитку споживчого сектору; створення умов для накопичення торговельного капіталу і зростання інвестицій у галузі [1, с. 12].

Торгівельна діяльність розглядається в двох аспектах. В першому випадку – це галузь народного господарства, до якої належать усі суб'єкти господарювання торгівлі середники, незалежно від того, мають чи не мають вони право власності на товари, а саме: підприємства оптової торгівлі з правом власності на товари (незалежні оптовики, дистриб'ютори, оптовики-консигнанти, торгові доми, оптовики-організатори, оптовики-посилторговці, оптовики-комівояжери); посередницькі структури без права власності на товари (агенти, оптовики-консигнатори, комісіонери, брокери); організатори оптового обороту (виставки, оптові ярмарки, товарні біржі, аукціони, оптові продовольчі ринки); підприємства роздрібної торгівлі і громадяни, зареєстровані як підприємців.

У другому випадку під словом «торгівля» розуміють процес або дію, тобто мова йде про продаж, зміну власника товару. У даному випадку торгівля – це те ж саме, що і комерція (від лат. соттегісит – торгівля). Комерцією (торгівлею) займаються майже всі підприємства: виробничі, оптові і роздрібні. Оптову торгівлю здійснюють в основному виробничі і оптові підприємства, а роздрібні – роздрібну торгівлю, тобто продаж товарів населенню.

Головна "біда" сучасної вітчизняної торгівлі - це надмірна частка дрібно роздрібною та дрібнооптовою торгівлі, яка об'єктивно несе в собі загрози тіньових відносин. Видима турбота про бідні прошарки населення, які купують саме в цій сфері споживчі товари, у підсумку обертається проти суспільства. Низькоякісні і небезпечні для здоров'я покупців товари - це повсякденна практика дрібно роздрібною та дрібнооптовою торгівлі в Україні. Для вирішення цієї проблеми потрібні нормативно-правові заходи, які створюватимуть стимули для здійснення великоформатної роздрібною торгівлі [2].

Перехід від неефективної дрібною торгівлі до великоформатних видів торговельної діяльності є визначальною рисою перспективного розвитку внутрішньої торгівлі в Україні.

Дрібний і середній торговельний бізнес повинен розвиватися на інших ніж сьогодні засадах. Не є таємницею, що насамперед цей бізнес сьогодні найбільше потерпає від різного свавілля, а отже потребує чіткого правового забезпечення (за умов виконання прозорих правил і норм ведення бізнесу) [3].

Налагодження правових засад здійснення торговельної діяльності, вироблення його законодавчої стратегії формуватимуть стабільне і ефективне середовище для ведення підприємництва. Торговельне підприємництво не може не бути об'єктивно зацікавлене у чітких і єдиних для всіх правилах ведення

торговельної діяльності, якби суб'єктивно не влаштувала його нинішня ситуація "притосування" до існуючих тіньових і напівтіньових реалій.

В сучасних умовах дуже важливо, щоб законодавчі норми не лише декларували певні ідеї, а й забезпечувалися реальними механізмами виконання.

Отже, необхідним базисом розвитку цивілізованої внутрішньої торгівлі є вдосконалення правового забезпечення функціонування внутрішнього ринку, розширення можливостей державної влади в цій сфері, здійснення дієвого контролю за дотриманням законодавчих і нормативних документів у сфері товарного обігу.

Література:

1. Російські вчені ставлять питання про прийняття спеціального закону «Про державне регулювання торговельної діяльності» - М.: 2002. - С. 13-14.

2. Внутрішній ринок України: стан та перспективи розвитку (Огляд матеріалів круглого столу) // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2001. - №6. - С. 3-10;

3. Покрешук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у законодавстві України // Право України. - 2001. - № 4. - С. 65-69; 3. Система світової торгівлі: Практичний посібник / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – 348 с.

4. Покрешук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у законодавстві України // Право України. – 2001. – № 4. – С. 65–69.

Савицький Д.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Пенсійна система є складовою системи соціального страхування. Останнє має визначальне значення для добробуту сімей та суспільства в цілому. Соціальне страхування відіграє важливу роль у попередженні і зникненні бідності, підтримці людської гідності, є важливим інструментом соціальної злагоди у суспільстві. Турбота про людей похилого віку стає все важливішою складовою державної політики внаслідок зростання тривалості життя та збільшення частки пенсіонерів у загальній кількості населення. Це думка провідних економістів вчених України.

Основна мета пенсійної системи полягає у забезпеченні мінімального рівня життя всім особам похилого віку, що мають необхідний трудовий стаж та забезпечення умов, для того щоб працююче населення могло здійснювати заощадження на старість. Саме ця функція пенсійної системи поки що відсутня в Україні, але передбачена у державній програмі її реформування.

Найпоширеніші системи пенсійного страхування складаються з трьох рівнів:

- 1) обов'язковий солідарний;
- 2) обов'язковий нагромаджувальний;
- 3) добровільний нагромаджувальний.

Перший та другий рівні фінансуються в рамках єдиної ставки внесків на соціальне страхування, третій – дозволяє нагромадити кошти для більш високого рівня пенсії. Він є повністю приватним, добровільним та ґрунтується на внесках у недержавні пенсійні фонди (НПФ), страхові компанії, які працюють у сфері страхування життя (лайфові) та банківські установи.

Українській пенсійній системі притаманні не тільки проблеми, пов'язані із старінням, їм притаманні й такі проблеми:

- 1) Невелика можливість зібрати відповідні страхові платежі через невисокий рівень доходів населення. Заробітна плата в Україні приблизно у 20 разів менша, ніж у середньостатистичній європейській країні;
- 2) Збереження у складі пенсійних систем численних пільгових категорій;
- 3) Низькі вимоги, додержання яких було достатнім для отримання права на пенсію;
- 4) Слабий зв'язок між здійсненими внесками та отриманими пенсіями;
- 5) Величезна частка тіньової економіки; за різними даними, обсяги тіньової зарплати в Україні – щонайменше 50% від офіційної;
- 6) Високий рівень пенсійних витратків по відношенню до ВВП (17-18%);
- 7) Невисокий рівень мінімальної зарплати;
- 8) Високий рівень інфляції.

Для успішного запровадження 3-рівневої пенсійної системи в Україні необхідні, зокрема:

- Розвинутий фінансовий ринок;
- Наявність установ, здатних виконувати функції адміністративного управління та нагляду;
- Достатні за обсягом джерела фінансування переходу від виключно солідарної системи;
- Подолання законодавчих труднощів, з якими зустрінеться країна.

Аргументами «проти» запровадження другого рівня пенсійної системи в Україні на думку кандидата економічних наук Кушнір Юрія є:

Постановка питання про обов'язковість відрахувань коштів із доходів працюючої людини в Україні у мене особисто не викликає ентузіазму. І ось чому. По-перше, треба визначити куди будуть відраховуватися

гроші із доходу. Є три варіанти:

- I. Недержавний пенсійний фонд (НПФ).
- II. Лайфова страхова компанія.
- III. Банк.

По-друге, чи існує гарантія, що структура, якій відраховуватимуться кошти, не збанкрутує, не зникне тощо протягом 43 років. По-третє, значна частина грошей у першому та другому варіантах направляється на покриття видатків самої структури, а у випадку страхової компанії ще, імовірно, – на виплату комісійних працівникам. І чим більші ці видатки, тим менша частина коштів «працює» на майбутнього пенсіонера. По-четверте, у випадку некваліфікованого, безвідповідального, невігідного для працюючого інвестування коштів структурою у ті ж цінні папери чи депозити втрати не компенсуватимуться, а плата «за управління» все одно стягуватиметься, не потрібно тішити себе ілюзіями. По-п'яте, при нагородженні коштів страховою компанією у кінці строку доведеться заплатити податок, про що працівники лайфових компаній, як правило, не говорять клієнтам. По-шосте, інфляція виграє змагання із «інвестиційним доходом». По-сьоме, де гарантія, що управляючий на зберігання грошей, достатньо кваліфікований і буде діяти згідно закону. Громадяну хочуть особисто нести повну відповідальність за свій фінансовий стан у пенсійному віці, і краще за нас самих про це не потурбується.

Література

1. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» - Урядовий кур'єр від 14 вересня 2011 - № 168
2. Кушнір Ю. М. (Персональні фінанси): Ю. М. Кушнір. – Ужгород, 2010. – 374 с.
3. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Серебрянський В. СТАТУС ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Динамізм глобальних перетворень у світі та розвиток України, як правової, соціальної, демократичної, а також формування в ній громадського суспільства потребують ефективної та вираженої діяльності органів прокуратури.

Прокуратура – єдина централізована система правоохоронних органів, на яку покладаються такі обов'язки: підтримання державного обвинувачення у суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (ст. 121 Конституції) [1]. Організація і порядок діяльності органів прокуратури визначаються законом України «Про прокуратуру»[2].

Питаннями дослідження статусу органів прокуратури в сучасній державі займалася поважна когорта провідних вчених: В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, В.В. Галунько, В.Є. Загородній, В.В. Сухонос, О.Ф. Скакун, С.Б. Шуба та ін.

Мета доповіді полягає в аналізі думок провідних вчених щодо правового статусу в загальному розумінні та статусу органів прокуратури у сучасній Україні, а також виведенні на їх основі власної точки зору щодо цієї актуальної в наш час проблематики.

Реформування державних інститутів та правова реформа, що тривалий час проводиться в Україні, поставили на порядок денний нові проблеми підвищення ефективності функціонування владних структур [3, с. 1]. Державно-правова реформа та реформування правоохоронної діяльності в Україні стосується різних сторін організації та діяльності органів державної влади, зокрема і органів прокуратури України [4, с. 1]. В таких умовах статус органів прокуратури у сучасній державі є досить нагальним питанням, що потребує ґрунтовного розгляду. А перш ніж його торкнутися, слід дослідити поняття правового статусу в юридичній літературі.

Якщо звернутися до тлумачного словника української мови, то там слово статус визначається, як певний стан чого-небудь (становище, стан.) [5, с. 420].

У найбільш загальному вигляді під статусом (від латинського status – положення, становище) розуміється правове положення (сукупність прав і обов'язків) фізичної чи юридичної особи [6, с. 1263]. Таке поняття статусу підтверджується поглядами Ю.С. Шемшученко, М.П. Зюблюка, В.П. Горбатенка у юридичній енциклопедії [7, с. 626].

В.Б. Авер'янов у своїх працях констатує, що існують найстабільніші характеристики правового статусу (вид керуючого суб'єкта, його підлеглість, генеральні цілі, базові повноваження тощо), та «гнучкіші» компоненти статусу (окремі завдання, конкретні права та обов'язки, зв'язки з іншими структурними одиницями тощо) [8, с. 105].

А.А. Стародубцев виділяє такі блоки у правовому статусі: а) цільовий; б) структурно-організаційний; в) функції та повноваження; г) функціональний; д) відповідальність [9, с. 86].

На думку Б.М. Лазарєва, правовий статус передбачає відповіді на питання: органом якого рівня є той чи

інший орган, до якого виду органів належить; яке офіційне найменування органу; хто його утворює, формує особовий склад; кому він підпорядкований, підзвітний, підконтрольний і перед ким; хто може відміняти, призупиняти, змінювати і опротестовувати його акти; яка юридична сила актів даного органу; які джерела фінансування; чи має він права юридичної особи [10, с. 124].

Деякі вчені під правовим статусом розуміють сукупність прав і свобод, обов'язків та відповідальність, що встановлюють правовий стан органу чи конкретної особи в суспільстві [11, с. 217].

Проте найбільш повними щодо правового статусу особи є погляди О.Ф. Скакун, яка вважає, що правовий статус особи — це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [12, с. 377].

Що стосується статусу органів прокуратури у сучасній державі, то цікавою у ракурсі нашого дослідження є думка О.О. Шмельова, що з набуттям Україною незалежності, розпочались бурхливі дискусії, стосовно визначення місця інституту прокуратури в системі органів державної влади. У процесі такого дискурсу було запропоновано декілька підходів, приналежності інституту прокуратури до тієї чи іншої гілки влади. У науковому та юридичному співтоваристві є чотири течії щодо місця інституту прокуратури в системі органів державної влади, а саме: приналежності інституту прокуратури до виконавчої гілки влади; приналежності інституту прокуратури до законодавчої гілки влади; приналежності інституту прокуратури до судової гілки влади; виділення четвертої «контрольно-наглядової» гілки влади [13].

Ми приєднуємося до четвертої точки зору у цьому питанні, щодо виділення четвертої «контрольно-наглядової» гілки влади в площині якої лежить статус органів прокуратури в сучасній державі, адже прокуратура України є елементом системи стримувань та противаг між різними гілками влади - виконавчою, законодавчою та судовою і має досить важливе значення в межах розподілу рівномірного балансу між ними.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Закон України від 05 грудня 1991 № 1789-ХІІ від 14 вересня 2006 р. № 143-V “Про прокуратуру”: за станом на 1 вересня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України від 31.12.1991 - 1991 р., № 53, стаття 793.

3. Загородній В. Є. Основні напрями організації роботи районних (міських) прокуратур автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук спеціальність 12.00.10 - судоустрій; прокуратура та адвокатура / В.Є. Загородній – Одеса, 2009 – 20 с.

4. Сухонос В.В. Прокуратура в механізмі української держави : проблеми теорії та практики: автореф. на здобуття наук. ступеня доктора юридичних наук: спеціальність 12.00.10 - судоустрій; прокуратура та адвокатура / В.В. Сухонос – Одеса, 2009 – 33 с.

5. Новий словник Української мови : [у трьох томах] / [укладачі В. Яременко, О. Сліпушко]. – К. : видавництво «Аконіт», 2008. – Т.3 : П-Я. – 862 с.

6. Советский энциклопедический словарь : [ок. 80000 слов] / [Абашидзе И. В., Азимов П. А., Александров А. П. и др.]; гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 1632 с.

7. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / [укладачі Ю.С. Шемшученко, М.П. Зюблук, В.П. Горбатенко та ін.]. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. – Т. 5 : П - С., 2003 – 736 с.

8. Авер'янов В.Б. Фактори централізації і децентралізації у структурно-функціональній організації апарату державного управління / В.Б. Авер'янов // Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / відп. Ред. Н.Р. Нижник; кол. авт. : В.Б. Авер'янов, І.А. Грицяк, С.Д. Дубенко та ін. – К.: Вид-во УАДУ, 1997. – с. 242

9. Стародубцев А.А. Організаційно-правові питання діяльності інспекцій особового складу щодо зміцнення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юр. наук 12.00.07 / Андрій Андрійович Стародубцев. – Х., 1999. – 185 с.

10. Лазарев В.Б. Компетенция органов управления: Правовые проблемы оформления и реализации / Б.М. Лазарев. – М. : Юрид. лит., 1972. – 280 с.

11. Теория государства и права : учебник / [под ред. М.М. Рассолов, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. – 640 с.

12. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник / пер. з рос.] / Ольга Федорівна Скакун. — Харків : Консул, 2001. – 656 с.

13. Шмельов О.О. Статус органів прокуратури в системі органів державної влади / О.О. Шмельов / Юридичні питання : [Електронний ресурс] // Юридичні питання – 25 жовтня 2011. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Chkup/2010_3/265.pdf – Назва з екрану.

Сімакова С.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Розбудова правової демократичної України зумовлює зростання ролі права, як регулятора суспільних

відносин, адже воно створює необхідні умови: упорядкованість, визначеність, організованість, динамічність суспільних відносин. Адміністративне право займає важливе місце серед інших галузей права України, а вивчення його норм та критеріїв їх класифікації є досить цікавим теоретичним питанням. У системі права будь-якої держави адміністративно-правові норми посідають особливе місце. Це обумовлюється колом тих суспільних відносин, які підлягають упорядкуванню, охороні та розвитку у відповідності з об'єктивними потребами.

Багато уваги класифікації адміністративно-правових норм приділяли такі вчені в галузі адміністративного права, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, В.В. Галуцько, Т.О. Коломосьць та інші. В цій доповіді ми намагатимемося проаналізувати критерії класифікації, що подаються для розгляду різними вченими та узагальнити їх.

Значна увага у теорії адміністративного права приділяється класифікації норм адміністративного права. Класифікація норм — це розподіл їх на види (групи) залежно від обраного критерію (ознаки) [1, с. 45-47].

На погляд В.К. Колпакова адміністративно-правові норми поділяються на: за спрямованістю змісту (такі, що закріплюють порядок утворення і правовий стан суб'єктів; такі, що визначають форми і методи управлінської діяльності; такі, що встановлюють порядок проходження державної служби, права і обов'язки державних службовців; такі, що визначають способи і порядок забезпечення законності в державному управлінні; такі що регулюють управління окремими галузями (соціально-культурною, адміністративно-політичною тощо), державними функціями і територіями; норми, що встановлюють права і обов'язки громадян у сфері виконавчої і розпорядчої діяльності держави, у тому числі адміністративну відповідальність за порушення громадянами своїх обов'язків); за адресами або суб'єктами (адресовані органам державно-виконавчої влади; адресовані іншим державним виконавчо-розпорядчим органам; адресовані державним службовцям; адресовані державним підприємствам, закладам, організаціям; адресовані недержавним об'єднанням, підприємствам, закладам; адресовані громадянам); за формою припису (зобов'язуючі (приписні); заборонні; повноважні (дозвільні, диспозитивні); стимулюючі (заохочувальні); за галузевою належністю (матеріальні; процесуальні); за межею дії (у просторі; у часі); за ступенем загальності (загальні; міжгалузеві; галузеві); за повнотою викладених велінь (визначені; бланкетні (відсылні)); за юридичною силою (викладені в законах; викладені в указах; викладені в постановах; викладені в рішеннях; викладені в наказах тощо) [2, с. 65 - 67].

Найбільш практично значущою, на погляд В.Б. Авер'янова, є класифікація видів норм адміністративного права за наступними ознаками: за способом правового регулювання поведінки суб'єктів необхідно розрізняти: норми-завдання, норми-принципи, норми-дефініції, норми установчі, норми загальнокомпетенційні (статусні), норми-доручення, норми-стимули, норми-рекомендації, норми договірні, норми-заборони, норми-санкції, норми-стандарти та нормативи; за регулятивною спрямованістю адміністративно-правові норми поділяються на матеріальні норми та процесуальні норми; за формою припису виділяють наступні види норм: зобов'язуючі (приписні); забороняючі (категоричні, імперативні); уповноважуючі (дозволяючі, дозвільні, диспозитивні); стимулюючі (заохочувальні); рекомендаційні; за адресатом приписів можна виділити норми, які регламентують: права й обов'язки громадян у сфері державного управління та в інших сферах, що регулюються адміністративним правом; окремі аспекти функціонування різних недержавних об'єднань, підприємств, закладів; правове становище підприємств, установ, організацій; взаємні права і обов'язки суб'єктів, які не підпорядковані один одному; адміністративно-правовий статус громадських об'єднань; питання організації та діяльності державних установ та підприємств; адміністративно-правовий статус державних службовців; організацію та діяльність різних ланок апарату державного управління (системи органів виконавчої влади); порядок взаємодії державних і недержавних органів; за обсягом регулювання адміністративно-правові норми поділяються на: загальні; міжгалузеві; галузеві; місцеві; за змістом адміністративно-правові норми можна об'єднати у відносно самостійні правові інститути; за порядком дії у часі, просторі та за колом осіб адміністративно-правові норми поділяються: за порядком дії у часі — на: тимчасові; постійні (безстрокові); надзвичайні; за порядком дії у просторі — на: норми, які діють на території України, норми місцевого характеру; норми загального і галузевого характеру; норми локального характеру; за порядком дії за колом осіб — на норми, що поширюються на усіх громадян; норми, що поширюються на окремі соціальні групи (військовослужбовців і т. ін.); за повнотою викладених приписів розглядувані норми поділяються на: визначені; відсылні; бланкетні [1, с. 45-47].

Крім того, ще на думку В.Б. Авер'янова адміністративно-правові норми можна поділити: за юридичною силою — на: викладені в законах; указах; постановах; рішеннях; наказах тощо, деякі автори пропонують за вказаним критерієм більш вузьку класифікацію: законодавчі; підзаконні; галузеві (відомчі); локальні; за характером юридичного захисту — на: норми, які захищаються адміністративними санкціями; норми, що захищаються дисциплінарними санкціями. Інколи пропонуються й інші класифікаційні групи адміністративно-правових норм. Наприклад, вони можуть мати або внутрішньосистемний (їх дія поширюється тільки на нижчі ланки системи виконавчої влади), або загальнообов'язковий (їх дія поширюється на всіх учасників регульованих відносин) характер і т. ін. [1, с. 45 - 47].

На погляд А.С. Васильєва, класифікація адміністративно-правових норм переслідує мету більш точного визначення змісту, функціонального призначення і ролі різних груп адміністративно-правових норм, що

складають єдину галузь адміністративного права. Залежно від конкретних практичних цілей класифікації, можуть бути обрані різні критерії її здійснення. У теорії адміністративного права та правозастосовної практики найбільш часто використовуються такі критерії, як цільове призначення норм; їх утримання; метод впливу на регульовані суспільні відносини, а також ступінь узагальненості правил, сформульованих в диспозиції правових норм [3, с. 34]

На думку Ю.П. Битяка, в адміністративному праві виділяються, за загальним правилом, такі групи норм: перша група - норми, що визначають порядок створення і правове становище органів виконавчої влади; друга група - норми, що визначають основи організації та діяльності господарських підприємств і організацій; третя група - норми, що визначають методи господарського управління різних ланок (від вищих до нижчих); четверта група - норми, що закріплюють принципи державної служби, порядок її проходження, посадові права та обов'язки службовців; п'ята група - норми, що визначають юридичну форму і вимоги, що пред'являються до управлінських рішень; шоста група - норми, що регулюють порядок здійснення нагляду і контролю у сфері управління; сьома група - норми, що регулюють порядок управління в окремих сферах суспільного життя (наприклад адміністративно-політична та ін.) [4, с. 34-35]

Для порівняльного аналізу можна узагальнити погляди іншого відомого російського науковця в сфері адміністративного права Д.Н. Бахраха, що стверджує, що адміністративно-правові норми поділяються: за цільовим призначенням поділяються на регулятивні, що містять правила творчої, нормальної діяльності, і охоронні, покликані забезпечити захист, охорону врегульованих юридичними нормами відносин. І відповідно адміністративне право можна розглядати як комплекс, що складається з норм, що регламентують творчу діяльність виконавчої влади («активна адміністрація») і її охоронну діяльність («пасивна адміністрація»); за змістом розрізняються норми матеріальні (визначають права і обов'язки суб'єктів правовідносин) і процесуальні (закріплюють порядок, процедури здійснення влади), якщо кримінальне право вже давно існує окремо від кримінально-процесуального, то в рамках адміністративного права органічно пов'язані дві підгалузі: матеріальне адміністративне право та адміністративно-процесуальне право; наступний критерій угруповання - метод впливу на поведінку суб'єктів, можна виділити норми зобов'язують, які забороняють, уповноважують, які рекомендують, що заохочують; ще один критерій – це межі дії норм (по території, колу осіб) дозволяє відокремити загальнообов'язкові норми від внутрішньо, у числі загальнообов'язкових - федеральні і суб'єктів Федерації, а внутрішньо бувають загально апаратними і, міжвідомчими, відомчими, локальними (діючими в межах окремої організації) [5, с. 40-41].

Без перебільшення можна визнати адміністративно-правові норми найрізноманітнішими серед інших правових норм. Широта і динамізм регульованих ними відносин припускають широкий спектр вибору засобів впливу на них. Кожна норма, відрізняючись специфічними ознаками, існує і діє не сама по собі. Строгі системні зв'язки і залежності означають їх погоджене, комплексне і навіть «одномоментне» застосування, оскільки саме адміністративно-правові норми займають найбільшу правовий простір у ланцюзі: закон - підзаконний акт - акти виконання - документ. Найчастіше не одна норма, а їхня сукупність, причому як однорідних, так і неоднорідних, створюють цілісний ефект адміністративно-правового впливу [6 с. 69-87].

Зазначене вище дозволяє додати розрізненню адміністративно-правових норм особливу значимість як у теоретичному, так і практичному відношенні. Воно проводиться не ізольовано від загальної класифікації правових норм, яка дається в книгах, підручниках по теорії права і яка добре відома читачу. Кілька років тому ми спробували видозмінити цю класифікацію з урахуванням насамперед критерію характеру регулюючого впливу правових норм. Виділялися норми-принципи, норми-цілі (завдання), норми уповноважуючі норми конкретно-ропорядчі, нормативи (техніко-економічні), норми-стимули (заохочення), норми-дефініції, норми договірні, норми-заборони (санкції) [6 с. 69-87].

Останнім часом були зроблені спроби провести класифікації адміністративно-правових норм з обліковому новій практиці і наукових розробок. В якості критеріїв служили: Предмет регулювання (норми матеріальні і процесуальні, що підрозділяються на адміністративно-юрисдикційні та адміністративно-процедурні), юридичний зміст (зобов'язуючі, що забороняють, уповноважують, стимулюють, рекомендаційні), адресати, масштаб застосування, обсяг регулювання, внутрішньосистемні і загальнообов'язкові [7. с. 55-62].

Таким чином, з такою класифікацією в основному можна погодитися, хоча вона є недостатньо повною і не виражає всього різноманіття адміністративно-правових норм насамперед урахуваючи характер їх регулюючого впливу, але це не можна зробити враховуючи обмежений обсяг тез доповіді, а цьому ґрунтовному теоретичному питанню може бути присвячене не одне дослідження. Реалізація адміністративно-правових норм створює необхідні умови для зміцнення режиму законності в сфері державного керування, виникнення адміністративно-правових відносин, їхньої зміни або припинення. Адміністративно-правова норма — це загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, яке встановлюється та охороняється державою і покликане регулювати суспільні відносини, що виникають і розвиваються в сфері державного управління.

Література

1. Адміністративне право України: [у 2 т.] / [відп. ред. В.Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк І. П. Голосніченко та ін.]. – К. : Видавництво «Юридична думка», 2004 – Т.1 : Загальна частина – 584 с.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.

3. Васильєв А.С. Адміністративне право України /А.С. Васильєв. Х.: «Одісей», 2002. – 288 с.
4. Битяк Ю. П. Административное право Украины : [учеб. пособ.] / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй – Харьков : Одиссей, 1999. – 224 с.
5. Бахрах Д.Н. Административное право / Д.Н. Бахрах – М.: ЮРИСТ 2002 – 345 с
6. Тихомиров Ю.А. Закон, стимули, економіка / Ю. А. Тихомиров - М.: Юрид. література – 211 с.
7. Козлов Ю.М. Административное право РФ: пособие / Ю.М. Козлов, А.П. Алехин, А.А. Кармолицкий - М.: Зерцало, 1996 – 112 с.

Слюсар А.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Зараз в умовах побудови демократичної держави в Україні й впровадження верховенства права особливої актуальності набувають питання юридичної відповідальності державних службовців. І в цьому ракурсі, адміністративна відповідальність державних службовців потребує детального розгляду через призму окреслених нами проблем у сфері прямування України до прогресивних цінностей.

Над питанням адміністративної відповідальності державних службовців працювали такі науковці, як Ю.А. Ведерніков, В.В. Галуцько, В.Ф. Годованець, В. В. Кравченко, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, В. Ф. Погоріло, Н. О. Ярмиш та інші.

Приділимо увагу адміністративній відповідальності, що застосовується органами або посадовими особами, з якими порушник не пов'язаний відносинами підлеглих по роботі чи по службі (наприклад: судьями, державними інспекторами з охорони праці, інспекторами державної протипожежної служби, головними санітарними лікарями та ін.). В окремих випадках порушення може містити водночас ознаки як дисциплінарної, так і адміністративної провини й спричинює два види відповідальності.

Основним завданням адміністративної відповідальності державних службовців є:

- охорона суспільних відносин, які виникають у процесі їхньої діяльності щодо виконання повноважень державних органів від протиправної поведінки, яка суперечить державним потребам;

- гарантування прав громадян;

- виховання державних службовців у дусі дотримання різних адміністративних правил і тим самим недопущення дисциплінарних проступків;

- досягнення тієї поведінки, яка вимагається законами, наказами, розпорядженнями і вказівками вищих у порядку підлеглих керівниками.

У більшості випадків державні службовці притягаються до адміністративної відповідальності на загальних підставах та в порядку, встановленому КпАП України, тобто як загальні суб'єкти адміністративного проступку, якщо вчинений ними адміністративний проступок не пов'язаний з виконанням службових обов'язків. Як суб'єкт адміністративного проступку, державний службовець повинен відповідати наступним вимогам:

- бути осудною особою, тобто особою, яка розуміє значення своїх дій та може ними керувати;

- досягти на момент вчинення проступку шістнадцяти річного віку.

За вчинення адміністративних проступків до державних службовців можуть бути накладені такі адміністративні стягнення: попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку; конфіскація; позбавлення спеціального права; виправні роботи; адміністративний арешт.

Державні службовці за вчинення адміністративних проступків притягаються до адміністративної відповідальності як спеціальні суб'єкти, тобто, якщо вони є посадовими особами. Відповідно до статті 14 КпАП, посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких належить до їх службових обов'язків [2]

Недодержання посадовою особою встановлених правил є, водночас, адміністративним і дисциплінарним проступком, що й зумовлює застосування, в багатьох випадках як адміністративної, так і дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до ст. 38 КУпАП, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - два місяці з дня його виявлення [2].

У випадку відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Отже, підводячи підсумки ми можемо зробити такі висновки, що адміністративна відповідальність державних службовців має свої специфічні риси та є одним з видів правової (юридичної) відповідальності.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : за станом на 1 січня 2011 р. // Відомості Верховної ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
3. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Т.О. Коломоєць ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 43 с.
4. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / Анатолій Трохимович Комзюк ; за ред. О.М. Бандурки. – Х. : Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2002. – 355 с.
5. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / А.Т. Комзюк ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2002. – 37 с.

Хафізова Л.

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБІВ, СЛУЖБОВИХ ЗЛОВЖИВАНЬ ТА МОЖЛИВИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ ПРИ СТВОРЕНІ СІМ'Ї

Загальновідомо, що громадянське суспільство має розгалужену структуру, де домінуючим елементом виступає сім'я. Тобто щоб діти не виховувалися без батьків - в приютах, сирітських будинках, держава зобов'язана турбуватися про сімейний стан людей шляхом надання матеріальної допомоги. Це здійснюється у вигляді пільг для багатодітних сімей, не повних сімей та матерів - одначок.

Перед нами виникає, нагальна проблема теоретичного пошуку щодо збереження шлюбних відносин, які вигідні для громадянського суспільства, щоб батьки повністю турбувалися про своїх дітей. (ст. 49 -53КУ) А держава, в свою чергу, гарантувала розвиток материнства, батьківства та сім'ї в цілому. В іншому випадку, громадянське суспільство та держава шукали б гроші на виховання "витказників" (це діти, від яких відмовились батьки).

Таким чином, перед нами стоїть завдання з'ясувати динаміку реєстрації шлюбів та усвідомити бінарність мети праці. В першому випадку, вона полягає у вигляді корисності реєстрації шлюбу для держави та громадянського суспільства; у – другому випадку, мета відображає умови протидії зазначеної реєстрації. Так, будь – яка людина, що знайшла свою половину (серед людства), але сумнівається про правильність вибору, не укладає шлюбу і втрачає час, який зменшує репродуктивний вік щодо народження дитини.

Реєстрація шлюбів за боку держави – це турбота її щодо зростання одного із елементів громадянського суспільства, який має назву сім'я. Мета нашого теоретичного надбання - виключення суперечностей сімейних відносин через органи РАЦСу і спростити окремі положення державної реєстрації шлюбу та визначитись з умовами сімейної стабілізації молоді сім'ї.

За суспільною думкою шлюб – це процес сімейного життя людей, який починається з моменту його реєстрації. Одні вважають шлюб - це договір між чоловіком та жінкою з приводу виховання дітей, реалізацію природних ,економічних та соціально-культурних потреб. За церковними канонами – це таїнство духовного зв'язку чоловіка та жінки яке побудований на традиціях, звичаях колишніх поколінь. Деякі вважають його тягарем з приводу виховання дітей.

- Відповідно до ст. 21 СК України , яка надає поняття шлюбу, шлюб— це сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану (далі — РАЦС). Виходячи з того, що будь-яке правове поняття повинне містити достатню сукупність ознак, наявність яких давала б змогу розкрити його правову сутність.

Створенню шлюбу передуює державна реєстрація. Ми пам'ятаємо популярну кінострічку «Кавказька полонянка», у якій державний службовець Саахов використовував своє службове становище для насильницького укладання шлюбу зі спортсменкою, комсомолкою, красунею Ніною. В той період часу така поведінка не вважалася корупційною, а на теперішній час його купівля нареченої з використанням службового становища задоволення власних потреб у сімейному житті. Приєднуючись до обговорення проблем корупції, в тому числі про реєстрацію шлюбів, насильницькому створені шляхом купівлі-продажу людей, така поведінка може визнаватися корупційною.

Література

1. Сімейний кодекс України. – Х.: ТОВ "Одіссей",2010. –102 с.
2. Бевзенко В. М. Особливості правового статусу суб'єкта владних повноважень в адміністративному процесі // Вісник господарського судочинства. — 2007. — № 4. — С. 103.

Черноморченко Д.

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Найважливішою ознакою побудови демократичної держави є розвиток місцевого самоврядування, отже постають питання ґрунтовного аналізу та вивчення особливостей правового статусу органів місцевого самоврядування в Україні.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [3, с. 6].

На думку А.М. Колодія, державне управління розглядають у двох аспектах: широкому та вузькому. Широкий охоплює управлінську діяльність органів законодавства, виконавчої, судової влади, прокуратури, Президента України та інших конституційно закріплених органів. У вузькому аспекті розглядають його тільки як діяльність органів виконавчої влади. Саме у широкому значенні державне управління і складає предмет галузі місцевого самоврядування [3, с. 6].

Місцеве самоврядування в Україні – це галузь державного і соціального управління, що містить комплекс державних і самоврядних функцій, форм та методів, спрямованих на керівництво політичною, правовою, економічною, соціально-культурною та іншими сферами суспільного життя з метою побудови незалежної, суверенної, правової, демократичної і соціальної Української держави [3, с. 7].

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами, сіл, селищ, міст, як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Як підгалузь конституційного процесу України місцеве самоврядування - це система правових норм, інститутів та нормативно - правових актів, що закріплюють і регулюють порядок утворення, внутрішні Організаційні структури, функції, форми і методи діяльності державних органів, а саме органів місцевого самоврядування. Таку позицію поділяють теоретики Колодій А.М. та Олійник А.Ю. Іншу позицію розділяють щодо підгалузі конституційного процесу В.О. Серьогін та О.Н. Ярмиш, що організаційні відносини не можуть складати самостійного предмета та правового регулювання. Але вони не заперечують правової основи місцевого самоврядування. А це і є систематизовані правові норми, що містяться у нормативно-правових актах і складають внутрішню та зовнішню форми права місцевого самоврядування. Об'єднані у первинні (початкові) та головні інститути правові норми і формують підгалузь конституційного процесу, що регулює порядок організації та систему самоврядних органів [3, с. 7].

Суб'єкти правовідносин – це фізичні та юридичні особи, державні та самоврядні органи, інші організації та спільноти, які на підставі конституційних процесуальних норм вступають у правовідносини та здійснюють взаємні права і обов'язки в процесі виникнення, функціонування самоврядних організацій та їх службових і посадових осіб [3].

Об'єкти правовідносин – це владні відносини, матеріальні, духовні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини і щодо яких між ними здійснюється взаємні права та обов'язки [3].

Правове становище органів місцевого самоуправління як суб'єктів адміністративного права характеризується їх адміністративно-правовим статусом. Це означає, що органи місцевого самоврядування мають визначену нормами адміністративного права компетенцію — предмети відання, права і обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність в межах власної чи делегованої компетенції, виконують публічні, виконавчо-розпорядчі, дозвольно-реєстраційні, контрольні функції, беруть участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру.

В сучасних умовах формування України, як правової демократичної держави виділяють такі проблеми, як правове регулювання організації та порядку проведення місцевих виборів: призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування органом державної влади – Верховною Радою України, одночасність проведення виборів народних депутатів та місцевих виборів, виборчі системи на місцевих виборах, висування та реєстрація кандидатів на місцевих виборах; система, порядок формування, організація діяльності та повноваження виборчих комісій, передвиборна агітація голосування на виборчих дільницях [3].

Підсумовуючи матеріал можна зробити деякі узагальнення, що місцеве самоврядування в Україні перебуває на стадії його становлення. Органи місцевого самоврядування представляють інтереси місцевих громад у межах чинного законодавства України. Самоврядування в Україні на певній території поєднується з діяльністю органів на місцях. Діяльність органів місцевого самоврядування і діяльність місцевих державних органів регулюється законами. Удосконалення цих законів сприятиме покращенню організації роботи місцевих державних і самоврядних структур.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Закон України від 21 травня 1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» - Урядовий

кур'єр від 14 червня 1997 р.

3. Колодій А.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. / Олійник А.Ю; 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2007. - 504 с. – Бібліограф.: с.494-499.

4. Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми. Збірник наукових праць членів Товариства конституційного права з нагоди десятої річниці Конституції України, КСУ та самого товариства / [Сліденко І.Ф., Шевчук С.В., Федоренко В.Л., Онищук М.В. та ін.]. відп. ред. П.Ф. Мартиненко, В.М.Кампо – К.: Купріянова, 2007. – 320 с.

НАШІ АВТОРИ

Галуцько Валентин Васильович — доктор юридичних наук, доцент, Голова ради асоціації працівників професійних охоронних структур в Тернопільській області

Фрицький Юрій Олегович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Конституційного адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”

Вахонєва Тетяна Миколаївна — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці

Апанасенко Катерина Іванівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Чернігівського державного технологічного університету

Буздуган Ярослава Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”

Віхляев Михайло Юрійович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та трудового права Запорізького національного університету

Єщук Ольга Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету

Андрущенко Т. С. — асистент кафедри цивільно-правових дисциплін Чернігівського державного технологічного університету

Закурін Микола Костянтинівич — Господарський суд Херсонської області

Ващук Ярослав — адвокат, адвокатська фірма «Легіон»

Бойко Андрій Володимирович. — здобувач, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

Білаш Олександр Володимирович. — здобувач, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

Василяк Олеся Костянтинівна — здобувач, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

Палієнко Уляна Олексіївна — здобувач, Національний університет державної податкової служби

Граділь Антон Олександрович — здобувач, Національний університету біоресурсів та природокористування

Марченкова Світлана Олександрівна — помічник прокурора Суворівського району Херсонської області

Галуцько Андрій Валентинович — дільничний інспектор міліції Дніпровського ВМ ХМВ УМВС України в Херсонській області

Саунін Роман Дмитрович — здобувач, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Дудченко Євген — студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Дьяченко Ніна — студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Зверева Юлія — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Кикоть Іван — студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Кіценюк Ангеліна — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Коверда Аліна — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Оробченко Яна — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Савицький Дмитро — студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Серебрянський Віктор — студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Сімакова Світлана — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Слюсар Алла — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Хафізова Лейла — студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Черноморченко Дмитро — студент юридичного факультету Херсонського державного університету